



Foia enciclopedică literară lunară.

ADMINISTRAȚIUNEA:  
ȘOIMUȘ (POSTA: NAGY-SAJÓ.)

ABONAMENTUL:  
PE AN 6 FL. (15 FRANCI).

REDACȚIUNEA:  
RETEG (RETEAG).

## STELELE.

O steuă plină de mister  
Când pică cale-și tae  
Lăsând în urma ei pe cer  
O dungă de văpaie.

Tot astfel când de pe pământ  
Apun stele 'n țerină  
Remâne 'n urma lor un sfânt  
Și viū drum de lumină.

O stea de cade de pe cer  
In golurile 'ntinse,  
Resar altele 'n locul ei  
Mai vii și mai aprinse;

Pe acest pământ retăcitor  
De cade însă o steuă:  
Ne trebuie un veac întreg  
Pân' cresce alta nouă.

În van atâtea stele ard  
Și viū in cale scapăr  
Căci cad, dar nu s'a pomenit  
Să cadă vr'un lucéfer

Sunt visuri sarbede, căror  
Le ȃic, și fără frică:  
Deși atâte stele mor  
Luceferii nu pică!

*Adrian Ungureanū.*



## Gazeta Transilvaniei și Iacob Mureșianu.

Noi, Românii din Austro-Ungaria, avem ađi mulțișore gazete: unele politice, altele literare, altele bisericesci și școlastice, dup'aceea altele pentru literatura frumoșă, astfel că ađi mai nimenea nu s'ar pute plange că n'are ce ceti, numai voința și putința se nu-i lipsescă. Avem gazete mai scumpe și mai greu de înțeles, decî menite pentru cei ce știu carte mai multă și-s mai cu dare de mână; dar avem și gazete mai ieftinute și scrise într'o limbă ușoră și lesne de priceput chiar pentru țeranii cu mai puținică știință de carte. De aceea cu bucurie vedem ridicându-se și împărțindu-se din poștă pe tóte satele tencuri întregi de gazete românesci. Dar nu așa erá nainte de șesedeci de ani. Atunci nu la țeranii, dar nici la preoți și protopopi nu aflai gazete românesci, ba nu aflai nici la vlădicii, că nu erau, nu aveam nici o gazetă românescă. Așa era vremea! Dar scris era în cartea sorții ca să nu fie tot așa, scris era ca lucrurile se se schimbe în mai spre bine, cât de cât, scris era ca din sinul nostru se iasă fi bravi, cari se schimbe starea lucrurilor. Și acel timp a venit abia pe la anul 1838 delar escumpărarea lumii, adecă după ani 1735 dela descălecarea noastră pe aceste plaiuri ale Daciei vechi. Și lucru greu erá pe acele timpuri edarea unei foi, căci trebuia cerută concesiune spre acel scop dela locurile cele mai înalte, chiar dela monarchul. Er concesiune nu putea nici se cerra altcineva, decát tipografii. Tipografii române pe atunci nu aveam, er tipografiile streine tóte erau privilegiate, și altele nu se puteau înființa decát cu concesiune dela monarchul.

Mai erá un necaz: tipografia era răspundătoare pentru tot ce tipăria, chiar și pentru cărțile de rugăciune. Decî tipografiile streine cu mare greu s'ar fi putut hotari se iee răspunderea pentru o foie românescă și se-i cerra concesiunea tipăriei.

Pe acelea timpuri trăia în Brașov tipograful Ioan Gött, care avea câștigat dreptul de a tipări diare politice în limba germână și magiară. Cu acesta se învoi George Barițiu se tipărescă o foie românescă. Și tipări în Iulie 1837 doi numeri, dar numai doi, că îndată fu oprită tipărirea mai departe, până se va face întrebare la guvernul țerei. La întrebarea făcută în 24 Iulie 1837, bunul împărat Ferdinand binevoi a dá Românilor concesiunea de a-și fundá o foie, sub rigórea censorilor. Astfel Sâmbătă în 1 Ianuarie 1838 eși primul nr. din »Fóe literară« er la 12 Martie 1838 primul nr. din »Gazeta de Transilvania«, redactată de fericiții George Barițiu și Iacob Mureșianu, er din Iunie 1839 ajutoari la acesta muncă grea de poetul Andrei Mureșianu.

Și ce bucurie pentru némul nostru când vedu că are și el foi românesci; și ce bucurie pentru redactorii, când vedeau însuflețirea, cu care sunt primite primele încercări diaristice! Etă cum descrie fericitul George Barițiu aceea însuflețire:

»Toți câți sciau se porte pena, simțiau plăcerea a sta cu mica redacțiune în comunicațiune și scopul tuturor era, ca pe lângă înaintarea literaturii se ne dăm și educațiunea politică, a cărei lipsă o simțiam foarte tare, mai vertos când reflectam în noi că se pote se ajungem și epoche mai grele».

Acesta este istoricul foarte pe scurt al diaristiceii noastre; așa s'a început edarea Gazetei de Transilvania, carea a bătucit drumul, ca în urma ei se se potă ivi alte foi mari și mici, din care unele avură o durată mai scurtă, altele mai lungă, er ea, Gazeta, stă neclătită pe bazele, pe care o aședară primii ei fundatori. Primul merit dară este al nemuritorilor George Barițiu, Iacob Mureșianu și Andrei Mureșianu, care dela începutul activității lor, până își puseră mâinile pe piept, au lucrat numai pentru binele și fericirea némului lor, din care causă se cuvine se-i cunoscă tótă făptura românescă presentă și viitoare, până va mai fi un Român în lume.

Despre Andrei Mureșianu, deși foarte pe scurt, vorbirăm în broșura II, er despre George Barițiu ni se va dá ocasiunea a vorbi mai pe larg altădată, căci tóte faptele mai însemnate în viața noastră națională, pe tóte terenurile, nu s'au îndeplinit fără densusul din anul 1838—1892, când il chiamă D-șeul părinților noștri la sine. Ci fiind aci vorba de *Gazetă* suntem îndemnați a vorbi la acest loc mai pe larg despre *Iacob Mureșianu*, — susșitorul ei timp de un jumătate de vec.

Iacob Mureșianu s'a născut în 27 Novembre 1812 în comuna Rebrîșóra, cea dintăiu comună lângă Someș, din sus de Năsăud. Tatăl său a fost preot în aceea comună și nu cunoscea datoriă mai sântă decát crescerea fiului său Iacob. Mai întâiu il dete la învățătură în Năsăud, de unde la anul 1824 il duse la Blaj, unde stătù până termină clasele gimnasiale, filosofice și teologice, tóte cu succes eminent. S'a preparat decî pentru cariera preotească. Dar omul propune, D-șeu dispune. Era merit de Providință se fie preot și predicator nu al unei comune mici bisericesci, ci al unui ném întreg! Astfel il vedem îndată după absolvirea școlelor chemat la Brașov ca învățător, unde în scurtă vreme ajunse profesor gimnasiului rom.-cat., în care post a stat 39 de ani, între care ca director al acestui gimnasiu timp de 20 de ani.

Ca profesor a fost la culmea misiunii sale. Pe școlarii români dela gimnasiul condus de el îi învăță cu blândeță părintescă în spirit național. Cu ei era în școlă, cu ei la preumblare și cu ei la el acasă. Casa lui a fost un adevărat institut de creștere național, — pururea plină de studenți români, cu ei era în casă, cu ei la mesă, pururea cu ei. Din sinul acestor tineri au eșit omenii cei mai destinși ai némului nostru.

La anul 1840 se căsători cu Savastia, fica comerciantului Dimitrie Nicolaș din Brașov. Din acesta căsătorie fericită D-șeu l'a binecuvântat cu 7 copii, 3 feciori și 4



fete. Unul din aceștia este actualul director al Gazetei Transilvaniei, *Dr. Aurel Mureșianu*, care a primit dela venerabilul său tată conducerea acestui ziar național la 1 Ianuarie 1878, adică acuma-s 20 de ani. Ceialalți fii ai fericitului Iacob Mureșianu sunt: Iacob, profesor de muzică dela școlile din Blaj, și Traian, renumitul baritonist, ér din cele 4 fice 2 au repausat și celealalte două s'au măritat în România.

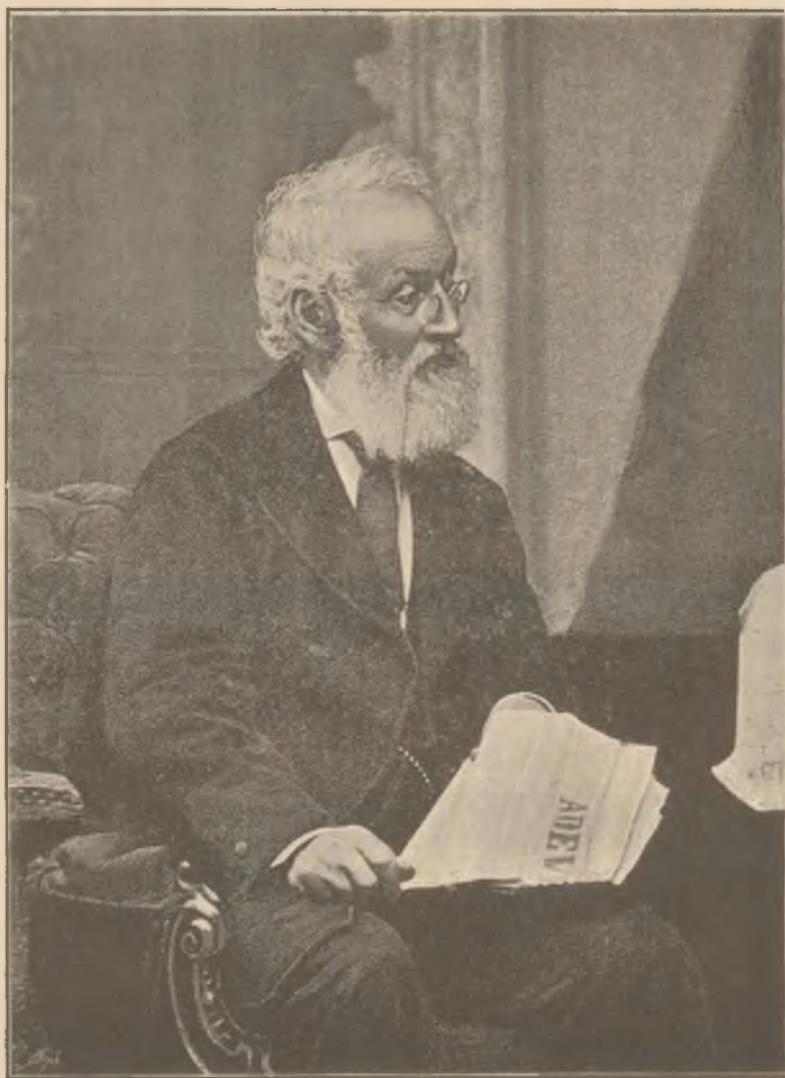
Dar fericitul Iacob Mureșianu nu a fost numai un zelos profesor și director, nu numai un înțelept părinte de familie, ci el a fost și un adevărat apostol al desceptării némului, care cel dintâiu, dimpreună cu fericitul și prietini George Barițiu și Andrei Mureșianu, și-a sfărmat capul și s'au frământat până le-a succes a fundă cele de întâiu gazete românesce aici în Ardél, »*Gazeta Transilvaniei*« și »*Fóia literară*«, care mai târziu s'a numit »*Fóia pentru minte, inimă și literatură*«.

»*Fóia pentru minte*« este un adevărat tesaur de monumente istorice și literare, ér »*Gazeta Transilvaniei*« — ce se șicem noi? Au recunoscut și recunosc toți fii bunți ai némului nostru, că dela începutul ei și până ađi a fost și este cel mai aprig apărător al intereselor nóstre naționale, care nică odată nu a venit în conflict cu aspirațiunile poporului, căci fundatori și susțitori ai Gazetei au plâns și suspinat când timpuri grele și împrejurări vitrege scotiau țipete de durere din pieptul fraților de un sânge, s'au bucurat când sórele unor țile mai senine revărsă radele sale binefăcătoare asupra unui popor însuflețit de speranța unui viitor mai fericit; au îmbrășsat cu căldura inimii nobile tóte ideile salutare pentru propășirea némului românesc, au sémănat o mulțime de idei nouă, care întrupându-se și realizându-se au produs multe din instituțiunile ce astăzi sunt scutul și fala națiunii nóstre, — au sbiciut viciul, au încuragiat virtutea, au înfierat fără cruțare pe aceia, cari pentru interese trecătoare și-au vîndut legea și sângele, și au eternizat memoria acelor bărbați, cari au binemeritat pentru națiune, — tóte acestea le au făcut cu ajutorul maicei Gazeta, cea fundată și susținută de ei!

Gazeta mai are și marele merit de a introduce literile latine în literatura română.

În tóte scrierile sale, Iacob Mureșianu, dá rolul cel mai însemnat *femeiei române*. Așa în crescerea copiilor el o consideră cu drept cuvânt ca un factor decisiv. Pentru cultura și desceptarea națională a femeii pleda Iacob Mureșianu cu graiul viu și cu péna. — La anul 1849 înființa spre scopul acesta »*Reuniunea femeilor române spre ajutoriul creșterii fetițelor române*« din Brașov. Acesta fu prima reuniune românescă dincóce și dincolo de Carpați. Fericitul Iacob Mureșianu prevede în statutul acestei reuniuni necesitatea înființării unui atelier pentru învățarea industriei naționale române, ce la anul 1885, adică cu 35 ani mai târziu, s'a și înființat din partea acestei Reuniuni, ca prima școlă românescă de acest soi.

Iacob Mureșianu era cel mai mare propagator al concordiei și spiritului asociativ între Români. — »*Faceți reuniuni preste reuniuni pentru înaintarea în cultura națională!*« șictea densul mereu și neîntrerupt în *Gazeta Transilvaniei* și cu graiul viu, — și nu fără rezultat. Pentru că în curând după înființarea sus pomenitei reuniuni — fala și gloria fericitului inițiator — spiritul asociativ început a luá un avânt mai mare între Români. Astfel vedem că la anul 1862 se apucă fruntașii némului nostru — alătura cu Barițiu și Iacob Mureșianu — și pun temelia »*Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român*«; nu mult după aceea conlucra la înființarea institutului de economii și credit »*Albina*«; apoi Iacob



(Iacob Mureșianu).

Mureșianu propuse înființarea fondului pentru ridicarea unei Academii românesce de crepturi, contribuind spre scopul acesta 1000 fl. (una miă fl. v. a.) din punga-i proprie.

Tóte aceste merite nu le póte câștigá un om singuratic, dacă nu va avé o voință de fier, un piept de granit și o minte conscie de problemele ce și le-a împus spre rezolvare, după cum le avea fericitul Iacob Mureșianu.

Dar Iacob Mureșianu nu și-a câștigat numai aceste merite, — el a mai dat tot spriginul seu moral la întemeierea gimnasiului român din Brașov, și a lucrat în diferite chipuri pentru desvoltarea vieții nóstre sociale, așa d. e.



s'a făcut și chorograf, compunând jocul nostru național »Romana«<sup>(\*)</sup>)

Pre lângă redigearea Gazetei timp atât de îndelungat, pre lângă purtarea cu conștiință a oficiilor de profesor și director gimnasial, Iacob Murășianu s'a ocupat și cu literatura frumoasă, a scris o mulțime de poezii pline de învătătură, din cari respiră mai ales spiritul național și mândria românească<sup>(\*\*)</sup>).

Și cu toate meritele lui, acest om providențial a națiunii noastre era modest, simplu, nepretențios, căutând și gustând fericirea sa în bunăstarea națiunii sale. —

Er cât de mare naționalist era el se vede și de acolo, că chiar florile din grădină le arangia în colorile naționale.

Acesta a fost Iacob Mureșianu, a cărui necrolog scurt dar cuprinzător îl publica »Transilvania« din Septembrie 1887 în modul următor:

† Iacob Mureșianu, vechiul profesor și director gimnasial începând dela 1837 până la 1875, vechiul publicist român dela 1850 până la 1872, părinte de familie model, crescător și ajutător al unui număr considerabile de școlari și studenți lipsiți de mijloce, bărbat întreg în sensul adevărat al cuvântului, după suferințe mai lungi a adormit în Domnul lăsând în doliu profund pe fiii și ficele sale, pe amici și pe toți confratii și compatrioții săi câți au știut prețui și stimă vertyțile sale private și patriotice,

\* Jocul »Romana« s'a compus în casele propriie ale lui Iacob Mureșianu, în localul unde se află azi Redacțiunea ziarului Gazeta Transilvaniei. S'a jucat prima dată în urma anului 1850, la balul din Brașov arangiat de intemeietoriul în folosul Reuniunii femeilor române de acolo. (Vezi »Folia pentru minte« nr. 4 din 1850).

\*\* Vezi »Folia pentru minte« anul dela 1850 până la 1863. Poeziile lui sunt însemnate cu inițialele numelui lui.

zelul său curat, diligența sa, care nu cunoscusea fatige până când suferințele-i micșorase activitatea sa încordată.

Te ai dus și tu Iacobe pe urma lui Timotei,<sup>(\*)</sup> vey vom urmá și din valea durerilor și din lumea gónelor neîncetat. *Have anima pia.* George Barițiu.

Dar ducându-se dela noi Iacob Mureșianu ni-a lăsat un demn urmaș în persoana fiului său Dr. Aurel Mureșianu, care cu rîvnă și zelul bunului său părinte calcă tot în urmele lui, atât ca director al Gazetei, cât și ca naționalist înflăcărat și bărbat de încredere în toate afacerile noastre naționale.

Când prind deci, iubite cetitoriule, amână o gazetă românească, adăți aminte, că acu's 60 de ani nu aveam nici una și că Gazeta Transilvaniei fu cea dintâiu, care s'a ivit și ne-a desceptat și care de atunci și până azi stă ca o sentinelă fidelă întru apărarea noastră, înființată de nemuritoriul George Barițiu și susținută cu mână tare de braviul *Mureșianu*; Gazeta este mama ziaristicii noastre, în ea aflăm istoricul fidel al luptelor noastre din trecut și present; ea trebuie spriginită din toate puterile ca să nu înceteze a fi antermergătoare în luptele noastre de esistență naționale.

Azi Gazeta Transilvaniei e ziar cotidian, er numerii ei cari es Dumineca, sunt meniți anumit pentru țărănime și sunt neprețuiți pentru toți cărturarii noștri sătesci.

Se dorim deci viață îndelungată acestei mame a ziaristicii noastre, susținătorilor ei de azi sănătate, er celor trecuți la eternitate repaos lin, că un mare bine ne-au lăsat, fără de care nu scim ce am fi azi!

r.

(\*) În 5 Sept. 1887 înmormântase pe marele bărbat al națiunii Timotei Cipariu, despre care sperăm că în scurt vom vorbi în revista noastră.

## Desilusionarea și după mörte.

Multe sunt pe lume și ömenii tot înainteză. Cu telegraful și telefonul, poți se vorbesci cu lumea întregă, dar cine ar fi crezut vreodată, — că prin o masă, fără de nici un cuiu, se va pute comunica cu lumea cealaltă, — cu lumea spiritelor. — Și acesta e fapt. —

Eu am învețat modul de comunicație și drept rezultat am aflat dela spiritul unui Motiu următorele:

Pe care vreme anume nu Vey pot spune, dar destul atât, că a fost odată un mare proprietar — cu numele: Anibal Spiridon. Un om să'l cauți cu lumina. Ca creștin era unul dintre cei mai buni. Cerceta biserica regulat, încă decând era copil. Ajutora pe cei săraci și lipsiți și nu era nicăiri durere, la care el se nu fi luat parte din inimă, și să nu fie gata a mângăia.

Ca cetățan și român era cel mai devotat causei naționale. Luptă ziua-noptea pentru binele națiunii sale, dar nu așa cum fac alții, se strige numai în gura mare ș'apoi se'și umple buzunarele, se facă din chestia națională chestie de gheșeft — ferescă Dumneșeu!

El era acela, căruia nici laudele nici ovațiunile nu-i plăceau, dar unde era vorba de jertfe naționale în tot locul îl găseai.

Și ca soț — . . . oh! aici ajungea la culmea nobleței sale. Onest, bun, harnic, gingaș și iertătoriu — dar în privința acesta avea și el ca toți muritorii o mare greșală, și anume: Când s'a

însurat n'a căutat nimic alta, decât frumșete, și apoi sciți D-Voștră cu frumșeta câți gărgăuni stau în strânsă legătură. Așa dară el s'a însurat cu o brunetă fermecătoare, și când dic acesta, așa cred că e de prisos a spune ce ochi strălucitori, ce păr buclat, și ce gurită roșie avea, ci adaug numai aceea, că și talia ei era ca un cedru, dar dacă te-ar fi întrebat cineva:

»E drăgălașă? e cultă? e bună economă? e nobilă? e sinceră? e harnică?« — la toate acestea ai fi trebuit se răspunzi: — „E frumșă“, căci afară de aceea ce natura i-a dat, nimic nu avea. Pentru model la vre-un pictor ar fi fost admirabilă, dar ca soție — veți vedé.

Dela căsătoria lor trecuseră abia 2 ani și pe D-l Spiridon adeseori îl vedeam adâncit în gânduri, — gânduri cari și de și formau cu o creță mai mult în fața lui plină de bunătațe, er perul alb se sporea cu câte cincî-șese (5—6) fire la di; dar în fine un suflet bun, câte nu rabdă și un bărbat gingaș câte nu ertă? er fiind și cu minte, pentru pacea casei cele mai multe le trecea cu vederea, căci cum și putea altfel la aceea, care e atât de frumșă de se o sorbi cu ochii. Ce greșală e aceea dela o frumșetă, dacă n'are inimă? — căci dör nu cu inima se fericesce omul, — și în fine dacă e prădătoare pe lucruri luxose — e aceea crimă la o frumșetă? Ce? — Se nu strălucescă ea în metasă? Se nu aibă ea totdeuna pe cineva se o admire? — Când bărbatul e



ocupat cu afaceri — pentru existență — ea se se plictisescă singură? Cine dar i-ar lua în nume de rău la un ânger pentrucă are curtesani? — Ş'apoi tiran trebuie să fie bărbatul acela, care pe o ființă gingașă ca o floare, o pune se férbă, mai cu sémă când ea nici idee nu are despre gustul mâncărilor. — Şi bunul Spiridon tóte aceste le scia și pentru aceea suportă în tăcere tóte furtunele ce îi veneau pe cap, căci între noi fie dîs, la Madame Spiridon, când i se deslegă limba pe strigate, apoi numai cu atari lacrimi prețioase o putea aduce bărbatul ei la legătură mai scurtă. — Şi astfel timpul trecea. — D-l Spiridon răbda dar în fine simția aceea bucurie, pe care o află scrisă în sfânta Scriptură adecă: „Bucurați-Ve și Vê veselîți, că plata Vóstră multă este în ceruri“. Şi d-l Spiridon spera, și sperarea îi întăria credința, — ér credința precum se vede mântue pe om, căci într'o dî el cădû morbos pe pat, și după 8 zile de grea suferințe Atotsciutorul l'a chemat la sine.

Sufletul lui desfăcându-se de trup s'a așezat pe mēsa de toaletă a prea frumoșei sale soții, căci ea de jalea cea mare acolo avea mai mult de lucru, și el o puté vedé în totă frumșeța ei, după-ce se făcé palidă cu o pudră galbină. Acolo a odihnit el 3 zile.

A 3-a dî spre marea lui mângăiere auđi vre-o 2 țipete, pe urmă pe preotul care îi făcea biografia prémărindu-l și lăudând viața lui cea plină de fapte creștinescî, în sfîrșit el se ridică și plecă cătră porțile cerului, unde la înțrare sftul Petru îi ținu o prea frumôșă vorbire cu *Motto*: „Fericîți cei sêraci cu Duhul, că acelora este împărăția cerurilor“, ér după prezentarea tuturor autorităților cerescî, fu condus de sfântul Petru la Dumneđeu, unde fu primit cu brațele deschise. Bunul Stăpân al întregii lumi îi spuse, că fiind viața lui pe pămēnt așa de frumôșă i-a destinat al 12-lea etagiū al fericirii eterne și lângă acesta, dacă are vre-o dorința — numai decât i-o va împlini.

Sêrmanul Spiridon mulțămî cu lacrimi în ochi și dupăce se cugetă un moment dîse:

»Stăpâne, értămē, că sunt atât de îndresneț, dar dacă se póte Te rog să mă prefaci într'o muscă, ca să mă mai duc odată acasă, să-mî vêd pe dulcea mea soție.« —

„Ah bunul meu moritoriu, răspunse Dđeu cu jale. — Pentru-ce ceri dela mine ceva așa dureros? Eu care îți vréu binele și fericirea te sfătuesc, nu te mai întorče în lumea deșertăciunilor, rămâi acuma mai bine cu dorul, decât să te întorci cu desamăgirea. — Cugetă, și cere dela mine altecele, și eu tóte, tóte, Ți le voiū împlini.“

„Mulțămesc Prea Sfinte, dar eu nu am alt dor“ răspunse cu smerenie Spiridon.

Atunci grăi D-đeu „Vêd că nu te pot scăpă de durere! Implinescă-ți-sé dorința“. Şi deodată el se prefăcu în o muscă. Putea sburá și astfel după-ce Sfântul Petru îi pofti călătorie bună îl slobozi pe portă afară.

Sburá sêrmanul repede, dar se făcea seră și el avea încă mult de mers, pentru aceea se hotări a dormi la biserica din apropiere. Intră și sburá la altariu unde din nește sfărmăturî de prescură își potolí fômea după aceea îndată adormi. — În dîua următoare 'și luá drumul. Pela amedî ajunse înaintea unei băcănii; aici voi sé guste puțin salam, dar numai decât fu alungat afară cu un șervet. Ce erá să facă? — sburá mai departe și cam pe timpul ujinei ajunse acasă. Il podídeu lacremile de bucurie!

Sburá de a dreptul în salon de unde se auđia vocea celei mai frumoșe femei din lume — a soției lui. Cum o vedû, se aruncă și o sêrută dulce pe frunte, uitând că ea nu era singură, ci cu cel mai bun prietin al lui — dar după o despărțire de o sêptemână, cine va mai căutá forme din bonton? — „Ah! muscă afurisită!“ strigá gingașa lui soție — plesindu'l cu palma de cădû leșinat jos. — „Ceî, pentru Dđeu scumpa mea, ce te a supêrat?“ dîse cavalerul amintit și îngenunchind înaintea ei îi sărută mănile cu foc! — „O muscă!“ — De unde a venit ea aici? — Unde-i sé-o sdrobesc!“ Sêrmanul Spiridon tremurá de i se bătea dinții în gură, și de frică sé viri între perdele. Începu a se cugetá la vorbele lui Dđeu — dar în fine despre ea tot nu credea nimic rău până când deodată numai că o vede cum îi sărută fruntea amicului sêu, și-i dîce: „Ah sêrmanul bărbatul meu, nici odată n'a lucrat nimic la timpul sêu. N'a putut el muri înainte de acesta cu un an, — cât de fericîți eram noi încă de atunci, — sêrmanul nebun! el credea, că eu îl iubesc? Nu l'am iubit nici odată!“ —

La auđul acestor cuvinte el începu a plânge amar și numai decât plecá acolo unde nu-i viclenie, plecá la locul lui destinat de Dđeu. Ajungēnd acolo îngenunchiá înaintea Tronului ceresc. — Și începu a plânge cu durere, er D-đeu binecuvēntându-l îi dîse într'un ton plin de milă: „Veđi! Ți-am spus eu să nu mergi pe pămēnt, căci ómenii sunt rēi, vicleni și fățarnici și totă viața lor e o deșertăciune. Am voit să te cruț de durere, și nu mai ascultat, și așa a trebuit să guști „Desilusionarea și după morte.“

Sibiiu, Februarie 1898.

Porumbița.

## LUDIȘORUL.

### I.

Ludișorul e o comună românescă în țera Oltului. Departe de Făgăraș, cam de două ore și jumătate. Locuitorii i sunt Români, parte greco-catolicî, parte greco-orientalî și fiecare confesiune își are biserica sa de pētră, cu turn înalt acoperit cu pleu\*) (tînichea). Școlî până mai în anii trecuți încă erau două, dar', de ore ce era greu pentru comună să susție doi învățătorî, de vre-o patru ani, e numai o școlă cu un învățător, unde merg atât pruncii greco-catolicî, cât și cei greco-orientalî. Locuitorii toți sunt agricultori în stare bună și trăesc la olaltă în unire. Asta-i starea Ludișorului în timpul de față.

Despre originea Ludișorului ne spun bētrânii următoarele:

Înainte de asta cu multe sute de ani comuna Ludișor nu era, și unde-î ea acuma, era pămēnt pustiu, căci locuitorii de pe-acolo trăiaū prin munți de frica barbarilor. Locuitorii prin munți sé

ocupau cu crescerea oilor și cu vênatul. Odată a fost o ernă forte grea și-o zăpadă forte mare prin munți, încât ómenii ne mai putând răbda frigul, au fost siliți să cobore la vale, în șesul Oltului. Din cei cari s'au coborît, venind primăvara, mulți au ramas pe șes și au înființat sate prin locuri diferite, pe unde aflaū pămēnt roditor. Ciobaniū, cari erna s'au coborît din muntele *Ludișorul* au rămas cu toții pe șes, formând un sat, pe care, după numele muntelui, de pe care s'au coborît, l'au numit Ludișorul. Urmașii lor de astădî sunt ómeni harnici, Români bunî și religioși, și trăesc în unire.

### II.

Pe hotarul comunei Ludișor, se află două petrii, una în partea din jos de sat, alta în partea din sus de sat. Petrile acestea sé vêd bine, cu deosebire cea din jos de sat sé vede bine de tot, căci e afară din pămēnt de-ți ajunge până-n jenuche. Petrile acestea au legenda următoare:

\*) Trimiteține fotografiile lor, când veți puté mai curund.



În hotarul din sus al comunei Ludișor pe locul, ce se numește „Tufelee dese“ era odată un palat mare și frumos încunjurat de tufe dese și în palatul acesta locuiau doi frați smeii, în cea mai bună înțelegere. Ei erau fericiți și mulțumiți cu soarta lor și se iubiau, — cum numai frații se știu iubi. Dar' nu le-a fost dat, să trăească tot în bună înțelegere, căci pândalnică de dragoste, care pe mulți îi nenorocesc, i-a nenorocit și pe ei. Era pe atunci adecă în Ludișor o fată foarte frumoasă, decât care mai frumoasă n'ar fi putut afla în lumea întregă. Smeii amândoi s'au îndrăgostit în frumoasa fetiță, dar' într'ascuns, nici unul n'a spus celuilalt de dragostea sa, deși mai înainte n'avea taine unul față de celalalt. Și nici unul nu cercă să ajungă la frumoasa fetiță, ca să se descopere dragostea sa, pe deoparte, că omenii din sat îi urau pentru multele nenorociri ce le-au adus și le aduceau asupra le, pe de altă parte, că părintele fetei o ținea închisă, ca nu cumva să-i o fure cineva, că p'atuncea multe fete frumoase erau furate, de nu le mai da nimenea de urmă.

Smeii au ținut în ei ascunsă dragostea vre-o doi ani, până când au auzit că fata e pe cale a se mărita după un *Pet frumos*.

Multe chinuri au suferit ei la auzirea vestii acesteia, și și unul și altul ar fi voit să o răpescă, dar n'ar fi voit să facă așa ceva fără scirea și ajutorul fratelui său. De aceea se duse fratele mai mare la celalt și îi duse:

— Frate, de mult timp iubesc pe Măriora cea frumoasă (așa o chema pe fata) și acuma auzind, că-i pe cale a se mărita, am venit să te rog să-mi dai ajutor ca să o răpesc pentru mine, căci de să mărită după altul, îmi fac singur sama . . .

N'apucase să știe mai multe, căci fratele său se sculă în în sus și strigă așa de tare, de se cutremură întreg palatul:

»Ce? Tu bătrân nătâng încă umbli cu gândul după dragoste de fete mari? Și-apoi pe cine ți-ai pus ochii cei zgâiți? Chiar pe aceea, pe care eu o am mai dragă pe lume! Nici-odată nu voi suferi, ca să fie a ta, mai bine fac morțe!

— Dacă așa vrei tu, așa va trebui, să și fie; ca mai întâiu să mor ori eu, ori tu . . .!

Și s'au încăerat smeii la bătaie, dar' nu cu săbiu, nici cu alte arme, cum se bat adă, ci cu stânci mari de petra, pe cari sute de omeni nu le-ar' pute ridica. S'a dus Smeul cel mai mare pe munții Făgărașului, ér cel mai mic să duse pe delurile Cincului, și de acolo au aruncat unul asupra altuia cu stânci și cu bolovanii. Celea dintăiu două stânci aruncate, s'au pălit (lovit) tare una de alta deasupra Ludișorului, cum se pălesc doi berbeci în capete, și asta le-a înmicit iuțimea, așa că au căzut una pe hotarul din sus, alta pe hotarul din jos al Ludișorului. Smeii vedând, că întâiele două petrii, n'au putut ajunge să omorâ pe unul din ei, au svêrlit a doua oră. Acuma au fost loviți amândoi, așa că au rămas morți. Când au murit ei, s'a cufundat în pământ și palatul lor, cu tufelee dimprejur cu tot, ér pământul închidându-se deasupra lui, a rămas o pajiste verde fără nici un fel tufă, și numai numele de „tufelee dese“ ne mai arată, că acolo au fost odată tufe. Petrele aruncate de smeii întâia oră și acum se mai pot vedea, cu deosebire, cea din jos de sat se vede bine, căci e afară de-ți mai ajunge în genunchi. Asta e legenda celor două petrii ale smeilor.

Comunicată de  
Octavian dela Ludișor  
student gimnas. în Blaj.

\*) Smeul în Ludișor se crede, că-i un om mare (urias), care „*se spală în picioare pe munții Făgărașului și se spală în Olt*“.

## INFLUINȚA MOȘULUI.

Enerare de Tony Schumacher.

„D-lui Müller măiestru în Berghausen.

Și deci, iubite tată, vinde-ți căsuța, pachetază-te și vină la noi!

Sunt atât de neliniscită în gândurile mele știindu-te singur dela morțea mamei mele! Augustin încă sperază, că te vei trage la noi. Ți-ar fi scris el însuși, dar edificarea noului palat îi răpesc tot timpul! Sperez, că-ți va plăce la noi, — firesce în cetate e ceva mai neliniscit, decât la țeră, dar eu cuget, că te vei deprinde cu timpul, și apoi chilia ce am destinat-o și întogmit-o pentru tine, e înderpt spre curte, nu-i înainte spre stradă. — Părerea mea ar fi, ca să vii până încă nu începe toamna. De sine se înțelege că eu aș merge bucurată, să te aduc, dar nu poți crede cât am de lucru, — ținerea casei conform rangului, copii, și apoi chiar în timpul acesta e și bazarul neputincioșilor unde eu trebuie să ajut și unde domna ministrului contază sigur la mine. Dar eu cred, că Catrina îți poate chiar atât de bine pacheta tote, ca și mine și în 5 ore cu trenul esci aici!«

Bătrânul, în căsuța lui cea ocolită cu viță, ceti epistola de mai multe ori oftând adânc. Era dela fata lui, dela unicul lui copil, ce-i mai rămase, și acum, ca și după prima cetire a epistolei, clătina supărat din cap și duse: »Bine, că ea m'ar voi, dar ore fivoi eu potrivit acolo, în slava avuții și a plăcerilor, și nu va fi lor spre greutate bătrânul și simplul tată?

Din epistolă nu s'ar fi vădit așa ceva, ce l-ar fi putut pune pe astfel de gânduri.

Și deci se decise să meargă. Își goli casa. Mai 40 de ani trăise el în aceea căsuță, și acum se o părăsescă! Vechile lucruri ale casei erau înaintea ușii, bine pachetate și sorele dimi-

neții străbătea prin ferestrele lipsite de perdele în toate unghiurile chiliei celei goale. În șopron afară stătea singură tesghéua (scaunul de jiluit) la care lucrase cu diligență mulți ani de-arândul, stăpânul acestei căsi, și cu care își fundă existența și bunăstarea lui și alor săi, — aceea tesghéua acum trebuia să trecă în alte mâni, dinpreună cu căsuța! Bătrânul o privi cu jale și o neteți cu drag preste suprafața lucie, — era ultimul obiect rămas în casă din timpurile vechi — bune. Și apoi mai păși odată prin odăile goale. Aci statură paturile lui și ale muierii lui și lângă ele légănul copiilor săi. Colo între ferestrele cele cu ramuri verzi, stătea măsuța de lucru a fidelei lui Cristiana, ceea-ce i-o făcuse el ca present de mirésă; și aci, dealungul păretelui, unde și acum e padimentul atât de alb și de bine conservat, aci-și avea locul canapéua cea de carton, care atât bucura-se pe nevasta lui. Și aci, lângă ușa asta de stejar stătea încă rēvașul, de pe care vedeau, cât au crescut copii! Aci se puneau copii cei cu capetele blonde și se ridicau în vârful degetelor, spre a arăta cât se poate de mari, și apoi priviau cu bucurie la creștăturile rēvașului, care le arăta cât au crescut, și erau nespuse de veseli, că ei cresc! La trei din ei li-s'a înecat risul, în deosebire rëndurii s'au bolnăvit, apoi au murit. Așa a mai rămas numai Annemaria, o copilă fină, frumoasă, cu ochi negri. Și după ce acesta se făcu o fată frumoasă și o luă de nevastă tinerul și avutul architect, rămas é singur, ca la început, cu muiera lui, trăind în frica lui Dumnezeu, ca și până atunci.

Și apoi îl părăsi și muiera! Aci a zăcut în chilia acesta, aci i-a aședat el mâinile pe piept și s'a încercat a știe: »Domne, fie voia Ta!« Dar atunci i-a venit și durerea și singurătatea, și apoi epistola fetei lui, și așa s'a întemplat de el adă sta gata de cale din iubitul cuib credincios.



Catrina, vecina lui, i-a pachetat tóte, într'aceea avea drept fata lui. În ultimul timp a grijit ea cu credință de nevasta lui și de el, și acum își viri capul pe ușă, își șterse ochii cu șurțul și diise: »Vecine, eu cred, c'ar fi timpul să vă gătați; e de mers un cias bun pân la gară și trenul nu ascéptă, și voiți ca pe seră să fiți în cetate. Numai de ar fi primit fata voastră epistola, — servitoriul s'a dus numai aséră!«

Müller a audít numai jumătate, din cele ce i-s'a spus. Tot trecutul lui i se mai *năzări* odată și îi mai șopti odată în urechi, cât de voiósă a cântat tinéra lui nevăstuță în séra întrării lor în această căsuță.

De odată se însenină bătrânul, el nu-și veduse adecă nepoții de când erau mititei, când îl cercetă odată Annemaria cu cei doi mai mărișori, — acum trebuie să fi crescut, și dori să-i vedă erăși.

Catrina apărú adóua-óră pe pragul ușii, într'o mână cu traista de călătorie cea cu vërste roșii și albastre, în cealaltă cu un pachet legat bine cu sfóră, parapleul cel de bumbac vênăt și un buchet de viole galbene și de rose.

»Dar veniți odată, Müller, e timpul de grăbit. Am adunat cu graba un struț de flori din grădinița voastră, ce mai scii, de sunt în cetate flori, — și-ți avé în primele zile ceva, cât de puțin din patrie. — Acum plecați în numele Domnului!«

Bătrânul Müller nu făcuse în viața sa o călătorie așa mare. La început a fost bārdaș, apoi tēmplar, el a trebuit să lucre cu diligență în totă viața, și afară de satele și orașele vecine nu fusese nicăiri. De aceea fu bine, că tinérul învățator sâtesc, care căpătase un post în capitală, încă făcea acel drum, ca și bătrânul și deci ici și cólea-i puté ajuta câte ceva.

»Numai atâta-mi e, până ajung acolo«, dicea bătrânul Müller »apoi mă coboră copii mei din tren, nu-i mai avé necaz și cu mine!«

Călătorie decurse norocos. Și odată se opri trenul în gara ridicată. Omenii-și adunau lucrurile la olaltă, ușile vagonelor se deschiseră, ducătorii de pachete alergau încóce și în colo, cunoscuții se salutau și-și strângeau mâinile. Müller era de tot uimit la acest sgomot și privia cu ochii scrutători prin mulțime, dór să vedă pe fata lui, care i-a promis că l'a asceptá la gară. Veđi bine nu o veduse de vre-o 6 ani, — dela morbul și mórtea mamei avuse ea o lehzuzie, — dar de sigur ar fi cunoscut-o din sulele de ómeni, și pe ea și pe copii ei, dacă numai ar fi venit.

Tinérul învățator se tinu cu bunăvoință lângă el, până se strecurară o lécă din ómeni, dar apoi își dădu părerea: »Acum Müller, ce i de făcut? Bucuros aș mai merge cu D-Ta, se vede că ai D-Tale te-au uitat, orî că nu ți-au primit încă epistola, dar de-mi puteți da adresa sigură, mă îngrijesc să vă capét o droșcă!«

În momentul acesta veni o fată cu cepșă albă și cu vucle pe frunte înaintea cupeului și întrebă: »Este aci un domn Müller din Berghausen?«

Bătrânul se grăbi a diice un »da« drept răspuns și se coborî cum numai se putú de repede din cupeu tinēnduși bine parapleul, traista și buchetul, precând învățatoriul îi coborî pachetul. »Și acum, domnule Müller, Dumneđu te porțe în pace și nu-ți fie nicî un urît în învălmășala asta!« Cu aceste vorbe dispărú tinérul învățator.

Müller nu scia ce se întâmplă cu el. Fata-i spuse într'o vorbire lungă, că madama se escusă, că dumniaei ar fi venit cu plăcere în calea lui, dar epistola a ajuns atât de târziu și dumniailor sunt invitați la cină la domnul consilier de comerț, dar domnul Müller să poftescă numai a merge cu ea; după cină va veni dómna consilieră numai de cât acasă, — și cu aceste se oferi cam cu gura de jumătate a-i duce traista.

Bunului bătrân îi era óre-cumva genante a merge alătura cu fata. El nu puté pricepe, de ce adecă n'au venit cel puțin nepoții, dar se reținú de a mai întreba pe servitóre. Se puse în tramvai și gândea că în veci n'a mai ajunge. Apoi ocoliră pe

lângă un colț de stradă și stătură dinaintea unei case frumoase, mari.

»Aci sede domnul«, diise fata, Lisette, și ei suiră laolaltă treptele cele tapetate.

Totă inima lui Müller bâtea pentru nepoți. »Unde sunt ei?« Cu ce bucurie îl primiau copii lui totdeauna, dar firesce, nepoții de abia vor mai fi cunoscând pe moșul! Colo sus se deschise sfincios o ușă, și chiar așa se și închise.

»El vine«, se audí în lăuntru. O domnișoră cu fața veselă și cu multe brațete zurăitoare și cu o lorgnettă în mână eși afară și după ea doué fetițe. Tinéra damă întinse prietenos mâna lui Müller și diise într'o germânescă stricată: »*Bon soir!*« acesta de bunăsemă e moșul copiilor? *Allons mesreenfants*, salutați pe moșul vostru și-i faceți compliment!

Cea mai mică din copile, care putea să aibă cam 5 ani, veni ascultătoare și făcu un compliment.

Copila privia sficiosă și perplesă și se trase de loc după *gouvernantă*. Cea mai mărișoră, o copilă frumușică, cu păr castaniu buclat, sveltă, ca de 14 ani, esamină cu o privire repede aparițiunea bătrânului. Vestmēntul lui cel lung, vênăt închis, croitura cea țărânescă a aceluia, și pachetul cel pusese Lisette jos, nu apăreau după gustul ei, și era o mare silă pentru ea a se apropia de bătrânul spre a-i da mâna.

Dar în acel moment se deschise o ușă pe care întră repede un tinér ca de 10 ani. »Unde-i moșul?« strigă el plin de bucurie și aruncă repede jos câteva pene și caete ce le avea în mână.

»Hurah! Aci este, de ce nu mi-ați spus numai decât? — Moșule, atâta m'am bucurat de venirea ta! Iți mai aduci aminte, cum în Berghausen mi-ai tăiat tu jucărei? — eu încă n'am uitat, cât de bună era cu noi buna, și cum nu ne opria de a ne scóte noi însine ridichile din grădiniță și cum Marianna își făcea vucle frumoase din aschiu dela jilău!«

Mariana căscă nițel gura desprețuitor, precând sglobiul Rudolf luând bâte și pălăria moșului, îl învitasă să se așede la mesă.

»Vei fi flământ, moșule«, diise el întinđendu-i friptura, »mama ni-a spus să grijim bine de tine, până vine ea, dar aceea o făceam noi și neđis, — nu-i așa Mariană?«

Acésta se puse a pregăti teea, turnase beutura aromată într'o ceașcă și o întinse moșului în mod fin, grațios. Ar fi fost desigur fórte surprinși, de scia, că acesta în totă viața lui nu beuse teea, dar de dragul ei totuși sorbi acéstă beutură, deși mai mult i-ar fi priit un tănier de supă.

Bătrânul se afla fórte bine în cercul nepoților săi, cu deosebire privia mai des la mica Lina, cea de 5 ani.

»Tu ai ochii buniceii tale«, dicea el neteđindu-i pērul ceii scilipicios. »Óre eređitu-i-a și priceperea și fidela iubire?« se întreba el în inima lui. De ființa cea jovială, vie, a lui Rudolf se bucura din inimă tăcut.

Pe tine Rudolf te-aș fi cunoscut numai decât«, diise moșul, ești tot copilul cel voios de acu-s 5 ani, și nu pot uita, cum îmi ajutai în laborator și cum făceai esercițiu cu copii din sat, și cum alungai gâscele din grădina buniceii tale și cum te apărai cu tóte puterile de gânsac, când vrea să te apuce de haină!«

Tot se încăldise bătrânul de aceste amintiri. »Și tu Annemarie, scii tu cum fata vecinului te luase la strîns de fēn și tu cum ai plâns fiind că te rîdeau fetele, că tu în loc să le ajuti împleteai cununi. Și de câte ori după aceea ni-a povestit bunica rîđind, cum fetița cea din oraș voind a curăți cireșele de simbur și-a cernit tóte degetile, și cum le privia ea de desperată? — »Ai crescut mare, Annemarie«, termină el cu o privire binevoitoare, »de sigur acum ajuti mamei tale la rēndul casei, — ea mi-a scris acum de curēnd, cât de mult lucru este la o casă mare cu copii!«

Mariane murmură ceva nu prea prietenesce. Moșul o sășăgetase chiar la inimă numind-o în adins Annemarie, — pe ea o chema doră Mariane, și nu plăcea prietenilor de ce numă-sa are un așa nume țărânesc! Și ce vor cugeta Laura senatorului și



Elisa maiorului, a cărui moș a fost general, când vor vedé mâne pe moșul ei în halatul cel lung cu mânilor lui cele brunete și scortose de lucru și vor auđi cum ei îi ție tot Annemarie!

Madmoisela privia voioasă dela unul la altul și făcea »frivolitate« cu mânilor ei cele lungi. — În vorbire nu se putea amesteca, de ore-ce ea nu pricepea limbajul bătrânului. Numai când în decursul mâncărei o coti Marianne și-i ție francezese. »Ce curios, — uite dumniata, el tae pânea cu cuțitul și nici nu și-a desfăcut servieta, ci a pus-o sub tănier, — numai rușine ne-a face când vom avé pe cineva la mėsă.«

La aceste a răspuns Madmoisela chiar atât de încet, veđi bine francezese: »Madama va afla de sigur mijloce și pretexte de a-l ține atunci colo sus în odaia lui, — altcum apare a fi un om bun!«

Müller se ostenise. Scularea de dimineță, sdruncinarea la plecare, calea cea lungă, tôte l-au obosit pe bietul moșneg și-ar fi fost bun bucuros să mērgă în chilia lui, dar doria totuși să stee până i-a veni fata.

În fine auđi din jos stând o trăsură, Lisette grăbi afară, el auđi deschidătură de uși, pași pe trepte și o voce întrebând: »A sosit tata?« Și în acel moment și trecu Annemarie preste prag și-i cădu în grumađi acoperindu-l de sărutări, și lângă ei sta ginere-so, care-i strânse mâna și-l bineventă cu drag: »Bine ai venit socrule, iartă că te-am lăsat atâta vreme singur!«

Și Annemaria-și depuse manteaua cea blănită cu mētasă și ciapsa de dantelă, apoi își desbumbă mânușile cele lungi de piele și începù: »Așa, tată, am stat ca pe ace, dar ne-a fost preste puțință a ne ridică înaintea altora.«

Moșul nu pricepea de loc, cum în cetate e imposibil să se ridice cineva când voesce, dar îi asigură, că el și-a petrecut bine cu nepoții, și că acum e obosit și bucuros ar merge la odichnă.

»Mē vei conduce în chilia mea, Annemarie? Dar mai întâi aș asista la rugăciunea vōstră de sēra!«

Bătrânului nici prin minte nu-i trecea, că prin vorbele acestea va supēra pre ai sei.

»Atât de rar suntem sēra toți laolaltă«, începù Annemaria, »fie-care se rogă pentru sine, — »ér cu copii mē rog eu, când sunt toți în patul lor!«

Bătrânului, care era deprins în tōtă viața a se ruga sēra și dimineță cu ai sei, nu-i cădu de loc bine această scire, dar se reținu și tăcu și se mai ceru odată în chilia lui.

Annemaria luă un feșnic și plecà înainte, ginerele și nepoții se depărtaseră într'aceea.

»Așa moșule, că dimineță te-oii mai vedé înainte de a merge la școlă?« întrebă Rudolf depărtându-se, ér moșnegul îi promise rîdēnd.

Müller locuise la el acasă într'o chiliuță mică, simplă și curată. Acesta, în care întră el acum, era o odaie mare, înaltă, întogmită după sistemul modern și cu multe lucruri mici netrebuiciose, a căror întrebuițare lui îi era necunoscută.

Fata lui puse feșnicul pe mēsă, luă altul, îl aprinse și se trânti ostenită pe un scaun. »Acum îți poftesc, tată«, ție ea cu un suspin ușor, »sē te afli bine la noi. Când mē cuget în trecut cât de ușor e traiul în provincă și câte se recer dela om în cetate, și pe lângă aceea vecinica neodichnă și negătenie, atunci mē căesc că te-am invitat să vii, — dar te vei acomoda, cum vei voi, — și poți sta în chilia ta neconturbat, când nu ți-ar plăcea dincolo!« Tinēra damă se ridică încet și lăsă pe tată-so singur.

Acestuia-i veniră vorbele Annemariei atât de streine. De ce vorbea ea pururea de nerēpaus, când ea are totuși două servitōre și însași e tinēră și capabilă de lucru; și copii încă-și au pe domnișora lor, care lucrăză cu ei și-i învēță lucruri frumoșe. — Altcum era cu Cristiana lui, când copii-i erau mici, și avea grădină de lucru, și pururea nu se căia de nerēpaus, ci pururea lucra voioasă și totuși sēra-i mai întrecea un pătrar de oră spre a sta cu el împreună după cină pe lăciōra de afară;

»Trebuie că viața asta cetățenescă«, ție bătrânul, privind cu îngrijire la fața cea îmbătrănită a ficei sale.

»Apoi nōpte bună, tată«, ție ea încet, trebuie să ved încă repede de cel mai mic, de Frederic. — Sciī, că l'am botezat după numele tēu!«

»Atunci mai stai o lēcă«, ție moșnegul, »cu tōtă ostenēla mea, trebuie să-mi ved încă ađi pe cel mai mic, din nepoței, — ori dōră bărbatu-tō s'a culcat, să nu-l conturb?«

Annemarie-i spuse că »nu«, și cuprinșe de confuzie declară bătrânului, că micuțul nu dōrme la ea, ci la Lisetta. Ea însași avuse în timpul din urmă morburī de nervi, și decând bărbatu-sō ocupă și oficiul de senator la lucrările publice și prelângă aceea mai are de condus și alte edificări, trebuie să aibă rēpausul de nōpte, și uneori mai vin sēra atât de târziu acasă, cât ar putē lesne descepta copilul, și de aceea-i mai bine așa, Lisetta îl are pururea sub priveghiare.

Cât de neglijată era grija acesteia, se putu convinge moșul acum îndată cu ochii lui. Lisette slobođise șorubul dela lampa, la care ea cetise și eșise pe când i-au venit stăpânii. Tōtă chilia se umpluse de fum inecăcios, și acum Lisetta era ocupată de mama focului, cu scōtērea fumului, deschisese ferēstra și când vēđuse pe stăpână-sa întrând la ea cu moșnegul depărta repede de pe mēsă un roman, în care cetise ast'sēră.

Tōte aceste, dinpreună cu cele experimentate preste și coplēșiră spiritul bătrânului, cât trebuī să-și tragă obositele membre la odichnă.

Multe a vēđut la fata sa și la ginere-so, cari chiar dela început nu-i conveniau, dar li le escusă de loc, gândindu-se că sunt »obiceiuri cetățenesci«. Ginerele era om cuminte și norocos. Cu copii ce veniau pe rēnd pe rēnd, se mărea și averea și vađa lui și Annemaria, care încă de fată poședea ceva fin, original, să scia atât de lesne afla în condițiunile aceste plăcute.

»Numai de ar și fi spre norocul lor!« a ție de multe ori muieria lui, și la aceea a rēmas, când îi făcu visita fata lor cea plăcută cu nepoții. »Numai de ar fi spre norocul tēu«, repetă ea. »Veđi, Annemarie nu-mi place, că te *fasolesci* atâta, și că te rușinezi a-ți lăsă copii să se jōce cu copii prietenelor tale din copilărie, și că-i lași tot pe servitōre. Eu conced, că tu trebuie ađi să te înfăoșeđi mai altcum și cu altfel de haine, căci bărbatu-to-i »domn«, — dar inima trebuie să rēmână la cetate ca și în provincă.

Da, mama bătrână, de și a fost numai o muierie simplă, a avut de bună sēmă o inimă cum numai rar poți afla de bună.

Cu tōte că era moșul așa de obosit, trebuī mult să se frământē pe cele perinī, și nu putu adormi până nu-și adună mânilor spre rugăciune și până nu se rugă pentru sine și pentru copii lui.

În ziua următoare ér veniră moșnegului înainte lucruri, cari-i erau cu totul tot străine și nepricepute. Chilia lui era de altcum mai mare și mai frumoșă, ca cea de acasă, însă-i lipsia verdēța cea prospētă dinaintea ferestrii, ce o avuse la el acasă, și când deschisă aci o ferēstră, i-se pironiră ochii pe o altă casă cu muri suri, și numai de tot sus a putut vedé un petecuț de ceriū, după ce se înholbă pe ferēstră în sus. Obiectele cele multe mici, ce erau aici, încă-l strîmtoareu și nu se află bine până-i veni canapēua lui cea cu flori și fotelul lui cel vechiu în care atât de mult a șeđut bunica în sēra vieții și în ultimul timp al morbului ei.

În prima dimineță, când se sculă el de timpuriu, conform vechiei lui îndatinări, merse în refectoriū spre a întrebă, când e aici obicnuitul timp de dejun. Lisette chiar era ocupată cu maturatul și cuprăvuir ea și fu surprinsă când îi ție moșul prietenesce »Bună dimineță«.

»O Dōmne, ce m'am spăriat, — așa demineță nime nu se scōlă!«

Moșul repetă întrebarea relativă la dejun. »Hm, la acesta nu-ți pot da nici un răspuns hotărît! Rudolf vine îndată, el de cele mai multe ori își bea cafeaua repede stând în piciōre, până nu plēcă la școlă. Domnul consilier de regulă dejunēză afară.



Tinerele domnișore și madmosela își béu teea, până nu-și încep orele, și madama rămâne de regulă în pat, când a fost séra undeva, și i-se duce dejunul în pat!»

Moșul clătină capul cugetător. Așa dară nu-i dejun comun și membrii familiei se împraștie până nu se nici întâlni!

El chiar voia să se întorcă la chilia lui, când auți vocea cea veselă a lui Rudolf: »S'a și sculat moșul? Asta-mi place! — Bună dimineța, moșule, — dejunezi și tu acum? Fi bun fă-o, atunci stau și eu omenesce la mesă, până acum eram numai singur și atât imi era de urit!»

Lisette duse într'aceea recușitele de măturat afară și aduse două fiii de cafea. Rudolf privi uimit la moșu-so, care, până nu se aședă la dejun, își luă căciula de pe cap și-și togmi mâinile spre rugăciune.

»Te rogi și la cafea, moșule? Eu credeam că acesta se face numai la prânz, și p'aci nici atunci n'o fac toți!»

Moșul își eședă căciulița pe cap și prinse a-și sfărma pânea dicând: »Cređi tu că Dumneđu face deosebire între cafea și supă? Nu cređi tu că pentru ambele trebuie să-i mulțămim, și că una ca și cealaltă sunt darurile Lui?»

Rudolf cugetă un minut apoi răspunse: »Da, dar o supă bună și o friptură sunt totuși mai bune decât așa o fiii de cafea — și deci, de sigur și tu mai mult vei mulțami pentru celea decât pentru césta, nu-i așa moșule?»

Moșul zimbă. »Te rogi tu bunului Dumneđu pentru binecuvântarea Sa, în fie-care ți înainte de ce pleci la școlă?»

Rudolf stătu o lecă cu fiii în mână. »Scii, moșule, și mama mi-a spus odată, și eu am și cercat să fac, ce a ăis ea, dar ear am uitat!»

»D'apoi cum de ai uitat?»

»D'apoi uite moșule«, răspunse Rudolf cu zel, nu-ți poți închipui cât sunt eu de somnoros în toate diminețile! Apoi mă trezesc Lisette, dar eu ér adorm, până-mi sbiară că trebuie să mă scol că-i târđiu. Atunci, apoi sar repede din pat și cuprins de spaimă c'am întârđiat de școlă, de multe ori nici dinții nu mi-i pot spăla și apuc calea spre școlă!»

Moșul ascultă făcând o față și serioasă și veselă. Apoi răspunse: »Acea veđi bine-i réu«. Dar mai mare réu e, că atunci cugetă D-đu: Rudolf și-a uitat ađi de mine, o să-mi uit și eu de el, — și atunci se póte întâmplă că în aceea ți esci cu totul tot fără apărător, și cine nu s'a rugat lui Dumneđu, nu-și póte face nici ocupațiunile așa bine, ba póte întră în certă și bătăe cu ortacii, din care pricină-i pot veni mari neplăceri!»

Rudolf se frământă pe scaunul lui, mișcându-se fără stare'n cöce și'n colo. Chiar ieri se certase cu prietenul seu cel mai bun, cu Maximilian, de ore-ce acesta-l rugase de o marcă postală, de care Rudolf avea două și acum îi era atât de greu de a mai conveni cu el. Lin și gânditor întrebă apoi pe moșu-so: »Și cređi, moșule, că cine se roğă regulat lui Dumneđu, nu mai întră în certă cu ortacii?»

Bătrânul veđu că cu nepotu-so se întâmplă ceva, deci îi răspunse: »Eu cred că nu! dar, Rudolf să-ți fac o propunere. De-ți place să dejunăm în toate ăilele împreună, atunci hai să ne și rugăm împreună lui Dumneđu în fie-care dimineța să-și trimită darul seu preste tine, și atunci o să veđi cât de bine va merge și cu învățătura! Mult timp nu ne trebuie pentru acel lucru, dar prin aceea ai apropiat pe Tatăl cel ceresc de tine, și el îți póte trimite ângerii sei într'ajutor pe toate căile tale cele bune!»

Lisette întră *puravă* în bucătărie. »Numai atâta-mi mai trebuia«, se plânse ea bucătăresei, »ca domnul Müller să-mi între până'n diuă ca pricolicii prin odăi! Până acum era omul sigur, că domni nu întră în refector înainte de opt ore, de acum trebuie să mă scol și mai dimineța! Altcum nici nu-mi convine de loc a servi pe vijul acesta care, cum veđi nici nu-i domn, că de o sută de pași îl cunosci că-i sătean, și cătrănită cum era scutură în aer ștergătorea cea plină de prav, prin ferăstra deschisă.

Cel despre care era vorba trecu într'aceea liniscit în chilia lui neorânduită. La opt ore întră în refector mademoisela cu Mariana și cu Lina la tee și la nouă ore începură prelegerca, la care luă parte și prietenile Laura și Elsa. Când auți moșul vocea copilelor, merse la ele și le strânse mâna prietenesce.

»De nu a-ți prins încă la învățat«, ăise el, »stau o lecă aicea cu voi!»

Mariana se gândi cu spaimă la acesta, căci îndată avea să-i sosescă prietenele, și nu le preparase despre moșu-so din provință. Acesta nu se gândia ce vrajă causă prezența lui aci, și se bucură că-și vede nepótele la lumina ăilei, și póte povesti cu ele. »Ce bine sameni tu cu mamăta, Annemarie«, ăise el voios și cu bunăvoință. »Chiar așa era, când era de etatea ta, așa mare și așa sveltă, era cu un cap mai mare decât prietina ei, Margareta pécuarului, care era de altcum cu un an și jumătate mai mare decât mă-ta!»

În acest moment se auți deschidându-se o ușă și ambele conșcolărițe intrară.

»Ce am alergat«, ăise Elsa făcându-și vânt cu un caet.

»Ne-am temut că întârđiem«, secundă Laura, care însă în acel moment stătu înmărmurită observând prezența dlui Müller, pe care-l scrută odată de sus până jos.

Acesta se ridică curtenet și dădu ambelor fete „bună dimineța“. »Acele de bună sémă sunt prietenele tale, Annemarie?» ăise el și întinse spre ele prietenesce mâinile lui cele brunete. »Merge bine învățătura limbei franțozesci, modemoiselă? Eu nu pricep nimic din ea și m'oiu duce deci ca domnișorele să nu fie reținute și să-și póte termină lecțiunile la timp, ca apoi să ajute ceva mamelor lor! O să veđ, ce scie nepóțica mea, — că muma sa, în etatea ei, era forte harnică«, și cu aceste vorbe complimentând prietenesce din cap merse moșnegul pe ușă afară.

Mariana gândea că cade podul pe ea. Așa dară prietenele sciură, că țărănocul acesta cu halatul cel lung și sur e moșu-so, că mama ei este din provință, unde trebuia să lucre ca o servitoare, și pe lângă aceste moșu-so a mai făcut prostia de a numit'o înaintea prietinelor „Annemari!“

Laura încă era înmărmurită de acesta descoperire și ăise: »Tu nici când nu ne-ai spus că ai un moș? Apare așa țărănesce și cred că nu va sta la voi lung timp?»

Elise însă vorbi veselă: »Ce om liniscit și prietenos e! Sunt veselă numai că nu l'a auđit mama, că-i da drept, — și ea tot ăice c'ar trebui să-i ajut ici colea câte ceva!»

Mademoisela opri vorbirea copilelor, că deschidând o carte mare și dând odată cu linealul în mesă, începe prelegerca.

Ear era bătrânul singur și nu scia ce să începă. Își doria copii, pe cari nici la lumina ăilei nu și-i putea vedé. Când privi la orologiul lui cel vechi de argint și veđu, că îndată-i la ăece, începă a fi neliniștit și întrebă pe Lisette, care chiar întrase la el cu o cană plină de apă rece: »Dör e bolnavă fica mea, de nu se mai scolă?»

Lisette răspunse preste umăr: Dömma consilierită își face toaleta«, și pre când dispăru pe ușa dormitoriului, auți moș Müller neastâmpăratul sbierat al celui mai mic, care bagsémă rămase singur.

Îndată după aceea însă apăru Annemaria într'un halat fin, a cărui cödă atárnă după ea și cu o cepsă de dantelă pe capul ei negru și sclipicios. Ea observă mirarea bătrânului despre târđia ei venire și o cuprinse un ușor simțemânt de pudóre.

»Te-ai sculat de mult, tată, și cum ai dormit? Atâta-s de obosită ađi, cât a trebuit să mă scol nițel mai târđiu ca de altădată. Nu sciu cum ți-ar mai plăcea, să eși o lecă p'afară, ori să vii cu mine în chilia mea, ca să povestim o leacă, atâtea avem de a ne spune, că nu ne-am veđut demult».

Moșul urmă pe Annemarie în chilia ei. De și sörele era sus pe ceriü, aci era întunerec, căci perdelele cele grele erau lăsate în jos pe ferestrii.



„Doră suferi de ochi?“ întrebă moșul îngrijit.

Annemarie îi spuse râzând că nu, dar la oraș așa-i moda să țină ferestile cu perdele trase.

„Asta-i o modă proastă“, observă moșul scurt, dar după aceea-i părură rău de observarea aceasta, de-ore ce-și propusese să nu facă nici o observare despre ținerea casei copiilor lui.

„Putem vorbi puțin?“ întrebă moșul, „ori trebuie să-ți vezi de afacerile casei? Pe micul Fridric îl audii înainte plângând acum poate c'o încetat!“

Annemarie chiar voia să spună moșului, că are o bucătăresă atât de bună și că Lisetta de sigur acum e la copil, când acesta apărură în prag repede și însciiță: „Dăma ministrului doresce a fi asceptată și se escusă că a venit atât de dimineță, dar ce se facă, vine în cauza bazarului“.

Annemarie roși odată și eși spre întimpinarea plăcutului ospe. Dăma ministrului, o damă bine ținută, cu trăsuri plăcute și într'un costum simplu întră numai decât și fu condusă la canapea. Când vedu ea pe domnul Müller stând în picioare, își puse lorgnetta și privi spre dăma cosilierită întrebător.

„Pot să-ți recomand pe tata, Exelență“, dăse Annemarie visibil de agitată, „domnul mēsar Müller din Berghausen!“

Dăma ministrului dete prietenesce mâna cu domnul Müller și-i dăse să nu fie supērat, că are ca fiica lui de vorbit în ceva afaceri.

Müller ar fi mers bucuros în chilia lui, dar îi spusese Lisette mai nainte, că voesce a o mătură și curăți. Astfel stătu aci și ascultă cum vorbesc damele de arangement, comitet și asil de neputincioși, din câte abia vorba din urmă o înțelegea și că dama streină încurăgea pe Annemaria a-i sta opt zile într'ajutor; — er în fine întrebă dăma ministrului pe moșneg cu un ton prietenesc: „Așa domnule Müller, că și dumniata escl pentru scopurile de binefacere și că în provință a-ți avut adeseori ocasiunea de a vi-o manifestă și de a recunōsce necesitatea asilelor de copii pentru esemplu?“

Acēsta întrebare-i fu binevenită moșului. De abia asceptă să-și pōtă descărca inima cea îngreunată încă din sēra trecută de vorbele fetei sale; decī rēspunse cu ton hotărīt: „Da, de sigur sunt și eu pentru scopurile de binefacere, dar sunt și pentru aceea ca copii să fie bine păziți și unde cere trebuința să li-se deē o îngrijitoare. Incāt pentru împregiurarea, ca Annemaria mea să stee opt zile acolo, eu cred c'ar face mai bine, de ar sta mândru frumos acasă. Eu așa cuget, că cine are de grijit copii lui proprii, mai întâi trebuie să se intereseze de ei, și chiar asēră-mi spunea fata mea, că adesea e atât de neliniștită, și de aceea . . .“

În zădar făcea Annemarie semne moșnegului să încete odată, că el venise în foc și nu mai era de a-l oprī. Dăma ministrului însă privia cugetător și cu bunăvoință la vorbitor și apoi dăse întorcēndu-se spre Annemarie: „De sigur tata d-vōstre are în fond tot dreptul și eu într'adevēr nu aș voi să vē rețin dela datorințele casnice, dacā stau așa . . .“

Annemarie însă s'a resolvat pentru. Cāt de mult s'a bucurat ea încă înainte de bazarul acesta, și cāt de tare o gādălia ambiția, de a conveni și de a se învīrti acolo cu notabilitățile cele mai destinse — o slăbiciune acesta, despre care pōte singură nu-și putea da sēmă. Asigură decī pe dăma ministrului, că ea de sigur nu va întârția p'acasă, că bărbatu-so mai totă dăua-i dus de acasă și că copii se află cu mademoisela ca și cu dēnsa ș. a.

Cu aceste ascurări plecā dama cea străină. Dar Annemaria era agitată, când a întrat er în chilia.

„N'ar trebui să te amesteci în astfel de vorbe, tată“, dăse ea într'un ton cam agitat. „Eu sciu că tu ai bune idei, dar cetatea nu-i sat și nu-ți pōți închipui cāt mi-au fost de greu până omenī de aici au prins a mă recunōsce p'ō trēptă cu ei și eu dătoresc poziției soțului meu de a aduce jertfe și datorințelor de binefacere! Dar cum trece timpul!“ dăse apoi Annemarie numai decât mai liniscită, e vremea să mă îmbrac. Vrei pân' atunci

pōte să mergi în odaia ta, tată?“ și-i întinse mâna conducēndu-l pân' afară.

Moșul tăcū și gândi dureros: „Ea are drept, — satul nu-i cetate, și chiar lucrurile aceste nu le-oīu pricepe'n veci!“

Când se întōrse a dōua oră în chilia s'a orânduită, se întâl-ni în coridor cu sficioasa Lina cea mică. „Vrei să vii o lecă la mine, șorecuțule?“ dăse el, luând copila de mână. „Eu am în chilia mea flori frumoșe, o să țile arăt!“

Lina ascultă hesitând. Dar îndată se împrietenī cu moșul. El o conduse în fotelul cel vechi și-i povesti cum ședea bună-sa într'acela. Copila voi să se întindă la florile din grădinița de acasă și el îi povesti despre crenguța aceea, despre petecul cel de iarbă dinaintea casei, unde păsciau bobocii cei de gâscă, despre banca din curte, și despre porumbii, ce sburau pe coperiș. Copila nu vorbea mult, dar îl privia atât de plină de interes cu ochii ei cei mari și când o luă moșul în brațe, și-i spunea povești frumoșe, ea își plecā capul pe pieptul moșului și dăse: „Pot veni câteodată la tine moșule și nu-i fi și tu ca ceialaltī, cari pururea n'au timp?“ și după ce moșul îi spuse că-l pōte căutā când va voi ea, și că el pururea va ave timp să-i povestescă, ea era prea veselă și de aci-n colo mintenī-mintenī era la moșul.

Așa trecură câteva săptămāni, dar moșul n'a mers mai departe de cāt până'n ambit.

Tot ce-l încungiurā și ce vedea, era atât de strein față de ființa sa simplă, purtarea copiilor și a nepoților săi i era atât de neînțeleșă și-i cauza atâtea supērări, fără să-și fi putut da sēmă de ce.

Gineroso i-a arētat stradele cele mai apropiate și l'a condus până-n parc și când i-se părea căsuța prea strimtă și privirea prin ferestrii prea restrānsă, se ducea printre arborii parcului și ducea cu sine și pe micuța Lina, care atât de drag avea pe moșul. Dar în scurtă vreme mai nu era de a cunōsce pe blānda Linuca, atât de vioiă și veselă se făcuse în societatea moșu-so, care-i povestia câte tōte, și de care la început numai anevoie se apropiā.

În mai multe rēnduri chemară ei ambiī, moșul și Linuca, pe Mariana să iēsă cu ei, dar acēsta nu putea suferi țērānescile maniere ale moșului seu. Altcum Laura încetase cu observările ei batjocoritoare, de când o oprī tatāso, domnul consilier comercial, care întorcāndu-se odată dela cină dela părinții Marianeī, le spuse: nicī unul să nu mai cuteze a face glose preste domnul Müller! Eu mi-am petrecut cu el fōrte bine, bētrānul are o minte clară și practica vieții, ca puținī muritorī.

Domnul consilier de idile, care la început era cam plictisit de socru-so, se bucurā de astfel de vorbe, eșite din gura domnului consilier comercial. Moșul încă prinse a simți încetul cu-ncetul, că și el este de ceva folos în casa acēsta, dar totuși adeseori îl lovia dorul de patria sa și de vechile lui obiceiuri, și cu cāt învētā mai bine a-și cunōsce copii și modul lor de vieță, cu atât mai puțin îi convenia.

Greu vātēmat se simți bietul bētrān odată, când întrānd în odaia de învățământ pe nesimțite, audi cu urechile lui vorbele Marianeī, ce le spunea la mademoisela: „Când suntem numai noi, mă mai împac cum mă împac cu prezența moșului, dar dintre omenī, prezența lui mă supēră, ca și pe mama!“

Bētrānul se reīntōrse liniscit în chilia lui și tot asudat de rușine. El stătu mult timp cu capul cel cărunț rădīmat în palme gāndindu-se, ore n'ar fi mai bine să se retragă el erā la sat, unde omenī il stimēzā și nu-i împutā nimenea, că n'ar ave maniere orășenesci.

„Ei se rușineză de mine!“ își dăcea el și o mare amărelă-i cuprinse sufletul. Dar ca un balsam vindecător îi venīră în minte vorbele lui Rudolf ce i-le spusese astădimineță la dejun: „Moșule, de când esci aci, de dejunăm împreună, mă scol dimineță mult mai bucuros și“ — urmă el tot într'un suflet — „de când ne rugăm împreună, numai odată mă mai certaiu cu Maximilian.“ Îi veni în minte iubirea Linucei, ochii ei cei albaștri, și-și luă refugiul la



vechiul său mijloc, de a-și ușura sufletul, ceti în cartea lui cea veche de rugăciuni până i-se ușura sufletul.

Veni și timpul bazarului, când domna consilierită de edile trebuia să fie tot dusă ziua-ntregă și aș era ultima și încheierea trebuia sărbată într'un mod solemn. Annemarie avusese deja până acuma multe „datorințe morale“ de îndeplinit, cum le numia ea și suspina adesea despre ele.

Moșul de regulă tăcea la astfel de lucruri. Aș însă, când fca sa avusese dureri de cap și s'era numai cu mare silă și lamentând plecă la festivitatea de închiare, nu se mai putu reține moșnegul se nu dăcă: „Voi sunteți adevărații robi ai plăcerilor vostre! Baremi de ați avea ceva dintr'aceea, dar a două și vă aude omul de comun: ne-am plictizit, — și eu nu pot pricepe, de ce se aduce acesta jertfă!“

Era o seară furtunosă de toamnă, și când intra ea în chilia moșului cea răcoroasă din d'erept, unde Rudolf se juca cu nesce scândurele și Linuca se uita la chipuri într'ro carte veche a moșului, care o ține pe genunche, atunci se înduioșă și-și gândi, că totuși ar fi mai bine dacă ar rămânea acasă.

„Aș e ultima dată“, își duse ea, ca spre escusare, dar în tăcere își și propusă, că pe viitor se stee mai mult acasă cu copiii ei.

Moșul încă-și propusese, ca aș se țină copiii pe lângă sine cât numai s'a putea de mult. Lisette încă se împēcase cu noul oșpe, de ore ce era mișcată, că moșul era pururea dispus a sta lângă pătuțul micului Frideric, ba, când cerea trebuința îl mai purta și în brațe, afară de aceea se convinsă, că nepretențiosul bătrân îi face prea puțină greutate.

În s'era mai sus numită aduse Lisette și pe micuțul Frideric la ceilalți copii în chilia moșului. Copilașul tot era în v'oiă bună, când îl *hintița* moșul pe genunche și-l prinse cu ambele mânuțe de barbă și atât de tare trăgea, cât moșul fu nevoit a dăce: „Tu tândală mică, vrei se-mi smulgi și puținii per ce-i mai am?“ și micuțul rîdea și trăgea și mai cu mare plăcere strigând voios.

Mica societate n'a observat, că într'aceea norii se adunau tot mai tare pe ceri. Vântul se porni de odată cu atâta putere și intrând prin ferestra deschisă era p'aci, p'aci se răstorne lampa și se o stingă. Moșul se grăbi a închide ferestra. Fulgera și s'aușia în depărtare bubuitul trăsnetelor.

„Parcă acum la șfērșitul verei o se mai avem un orcan,“ duse bătrânul închidând jalușiile, ér câțiva picuri mari de ploie i și stropiră fața. Și deodată începă furtuna, vântul bătea ușile casei, ploia curgea pe coperișul de asfalt și fulgerele șerpuiau urmate de trăsnete. Moșul se gândea la frumoșele p'ome, ce mai erau pe pomi. Dar, după ce observă fețele cele spărioșe ale copiilor, se întorse spre ei și-i luă cu sine la mesă. El își luă cartea lui de rugăciuni și spre liniscirea copiilor, ceti cu ei o rugăciune. —

Mariana își petrecu s'era cu domniș'ora guvernantă, ca de comun. Dar când începă a tună și a fulgeră își depuse lucrul din mână și se pitulă într'un unghet al chiliei. Se temea f'orte de tempestăți, și când voi mademoisela se m'ergă repede în chilia laterală spre a-și aduce o carte, o chemă spărioșă, se nu m'ergă ci se stee aci cu ea. Când însă fulgerele deveniră mai dese urmate de tunete, cât și domniș'ora aruncă cartea din mână țipând de spaimă, atunci dori Mariana să fie cu omenii și fugi tremurând, urmată de f'orte „alterata“ domniș'ora în chilia moșului. Cât de linisciți stăteau aci toți împreună, în butul tempestății!

Micuț Frideric adormise în brațele moșului. Rudolf și Linuca stăteau cu mâinile încrucișate și moșul cetea. Cum strălucea fața lui curată în linisce și pace. Mariana n'î-și mai putea luă ochii de pe el și fără scire i se încrucișară și mâinile ei și se aședă liniscită cu domniș'ora lângă ceilalți.

Când vedu ea pe moșul ședând așa de liniscit și evlavios, îi veni Marianeii prima dată în gând, că trebuie se fie ceva măreț, s'orele ceriului p'etrunde atât de adenc în inima cuiva, încât nu mai p'ote avea nici o frică, nici o nelinisce. Și după ce trecu furtuna, de duse moșul cătră copiii: „Acum puteți merge în numele domnului la culcat“, atunci se apropie ea prima dată cu adevărată

dragoste de moșul și sărutarea ce i-o dete acum, nu mai f'u ca cele de până acum, o formalitate golă, ci sărutare plină de focul iubirii, al stimei și respectului.

Copii se culcară, care la locul lui. Linuca dormia cu Liseta și cu micul Frideric într'o odaie. Pe acesta îl desbrăcară, fără de a-l desceptă, nici nu-și deschise ochii, decât odată somnoros și dormi mai departe în l'egănul lui cel cu perdele verșii.

Pe Linuca înse o alterase furtuna. Copila avea nervi delicați și, de și veni moșuso la pătuțul ei și o mângăie tot nu putu adormi, grija ei cea mai mare era, cum va puté tata și mama veni acasă pe o așa tempestate!

Liseta a purtat'o mult timp prin casă în brațe, apoi adună jucăriile și o desbrăcă. În fine luă lumina și voi se i'eschă din chilie.

„Vremea ast prostă“ a reținut'o aș mai mult în chilia copiilor, ca de comun, și bucătăreșă cu o servit'ore din vecini acceptară lung timp în culină, ca să le cetescă istorii dintr'o carte, ce le-o împrumutase Georg, servitoriul căpitanului. Era tocmai pe unde-i istoria mai frumoșă, unde trebuie se se resboiască.

Când vedu Linuca, că Lisete vrea se m'ergă și se o lase singură sbiera cât putu? „Rămăi aci, Liseta, d'ora nu-i merge — veșii că fulgeră — Lisete — mie mi e frică!“

Dar acesta nu se lăsă conturbată de un copil în plăcerile ei ci-i sbiera: „Tăcut'ai odată“ și merse de acolo.

Linuca vedu, că t'ote strigările ei sunt zădarnice, deci își cufundă capul în perini, d'ora va putea adormi. Dar tunetul ér prinsă a bubui din depărtare, pe scocurile casei ciorăia apa cu vuet, și când își deschise ér ochii, vedu la lumina fulgerului o făptură albă lungă lipită de p'arete. Era de altcum numai scândura de călcat rufe, și Linuca o cunoscu repede, dar pe biata copilă o cuprinsese o frică nespusă și-i veni în minte, că ea-i singură în mieșul noșții. Bucătăria era-n catul de jos, moșul și frățini dormeau mai îndăr'ept și spre a puté merge pân' la ei, trebuia se percurgi un coridor lung și întunecos. E drept că odaia de dormit a părinților nu era departe de aci, dar aceea era golă și părinții nu erau acasă. Linuca se vedea atât de p'ărășită, în cap de noște.

„De ar fi mama acasă“, suspină copila, „atunci ar veni și Lisete la mine și ar putea lua scândura cea urită și lungă de o parte, ca să nu o mai ved!“

Linuca mai cercă odată se-și închidă ochii, atunci începă a scurmă și șgăria ceva lângă patul ei pe p'arete și în acel moment începă a bate și orologiul din casa tati. Din nou se mai tocni în pătuț și cu ochii deschiși numără loviturile orologiului: șee unspreșeece, douășpreșeece . . . apoi încetară.

Douășpreșeece ore! Ce teribil! Pe asta vreme, îi spusese Lisete, că toți copiii să fie adormiți, că de nu, vine omul cel urit cu un sac mare și-i duce în pădure la urși și la lupi, și ea s'a silit până acum, ca acesta oră teribilă se nu o afle nedormind. Linuca era cuprinsă de spaimă, deci se gândi la ușa coridorului:

„P'acii trebuie se vină el“. Până nu se gândi mai departe, sări din pat, își luă inima-n dinți, alerga la ușă și se șforță din t'ote puterile până înv'erti cheia în broșcă. Apoi se mai linisci puțin.

„Acum cel puțin nu p'ote intră! Baremi de nu aș fi așa singură!“ și ér înundară bieteii fetișă lacrămile pe obraz și stătea fără ajutor în mijlocul căsușei, tremurând ca varga în cămeșușă ei cea albă. Atunci îi veni o ideeă vedând feresta deschisă.

„De mă pot urcă pe ferestă, ved pe mama, când vine!“

În acest moment copilișă și-a mai pierdut din frică. Școșe scăuneșul de sub mesă și-l trase lângă ferestră. „De mă urc pe scaun, imi încovoii capul pe ferestră și ved strada într'egă și pot strigă pe mama.“

Micușă se aburcă pe scaun, stătu în picioșe pe el, se ținu cu am'endoușe mânușele de blana ferestrii și privi afară. Dar p'arcanele erau gr'ose, strada îngustă și așa puțin putea vedé. „Trebuie se cerc, d'ora voiș puté aduce lângă ferestră mesă de lucru, aceea-i mai naltă,“ gândi Linuca. Se cobori deci, puse scăuneșul pe un scaun, ridică de pe mesă o corfă mare plină de tot felul



de nimicuri și o dădă mai la o parte și așa-i rămase un locșor între corfă și ferestă, pe care putea sta. Acum era mai sus ceva decât pârcaul ferestrei și putu vedé întrégă stradă. Se prinse cu ambele mânuțe de crucea fereștrii și-și încovoie capul cel blond pe fereștră afară. Picioaruțele ei cele голе atârnav spre mesă, cămeșuța cea subțire o fluștura vântul nopții și ochii scrutători și-i țintii în adâncime. Plóia încetase și luna da să se ivescă, dar o acopiră nesce nori negri, împrașciați. Șorecul din chilie, ér prinsă a face larmă, atunci se înfioră Linuca și se simți relative mai sigură acolo sus, unde era. De odată se auđiră voci în depărtare. Linuca se plecă înafară cât de tare numai putu și privi în jos, dar nu erau părinții ei, ci numai doi ómeni, cari apucară apoi altă cale. Orologiul bātu éráși, ci de astădată numai odată și capul copilei era tot mai greu și mai greu. Să mai ridică odată în sus, când cređu că aude voci.

„Mama!“ se auđi o voce desperată în întunerecul nopții. Apoi cuprinsă pe mica ființă o tremurare, cămeșuța i se trase preste genunchi, și de ore ce nu urmă nici un răspuns, i se închiseră ochii și numai abia se mai ținea cu mânuțele de crucea fereștrii.

Annemaria plăti astăđi amabilitatea cu o crâncenă durere de cap. Dar ea seceră atâta laudă pentru labórea ei neostenitoare, pentru gustul arangementului măsuței ei de vândare ș. a., care firesce-i cădea foarte bine, și la fine-i întinse domnul ministru mâna și-i mulțămii pentru viul interes ce-l portă spre binele obștesc. Acestea ér îi adormiră o lécă lina vóce a conștiinței, ce o chemă la datorințele sale casnice, cu deosebire în timpul din urmă. Dar când veni fortuna, o cuprinse un urit nepriceput, și ar fi mers bucuroasă acasă, dar ea ședea la mésa comitetului cu dame alese și cu domni de poziție înaltă, și nu se putu depărta mai curund decât aceștia.

Capul prinse, ér a o duré foarte tare și numai cam la o óră se linisci puțin când se ridică bărbatus-o de plecară cătră casă.

Aerul se recorise binișor și bălțile, ce se mai vedeau ici colea pe stradă, erau martore tempestății grósnice ce fusese.

„Eu cred că moșul o fi ținut copil la el, până a trecut tempestatea“, díse Annemarie, liniscindu-se în inima sa, că bētrânu e în casa lor.

Când dădură pre lângă cornul stradei lor, i se părú că aude o voce de copil strigând: »Mamă, mamă!« dar acésta doră n'o fi fost aievea, numai părere. Dar își grăbi totuși pașii și dupăce ajunsese acasă, unde le eși Lisete cu lumina înainte la trepte, cea dintâiu vorbeii fú: »Ce-i p'aici, bine?«

»Bine, dómna,« respunse servitórea. »Copil dorm de mult, — cât ținú vremea cea grea au fost în casă la domnul Müller!«

Annemarie era de altcum o mamă tare cum se cade, numai cât se desvętase a-și cresce însași copii. Tot-déuna, când venia séra târđiu de undeva, nu întrelásá a se uitá se véčá cum dorm copii ei, ba le și aducea câte ceva copturi și le puneá pe inválitóre. Așa și de astă dată.

Apăsă pe călcătórea úsei dela chilia copiilor, — aceea era închisă. »Cei acésta?« díse cătră Lisette, care era în deréptul ei cu lumina în mână. »De ce ai închis?«

Acésta horborosi ceva și prinse însuși de ușă se o deschidă, dar înzădar. Annemarie într'aceea se repeđi prin dormitoriul ei în al copiilor. — Linuca nu se gândise se închidă și úșa aceea. Lisette încă merse repede pe acolo după ce auđi glasul stăpânei sale țipând: »Lisette, unde-i Linuca, că patu-i e gol?«

Acésta privea înspăimântată la perinele singure dar conștiința ei cea rea-i veni într'ajutor: »Eu pusei pe Linuca în pat cu dóue óre înainte de asta«, borborosi ea nesigur.

Pe Annemarie o cuprinse o gróză. »N'ai stat în apropierea copiilor, precum de atâtea óri ț-am demándat!« și smulse lumina din mânilor Lisettei și în spaima ei cea mare se plecă de lumină pe sub pat să véđá nu cumva i acolo copila, apoi pe sub canapea, prin unghiuri, dar nu află nici o urmă de Linuca.

În graba cea mai mare, își chemă Annemarie bărbatul și-i spuse tot într'un suflet, ce-i și cum.

»De bună sémă va fi mers la domnișora Marianna« díse Lisette în frica ei, dar îndată se căi de vorba ast nesocotită ce o scóse din gură, prin care se tradase că ea lipsise mai mult timp dela copii!

Un curent de aer străbătând prin fereștră întră în odăia și cu el tot odată un gemet lin. Privirile tuturor se îndreptară într'acolo.

»Dumneđeule preaîndurat! Acolo sus, pe pârcaul ferestrei deschise ședea copila!«

Și în acel moment tatăl se repeđi la ea, prinđindu-o în brațe. Ea adormise acolo, dar când o luă tresări, ci apoi se lăsă de o puse în pat.

Annemarie tocmi așternutul cu mâni tremurătoare, îi mai încetase respirarea când véđuse pe Linuca stând pup colo sus gata de a căde în tot minutul jos pe trotoar afară, orí pe podele în áuntru. Acum însé zăcea micuța cu capul ei cel roșu pe perinuțe, nu răspundea la întrebările părinților ei și numai odată-și deschise ochii cu mare greutate și díse: »Unde-i mama?«

Consilierul véđu numai decât, că copila are friguri și Lisette era prea fericită că-i fú permis a fierbe tee, a face cataplasme și a dispărea din ochii stăpânilor.

Annemarie încă nu cercă a o întrebá mai departe nici a o injurá într'un moment, când daună, totul era atât de evident și când inima ei era cuprinsă de cele mai amare muștrări!

Și de aci urmară díle de grea încercare și grije. Copila, care din firea ei era cam debilă, avú de suferit dureri mari în urma iritărei provenită din frică și în urma recelei contrase stând sus pe fereștră. Încă în díua a dóua au erupt friguri de nervi și Linuca nu cunoscea pe nime, nici chiar pe moșul, care tot tremurá de supérare, când auđi trista scire și care — din preună cu ceilalți, nu se mai mișca de lângă patul bolnavei. Tóte scenele fricei, ce se părăndară înaintea ochilor copilei, se părăndară și în fantasia ei și făcură pe cei preșenți se cunoscă cauza morbului ei.

„Lisette, nu merge . . . rămâi aici . . . Ui fantoma cea albă! . . . Lisette . . . bate douęspredece óre . . . nu o lăsá în láuntru . . . nu eși . . . eu nu voiú se fiu cu tine, tu om urit!“ și copila se svércolea în așternutul ei!

Annemarie voi se alunge pe Lisette din casa ei, dar ce putea se dícă? Nu și-a lăsat și ea însași séra copil singur, ca și când nu i-ar fi avut? Nu a alergat și ea însași după plăcerile ei și nu s'a forțat a se convinge, că în casă sunt tóte în bună ordine, și de câte óri nu i-a făcut moșul ímputări pentru asta! I se scurgea inima, când auđia pe micuța strigând:

„Mamă, mamă, vină! — Adă-mi o haină, mamă, că mi-i frig . . . stai, — se nu cad . . . vine mama! . . . așa mă dor mânilor . . . vai că negru-i! . . . oh! e negru! . . . Dar nu mă lăsați se cad!“ și mânuțele cele bolnave stringeau cu putere inválitórea.

Annemarie íngenunchiá lângă patul ei și-și plecá capul pe perina ei. I se părea, ca și când cineva ar bate-o cu ciocanele. Singur moșul era, care-și mai ținea capul sus în aceste díle! Dar inima lui era cuprinsă de o jale nespusă, véđând starea iubitei lui nepoțică și în internul lui rostea o rugăciune: »Dómne fi îndurat, Dómne, nu intra cu noi în judecată!«

Rudolf, care nu era ertat se între în chilie, se pitulá într'un unghiú aprópe se potá întrebá pe cei ce es despre aflarea soriórei, cu deosebire pe moșul, care singur mai era în stare a se stăpâni și a-i da câte un răspuns. »Cređi tu moșule, că Linuca noastră trebuie să moră? și băiatul cel vioiú era ca opărit. O, baremi de i-aș fi dat jumétatea cea de măr, ce mi-o ceruse!“ și'l copleșiră lacrámile.

Mariane și mademoisela încă nu avurá linisce în chilia lor. De multe óri Linuca fusese spre supérare surorii mai mari, când acésta ar fi stat bucuroasă în povești cu prietenele ei, orí când ce-teau ceva istorióră interesantă, și domnișora nu prea bucuroasă s'ar fi ocupat cu copila cea blândă, care învăța cam greu și cu care nu se putea produce. Acum, în fața morții se schimbară tóte, și cât de bucuroasă i-ar fi dat acum Marianne tóte presentele ei și



tot ce mai posedea pentru o unică privire voioasă din drăguții ei ochi vineți.

O vorbă mângăitoare din partea moșului, o mai linisci puțin, ba putu mângăia și pe mademoisela, care umbla desperată dintr'o chilie într'alta văietându-se cât o lua gura:

„O, cine ar fi creșut! Drăguțul melușel, fù atât de bun, și acum va merge dela noi, s'a face un ânger colo sus în ceriș! și-și apăsa năframa la ochi.

Ađi era a noua ți și trebuia se vină crisa. Mica bolnavă fù tare neliniscită și medicul nu-și mai lua ochiș de pe ea cât fù sera, ér când plecã, le promise că peste nopte va mai veni odată la ea.

„Eu am puțină sperare“, ți se el afară cătră moșul, „i sunt prea iritați nervi!“

Acesta-și plecã capul și buzele lui borborosiră cuvintele: „Dómne fie nu cum voiș eu într'u mea nepricepere, ci precum Tu voesci!“ — și cu aceste vorbe întrã în chilia micei bolnave.

Lampa era acoperită cu un scut de mêtasă verde și pătușul sta într'o lumină lină. Annemarie sta, ca totdeuna, lângă copilă, în tot timpul bólei nu o pãrasi. Bãrbatul ei stătea în picioare și-și ținea fața acoperită cu pãlmile.

Ochiș copilei priveau înholbați în depãrtare atât de adênciș, gura cea mică, care atâtea scia se spună moșului, era atât de tare închisă, — umbra morțiș pãrea că se lãtesce pre totă fața ei!

Bãrbatul, ședênd pe patul copilei, nu mai putu suporta durerea, ci-și plecã capul pe umêrul moșului!

„Tată, fi bun rogã-te, — nu mai pot suporta — rogã te la D-đeu, că se ne ajute, că eu am uitat rugăciunile în timpul cel

lung, de când nu le-am mai đis!“ și bãrbatul cel voinic plãngea ca un copil mic!

Moșul îl înbãrbãta cu bunãvoință, apoi se plecã preste miçuța. El îi ridicã pêrul cel blond de pe față și đise lin:

„Linucă, vrei se ne rugãm?“ — și din inima cea fidelă a moșului inundarã rugăciuni umilite și pline de credință și încredere pentru favorita lui nepoțică și pentru toți cei ce cu credință se îndreptã spre tronul Celui prea înalt.

În case se lãțise vestea, că copilei îi merge din reu în mai reu, și prin celelalte odăi plãngeau frãțiorii și servitorimea.

Atunci se făcu o schimbare repede în fața copilei. Se pãrea, că în ochiș ei cei lãngeđi, se întorce viața și că în aceia reînvie o rađã de cunoscință.

„Mamă, iubită mamă, đise copila, cu o voce slabă, dar naturală. Și-și îndreptã privirea spre moșul. — Apoi își înturnã copila capul ei cel mic într'o parte, dar nu spre somnul cel vecinic, ci spre un somn, ce o conducea la reînsănãtoșare.

Linuca se însănãtoșã și se întãri! Moșul trebui se stee încă lung timp în casa copiilor sei, și când în aceea se observã cu timpul mai multã fidelitate a datorinșii, mai puținã vanitate și mai multã evlavie, atunci pre lângã voia lui D-đeu trebuie se se ascrie aceea înflunșii simplului moșneg din chilia din dêrșpt, care a fost venerat de toți, căți l'au cunoscut și despre care copii lui điceau: „Numai de când a venit moșul la noi, am învêșat a cunosce adevêrata fericire!“

Tradusă din limba germană de  
Ioan Pop Reteaganul.

Reteag, 18 Decembre 1897.

## Descripșuni topografice.

### I. Blașiu.

Avênd de cuget a da din când în când unele descripșuni de locuri mai memorabile pentru noi Româniș, începem cu descripșunea *Blașiuului*, a cărei iconă ilustreș pag. 55 a Revistei nostre. Că cu greu credem, că vom aflã vr'un loc mai demn de însemnat pentru noi, decât acest oraș. Descripșunea lui o luãm din opul fericitului Timoteiș Cipariș »*Arhivou* pentru filologiã și istoriã« pag. 52—56 din anul 1867, apoi din »*Enciclopedia Română*« unde a scris'o d-l Dr. Aug. Bunea, și din *Istoria bis. de Dr. Alex. Grama.* —

#### I.

Blașiu e unul din acele puține locuri istorice, cari de și mici după estensiunea lor, se par a fi destinate de providință a juca o rolă însemnată în istoria popórelor. Cel puțin locul Blașiuului în istoria românilor, ales transilvaniș, e mai însemnat, decât se se potã cândva trece cu vederea.

Una din cele mai plăcute reședințe ale principilor Transilvaniei mai din urmă, mai bine de un seclu încóce reședința Episcopilor uniș, acum archi-episcopescă metropolitană, cu institute de învățatură, cum nu am mai avut până erı alaltă-erı româniș transilvaniș; cu bărbați ca S. Clain, Șincai, P. Maioru, ale cărorã nume se făcurã nemuritoare în istoria literaturii române; cu episcopi ca I. Clain, Aron, G. Maioru și Bobu, ale cărorã zel și fapte spre ridicarea popóruului român din acesta provincie nu au fost întrecute de ale nice unui bărbat mare de altã nașione. Patria nãscerei bunului și marelui protector al literaturii române, episcopului Oradei-marı Sam. Vulcanu, ea-i dedese și mai înainte un alt prea mare păstorıș sufletesc, educat în sinul sêu, pre Ignat Dãrãbantu.\*)

\*) Rênd pe rênd vom aduce și biografiile acestor mari bărbați ai nașionei nostre. Red. »*Revistei Il.*«

Atâtea suvenirı prețioșe inimilor românesci, legate de acest loc fără însemnatate la vedere, cerul lui cel blând și sãnetos, pușeșione romantică, bunãtatea pãmêntului în tot respectul, desceptã fără îndoielã un interes cu mult mai mare, decât se nu credem, că unele trãsurı istorice topografice spre cunóscerea acestui loc vor merita totã luarea aminte a lectorilor nostri.

Cea mai vechiã scire despre Blașiu e din seclul XIII. El însê pre atunci nu purta numele de astãđi, carele, precum vom vedê, i-se dede mai târđiu, ci se numia după numele posesorului de atuncia *Vila lui Herbold* (villa Herboldi) fiul lui Ostu, care fusese voivodã Transilvaniei pre la anul 1266 și 1267.

Stefan V. cel tinêr, ca duce Transilvaniei seu Daciei, dona acesta vilã cu pãmêntul ei, și satul învecinat *Semcel*, care în diplomã se numesce *Zanchalteluky* (Szantsaltelke), mai întâiș lui *Teel* fiul lui Ebl de Brassu, ci după aceea, vinđindu-le acesta cumnatului seu comitelui *Chyel* seu *Chel* fiul lui Erwyn de Kelnuk (astãđi Calnic lângã Miercurea), regele confirmã asta vinãlare pentru Chel și eređiș lui prin o diplomã din anul 1271.

Despre acest comite, de fecioriș lui, Daniel și Solomon, și de nepoțiș lui, se aflã urme istorice până la anul 1346, din cari se cunósc, că acesta familiã în urmă cumpêrã Cutul și Sotelecul, și prin urmare se aflã în mai bună stare, de cât se fie alienat Blașiu și apartenentele lui. Ci dela anul 1346 până cătrã anul 1395, nu mai aflãm urme, cine se fie ținut acest loc.

Er la anul 1395 aflãm, că *Blasiu* Cserei de N. Borot pentru meritele, ce-și câștigã în bătăliile cu Turciș la Sirmin și Nicopole, afarã de nouã insemne nobilitarã și de trei opide în Sirmin, mai fù donat de Sigismund împêrat și cu dominiul Blașiuului, ce pre atunci sta din 13 sate din prejur.

Cât timp a stat Blasiu Cserei în posesiunea acestui dominiu, nu scim, ci atãta ni se pare aproape adevêr, că numele de acum



al Blașiului se luă după al acestui domn al seu, fiind că mai înainte Blașiul, seu pentru puținătatea locuitorilor, seu pentru că era mai mult numai un castel domnesc, pôte că nici nu avea un nume, seu numai numele de vila lui Herhold.

La anul 1535, Blașiul cu tot dominiul era în mâinile lui Georgiu *Bagdi*, care în acest an edifică și castelul de astăzi, precum arată inscripțiunea deasupra porții de desupt, ce astăzi după renovarea castelului fû înmurtată în stânga dela aceea portă, și sună așa în limba latină:

HANC DOMUM FECIT E  
DIFICARE GEORGIUS BAGDI  
FIDE TERMINAVIT EAM POST  
CHRISTI NATIVITATEM AN  
NO MDXXXV TEMP  
ORE MAGNE FAMIS CUM  
AGRICOLA SVUM FACIE  
BAT CUBULUM TRIT  
ICI FLORENIS QUATUOR  
VEL CITRA HOC OPUS FECIT  
STEPHANUS LAPI DE TASAD

Altă inscripțiune se mai vedea, înainte de reparatura mai din urmă, în sala cea mare de-asupra ușei: *Georgius Bagdi Fecit*; de-asupra căreia sta și un portret mic, vechi, rotund, în rame, al lui Gregoriu XIII. papa, carele pre atunci viețuia; — și vis-a-vis pre cealaltă ușă alt portret asemenea al Cardinalului *Boroniu*; amândouă din Țilele lui *G. Bagdi*, cari nici în Țilele principilor calvinesci nu au fost lăpădate din locul lor, cu tot fanatismul lor în contra catolicismului, ér dela reparatura mai nouă dispărură.

Familia Bagdiană poședea acest castel și la anul 1597, când Sigismund Báthori, cu litere donatarie din A.-Iulia 4 Ian., întări de nou pe Stefan Bagdi și sororile lui Magareta și Cristina, fiul și ficele lui *G. Bagdi*, în posesiunea Blașiului și apartenențelor lui, cu dreptul de succesiune atât în sexul bărbătesc, cât și femeiesc.

Murind Stefan Bagdi fără sēmîntă, consilierul Paul Örvendi împetră la anul 1606 acest dominiu dela principele Stefan Bocskai, pentru sine și următorii sei bărbătesci, în perpetuu, ér pentru sexul femeiesc cu dreptul de a-l rescumpêra cu 12 miî floreni unguresci. Literele statutorie sunt din 15 Novembre 1606.

Însă P. Örvendi, neavând prunci, la anul 1609 testă Blașiul cu tot domeniul, muerei sale Catarina Debreczeni și frățișilor ei celor mai de aprópe, seu fratelui seu Ioane Kovács de Örvend, supt aceeași legătură de 12.000 fl. Care testament apoi fu confirmat de principele Gabriel Báthori în 25 Aprile din același an, și legatarii sê întroduseră în dominiu, nu fără contradicere.

La anul 1610, Blașiul cu tot dominiul trecu în mâna lui Stefan Kákoni, care-l împetrase sub titlu de donațiune dela acelaș principe, pentru sine și eređii sei, contradicând unii dintre legatarii lui P. Örvendi.

De aci sub principatul lui Gabriel Bethlen, Blașiul se pare a fi trecut în posesiunea familiei Bethlenescilor, nu numai pentru că acest principe înfrumșetă castelul Blașiului cu murî străluciți, ci și pentru că mai târđiú Petru Bethlen, fiul principelui Stefan Bethlen, își formă drept la acest castel și dominiu, precum numai decât vom vedé.

## II.

După mórtea lui P. Örvendi, principele Gabriel Bethlen la anul 1617 donă Blașiul împreună cu dominiul, lui Simon Pécsi de Sz. Erzsebet, care și începú a mai edifica în curtea castelului din Blașiul, contradicând și protestând în contra acestei donațiunii și edificării Catarina Debreczeni, vêduva rêmasă a lui P. Örvendi, prin Mich. Thorockzai de Thorda, la anî 1617 și 1618.

Acelaș principe dede Blașiului, posesiunei lui S. Pécsi și locuitorilor lui privilegiú de libertăți, cu datul Tirnavia 9 Mart. 1621.

Ci Pécsi nu putu se foloséscă acest dominiu în pace, căci Petru Bethlen, fiul principelui Stefan, carele asemenea-și formă drept la acest dominiu, constrinse pre Pécsi la atâta, cât la anul 1631 făcură legătură între sine, ca Pécsi se țină domeniul până va fi în vieță, ér, de i s'ar întempla se móră înainte de Petru

Bethlen, dominiul se trecă la acesta, fără drept de succesiune pentru eređii lui S. Pécsi.

Înse Pécsi nu se simți obligat a se ținé de aceea legătură, și la anul 1635 făcu testament, prin care tóte bunurile sale, și Blașiul cu ele, le testă fetelor sale, pentru cari și cărți statutorie câștigă dela Principe.

S. Pécsi înse la anul 1638 căđu sub notă și spre rescumpêrarea capului testă físcului tóte bunurile sale, cari și de altmintrelea le pierdea în puterea articlilor din 4 Octobre 1618 și 1635 și în urma judecatei dietali din Deșiú 12 Iunie 1638 pentru judaism. Ér fetelor lui Pécsi, cari și ele erau convicte de aceleași crime, li se iertă pentru debilitatea sexului.

Simon *Pécsi* era născut în Ungaria din părinți oscuri, ci prin ajutorul învêțătorei, mai ales prin cunoscînța a mai multor limbî, atât orientali, precum ebreesci, rabinice, turcesci, grecesci, — cât și apusene, precum latine, germane ș. a. — se înălță la atâta, cât ajunse (1605—1606) secretariú principelui Stefan Bocskai, ér sub principele Gabriel Bethlen 1613—1629), Cancelariú Transilvaniei.

Acest judaisatoriú seu sambatariú famos tradusese din Talmud o cãrticea sub numele „*Invêțături din S. S. Părinți*“ (ebreesc *Pirke Aboth*, seu *Pirke oves*, cum pronunciă judeii poloni), care înse nu s'a tipărit. Asta carte e singura din tot Talmudul, al căreia argument e morale sentențios; e întorsă mai în tóte limbile Europei; titlul ei însemnéză: *Sentențele părinților*, sub care numire se înțeleg dascălii cei mari ai Ebreilor după esiliu, dela Simeon cel drept până la Gamaliel; și stă din VI capete; — când cealalte cărți ale Talmudului tóte tractéză numai ceremoniile religioșe și juridice ale judeilor.

Acusat cu mai multe crime nu ușore, Pécsi fû dat de principele G. Bethlen la închisóre; ér succesorul acestuia Georgiu I. Rákoczi, convingându-l de erorile lui religioșe, confiscă tóte bunurile lui, ce avea forte multe și alese, lăsându-i numai satul Sz. Erzsébet din scaunul sêcuiesc al Odorheiului pentru traiu, unde în mijlocul a 75 familii de supuși ai sei, nefindú-i iertat a eși de acolo, petrecú până la bêtrânețe, când se făcu calvinist, și se apucă a traduce Biblia vechiului testament de pre limba ebraică în cea ungurescă, care înse pare a nu fi tipărită.

În castelul din Blașiul, încă până în Țilele reparaturei din urmă, ni se arăta o cãmăruță în pod cu horn, unde Pécsi cu fetele lui, se Țicea că făceau sacrificie de boi și altele după ritul mosaic.

Așa Pécsi nu avú succesori din familia sa în dominiul Blașiului, ci, măcar că-l testase físcului *propter bene esse*, cum scrie în testament, după mórte-i trecú dominiul la Petru Haller în puterea legătorei făcute între ei înainte de judecata lui Pécsi.

La anul 1648, Petru Behtlen murind la Bran în Ungaria, físcul ocupă dominiul Blașiului, ér înțelegend, că P. Bethlen l'ar fi testat vêduvei rêmase, se acordă cu legataria, și veni în posesiunea lui pe calea legei.

La anul 1660, 9 Novembre, principele Acaciu Barcsai donă din Sebișóra dominiul Blașiului cu castel cu tot, gratis înse salvo jure alieno, lui Gabriel Haller, feciorul lui Stefan, nepotul lui Gabriel Haller și a Elenei Bocskai. Ci perind acesta fără prunci în 15 Novembre 1663 la Ersekujvár în Ungaria, unde era cu Mich. Apafi I, spre mare bucuria principelui și a principesei, físcul éráși apucă Blașiul în posesiune.

În urmă, principesa Anna Bornemisa, soția lui M. Apafi I, cumpêră dela familia lui P. Örvendi, prin mijlocirea plenipotențiarului acestei familie Stefan Sarkantus alias Gyulai de Várad, castelul Blașiului cu apartenențele-i pentru ambe sexele, cu acel drept, cu care-l poședuse aceea familiă, pentru patru iobagi posesinați și 6000 de pietre de sare dela Ocna Deșului, cu contract de datu Făgăraș 21 Martie 1664.

Asta vênđare, fû întărită de principele M. Apafi I, la cerea dietei din Sebișóra din 20 Novembre 1664, cu donațiune perpetuă, adaugend și porciunile lui Gabriel Haller din Petrifalău și





(Blaşiu.)



Sâmcel, în care posesiune principesă și fu introdusă în 14 Dec. din acelaș an. Inse neînchișându-se calea celor ce ar avé drept de a pretinde asupra, pentru că fetele lui S. Pécsi, și anume Elisabeta soția lui Petru Haller, protestase în contra întrodurii principesei; ci mai în urmă ele se lăsară de proces și de contradicere, precum și alții, cari își formau drept la acest dominiu; — principesa escontentând pre toți pretendenții, precum se pare cu bani.

Așa principesa Anna Bornemisa remase nemișcată în posesiunea Blașiului; și murind ea îl testă fiului său unic Mich. Apafi II.; ér principele M. Apafi I., o confirmă în acesta posesiune în 12 Octobrie 1684.

De atunci Blașiul fu cea mai plăcută reședință a familiei Apafiane, unde M. Apafi II. își ținu și nunta cu Catarina Bethlen la anul 1695, carea pe larg o descrie M. Cserei în notele sale la *Metamorphosis Tniae* de Petru Apor.

Michail Apafi II. resemnând principatul Transilvaniei Casei domnitore austriace, se retrase cu locuința în Viena, unde murind la anul 1713, Blașiul încă trecu la fiscul împărătesc.

ÉR la anul 1738, 21 August, Blașiul cu tot dominiul fu donat Episcopiei unite din Transilvania, carea până atunci își avea scaunul și numirea dela Făgăraș; și de atunci, strămutându-se scaunul episcopesc din Făgăraș aicea, Blașiul remase proprietatea clerului unit, reședința Episcopilor Făgărașului, și centrul diecesei catolice unite de ritul grecesc în Transilvania.

### III.

Blașiul se ținea de comitatul Cetatei-de-baltă până în secul XV., când Ioan Corvinu Huniadi, la anul 1451, l'a despărțit de acest comitat, de carele după situațiunea geografică se ținea, și l'a împreunat cu al Albei.

Sub tumultele Rakoțiane, Blașiul de două ori fu teatrul prădărilor de oște; odată la anul 1659, când sub principele Acaciu Barcsai, Seidi Achmed pașa vezirul dela Buda în timp de érnă venind cu oștile dela Mediaș la Blașiul se înțelese cu magnații țării, ér pentru mărimea frigului se determină a se retrage la Sibiiu, unde se ierneze. Er principele Georgiu Rákoczi II., care era la Deși, auzind de această determinațiune, și publicând că fug Turcii, demânda tuturor locuitorilor ca se-i împresure dinapoi. Acestea creșându-le, mai ales sătenii, năvăliră asupra păscuitorilor turcesci; ci regimentele dela Blașiul eșind reimpinseră pre năvălitori, pre mulți uciseră, ér pre cei prinși, aducându-i vii înaintea vezirului, tăindu-le nasurile și urechile, i-a trimis acasă. De aci vezirul apoi trimițând înainte pe principele A. Barcsai cu 1000 de jenicieri pedestri, și 500 de călăreți, către Sibiiu, el cu ceealaltă oște se trase *cătîlin* la Temeșora, unde, după ce la anul fu depus și judecat la morțe, fu tăiat în 17 Iunie 1661, ér capul lui se trimise la Constantinople.

Altă dată la anul 1704, când un număr de 35.000 de Curuți, următori ai lui Francisc Rákoczi, aici-și puseră corturile, prădând în sus și în jos tot ce aflau; din cari timpuri până astăzi se mai aud narațiuni curioșe despre Curuți și Lobonți și de Tatarii. Ér colonelul baron de Tige, generariul oștei împărătesci, tăia într'o și mai mult de 1000 de Săcui la Țapul, două ore din sus de Blașiul pe Têrnava mare.

Blașiul înse, care acum stă din opid și sat, mai înainte de strămutarea scaunului episcopesc dela Făgăraș aicea, era numai sat, partea adecă care și acum e sat, din jos de vechiul castel său de reședința archiepiscopescă de astăzi, spre apus, până unde se împreună amândouă Têrnavele, cea mare de către mișdă-și, ér cea mică de către mișdă-nopte.

La anul 1681, când se făcu o conscripțiune a tot dominiul Blașiului, ce pre atunci îl ținea principesa Anna Bornemisa, Blașiul, adecă satul, număra numai ca 20 de familii, pre cât se pare după nume, toate ungueresci, aci înțelegându-se și bucătariul, găinarul, și alți domestici ai principesei.

ÉR partea, care acum face opidul cu piața și cu biserica catedrală, de către răsăritul reședinței, pre atunci era ocupată de

măieria domnilor său principilor domnitori. Ci episcopul Inocențiu Clain, prin a cărui mijlocire se căpeta acest dominiu pentru Cler, vră se facă aci un opid românesc, chiemând și adunând aci familii din toate părțile, cu apromiterea de libertăți și jure municipal, cari nu se împliniră rămânând opidul până ași taxale și în proces cu episcopia pentru taxe.

Atunci se proiectă frumoșă quadratură a piaței și delinierea stradelor, se începă edificarea mănăstirei și a catedralei, — ci creșcerea și desvoltarea acestui opid, atât în respectul neșușătoriei și industriei, cât și în al poporațiunei, în acești 100 și mai bine de ani dela începerea lui, nu făcu mare progres\*) El are ași (la anul 1867) afară de sat, abia preste 100 de numeri (de case), ér împoporațiunea e atât de mică pentru un opid, cât afară de timpul cursului școlastic, precând adecă creșce cu vre-o 400—500 de capete, și pentru un sat ar fi prea puțină.

Causa acestei întârșierii nu e oușețiunea Blașiului, carea în sine e destul de frumoșă, lângă două ape curșetore, pre o vale deschișă în două părți către răsărit și apus, unde din partea de din jos se vedă munții auriferi ai Zlatnei, ér din sus munții alpi ai Făgărașului, — ci lipsa comunațiunei și a unui drum de țără, cum se vede într'alte părți ale Transilvaniei, prin care Blașiul remâne oșeș-cum insultat de către toate celelalte opide comerciali mai aprôpe, cum sunt Mediașul, A. Iulia și Aiudul, de care e depărtat numai cam de două până la patru mile de ambe părțile, ér spre mișdă-și de către Sibiiu numai de 7 ore, înse în timp de veră și cândnu e tină; căci de altă dată comunațiunea între Blașiul și între cele mai de în sus, mai ales iarna, e mai de tot închisă.

Încă și apele curșetore . . . Têrnava mare și cea mică — sunt mai puțin afunde, chiar și după împreunarea lor, decât se potă purtă luntri de neșușătorie cât de mici, său măcar plute de lemn și se plinescă locul comunațiunei pe uscat. Așa a trecut, ca Blașiul se potă avé cândva vase de vapore, — și sperarea lui e numai în drumul de fier, de care însă unii pe aici forțe au mare frică. (Acum e de mult terminat drumul de fier. Red. Rev. II.)

De aceea Blașiul e restrins la o activitate forțe modestă = 0, fără de a cărei lărgire nu se pote speră, ca se se ridice la o însemnătate nici măcar de mijloc; și așa, ori câtu-i sunt de mari bunătățile pământului lui și ale împrejurului în toate productele naturale și ori câtu-i de deliciosă clima ceriului blândă și sănătoșă, de și cu adese furtune periculose, dar în calitate de opid comerciale (și fără comerciul nici un opid nu se pote eluptă în sus), Blașiul e într'o pușețiune demnă de compătimire.

Însemnătatea dar a Blașiului, o face singur calitatea lui de reședință *Archiepiscopescă*, cu institute administrative bisericesci și de învățatură.

De cele dintăiu se ține *Capitolul* metropolitan, fundat la anul 1807 de episcopul I. Bobu, și mărit la anul 1850 — cu Consistor pentru clerul unit din Transilvania, — cu *biserica catedrală* ridicată din liberalitatea augustei Case Austriace sub Carol VI. și Maria Teresia, începută la anul 1749 și terminată la anul 1779, împreună cu *Monasteriul S. Treimă*, carea acum de mult e în agonie, și cu un seminar teologic, fundat mai întâiu în formă de altă mănăstire de episcopul P. Paul Aron pentru tineri școlari, ér prin un decret de curte din 12 Decembre 1781 destinat pentru creșcerea și învățatura clerului tinăr din această diecesă.

De cele de al doilea se ține, nu numai facultatea teologică cu 4 profesori pentru clerul tinăr, ci și *Gimnasiul* complet cu 8 clase, organizat de nou după revoluțiune cu 12 profesori ordinari și 2 eștraordinari, — și școla *normală* și cea pedagogică cu 4 profesori.

\*) Dacă, dela începutul școlilor din Blașiul, profesorii ar fi fost cășătoriți, ași Blașiul ar fi un oraș mare românesc; dar nu fu așa; profesorii până mai eri alaltăeri toți au fost călugări, ér cu călugări de și se pot face multe lucruri bune — orașe nu se fac în veci! — Romul nu cu călugări a făcut Roma! Red. Rev. II.



## IV.

Din Enciclopedia Română pag. 499—502 scotem următoarele date despre Blașiu, scrise cu multă cunoscință de eruditul Dr. A. Bunea:

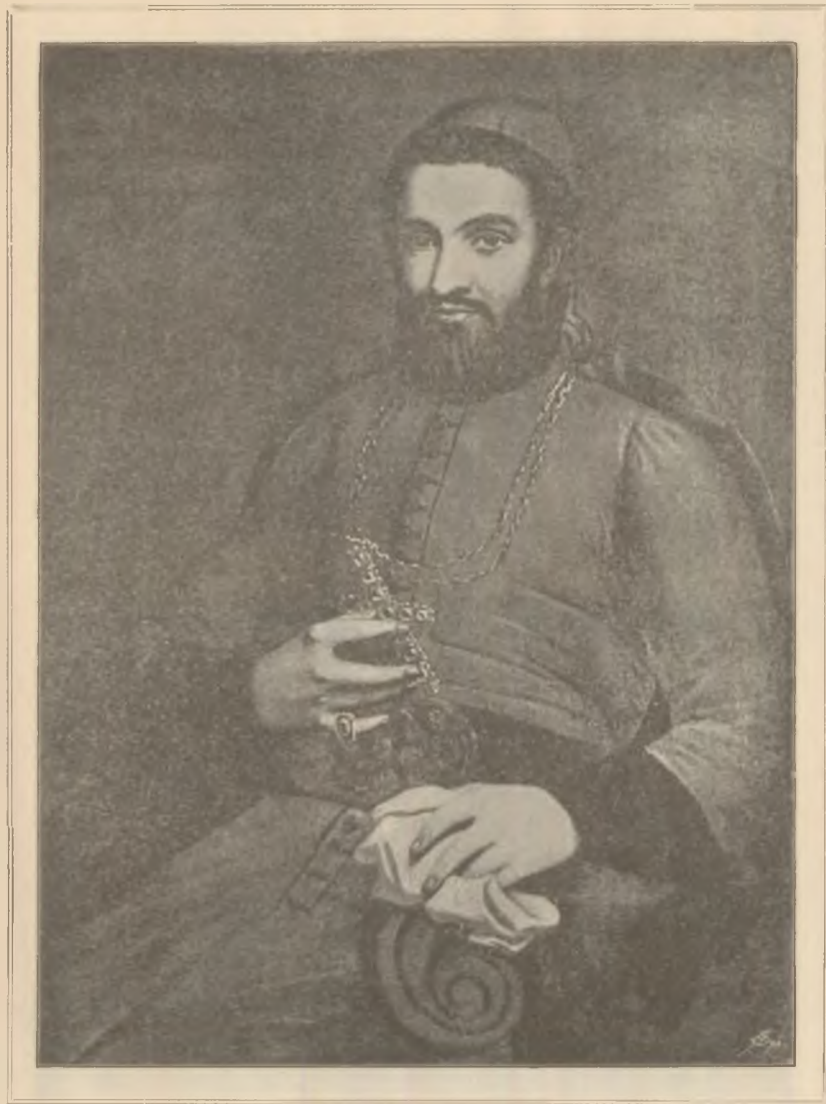
Blașiu este în Ardel dor unicul orașel, care se poate numi încă românesc.

La 1783 (după cum vedurem mai sus) există numai satul Blașiu. Existența orașului este a se mulțămii episcopului Inocențiu Clain (Micul), care la 1738, strămutând reședința episcopescă dela Făgăraș în castelul dela Blașiu, a conceput și executat în parte mare planul unui oraș românesc, care se fie lui și următorilor lui reședință arhierescă, er culturii române un isvor nesecat.

Pe când Clain se luptă de o parte pentru emanciparea poporului român din sclăvia seculară și pentru recunoșterea individualității naționale ale Românilor ardeleni ca factor politic independent în viața de stat a Transilvaniei, pe atunci de altă parte

în seminariul Iesuiților din Sâmbăta mare în Ungaria. In 6 Maiu 1729 precând Clain era cleric de anul al treilea în Seminariul amintit, fû ales episcop de cătră cler, și curund după aceea fû și denumit de cătră împăratul și preconisat de cătră Pontificele. Fiind că după o datină vechiă orientală Episcopul trebuia pe atunci se fie călugăr, așa Clain se duse la Muncaciu, unde era o monăstire gr. cat. rutenescă. Acolo Clain depuse votul călugăresc și-și luă numele de Inocențiu. Tot la Muncaciu se consacra de episcop prin Genadiu Bizânczy Episcopul Muncaciului.

Antecesorul lui Clain, episcopul Ioan Liber Băró de Pataki (de nascere din Strâmbu, din apropierea Reteagului, copil de țeran nobil cu conumele Georgiú) a fost câștigat dela împăratul Carol al VI. pe sêma episcopatului românesc dominiul fiscal dela Gherla și Sâmbăta de jos din țera Oltului, care aduceau pe an venit de 3000 fl. Afară de aceea, încă cu ocasiunea canonisării Episcopiei



(Episcopul Inocențiu Clain.)



(Episcopul P. P. Aaron.)

el însuși pregătia arma culturii, care se-l conducă la libertate. Cu ajutorul casei domnitoare și cu spriginul material oferit de cler, a început a zidi biserica catedrală, ce se află în fruntea pieții, și mănăstirea, care încinge de trei laturi aceea biserică, tôte după planul făcut de italianul Ioan Martinelli, care s'a obligat a le ridica pentru suma, pe atunci respectabilă, de 61,000 fl., din care clerul a oferit 25.000 fl. înse în realitate n'a putut plăti decât 16.000 fl. Catedrala s'a terminat numai la 1765, înse zidirile ce o încing în jur, destinate tot odată și de școle, în parte erau gata deja la 1747, pe când Clain era în *exil*.

Până nu merge mai departe, se cunoșcem baremi în câtva pe acest arhieru demn de memoria tuturor Românilor. Notițele următoare le scotem din »Istoria Bisericii Românesce unite cu Roma,« scrisă de fiertatul Dr. Alexandru Grama.

Episcopul acest celebru s'a născut în comuna Sadu din fostul scaun săsesc al Sibiului. Studiele teologice și filosofice și le făcu

Făgărașului s'a fost pus în prospect înființarea unui Capitol catedral, care se fie Episcopului de ajutor în guvernarea diecesei precum și a institutelor de lipsă pentru crescerea clerului.

Dar venitul acestor domenii nici pre departe nu era suficient pentru susținerea cuveninciosă a episcopului și pentru înființarea Capitolului și a institutelor de lipsă. Afară de aceea administrarea lor era împreunată cu multe greutăți atât din cauza depărtării lor de reședința episcopului, cât și a depărtării lor unul de altul.

Impregiurările aceste l'au făcut pre episcopul Clain se se roge de Impăratul Carol VI., ca se-i dea concesiune de a schimba cele două domenii mai sus amintite cu castelul și cu domeniul principesc dela Blașiu. Domeniul dela Blașiu, care aducea pre an un venit de 6000 fl. era mult mai acomodat pentru susținerea episcopului și a institutelor de lipsă la reședința episcopescă. Afară de aceea, episcopul Clain își propuse, că la cas când Impăratul i-ar concede acest schimb, atunci se mute și reședința episcopescă



la Blașiu, care în totă privința era mai acamodat pentru reședința unui episcop unit ca Făgărașul. În urmă episcopul Clain avea de cuget, ca lângă reședința episcopescă se fundeze o cetate provădută cu popor credincios bisericeii, precum era prescriș în canoanele celea vechi bisericesci. În Blașiu, în giurul castelului era destul loc gol și plan, tare acomodat pentru fundarea unui opid românesc unit. Greutatea sta numai într'aceea, că Episcopul trebuia se aducă din totă țera colonii unite pentru a pute fundă opidul, că satul Blașiu esista, dar sat mic. — Impăratul încuviința schimbul acesta prin diploma din 21 August 1768.

După ce acum domeniul acesta era de ajuns nu numai pentru susținerea episcopului, ci și pentru alte instituțiuni de lipsă la o reședință episcopescă, așa Impăratul a dispus ca din cele 6000 fl. venitul anual al domeniului, 3000 fl. se fie ai Episcopului, eră cele lalte 3000 fl. se se împartă așa, că 1200 fl. se fie pentru unspre-



(Episcopul Ioan Bob.)

dece călugări, 700 fl. se fie pentru susținerea alor douăzeci de alumnii în Seminar, 972 fl. se fie pentru trei alumnii, cari vor merge la Roma în colegiul de propaganda fide spre a studia științele filosofice și teologice, er restul de 128 fl. se fie ca spese de călătorii cătră Roma a celor trei tineri. Capituluș pus în prospect cu ocașunea canonisării episcopiei Făgărașului nu s'a înființat, pentru-că precum se vede episcopul Clain a mai preferit, că se înființeze mănăstire cu călugări, cari se fie episcopului de ajutor în guvernarea bisericeii, și cari pre lângă aceea se instrueze și tinerimea.

Mutată reședința episcopescă la Blașiu, în 26 Ianuarie 1738 s'a și adunat aci un sinod de protopopi și din deputați ai clerului, în care sinod — între altele s'a hotărît: de ore ce în reședința cea nouă episcopul nu avea biserică catedrală și nu era nici edificiu mănăstiresc pentru călugări și nici alte edificii, în care se se potă aședa școlele, de aceea clerul diecesan pe cale sinodală s'a obligat, că în timp de 5 ani va contribuî suma de 25.000 fl. însă sub

condiția, că călugării se fie de ritul grecesc după ordul sântului Vasiliu, dintre cari trei se aibă grijă de archivul clerului și popoului românesc.

Curund după mutarea reședinței la Blașiu s'au început edificarea mănăstirei și a școlelor, și la Rusalele anului 1747 mănăstirea era gata și s'au aședat în ea trei călugări. Biserica însă nu s'a gătat până la anul 1765 sub episcopul *Atanasie II. Rednic*.

Blașiu de aci, precum am mai amintit, constă din două comune politice, anume din Blașiu opid și Blașiu sat; cest din urmă e forte vechiu, dar opidul, ce se estinde dela castel mai cu semă spre mătănopte și mătănopte răsărit, s'a format numai după ce s'a mutat aci reședința episcopescă. Episcopul Clain voi se facă din Blașiu o cetate episcopescă, ca se nu fie silit a trăi într'un sat simplu. El proiectă piața cea patrată și cele patru strade în cornurile ei. Pe unde este aci piațul și stradele laolaltă cu mănăs-



(Episcopul Atan. Rednic.)

tirea și cu edificiele școlastice era pe atunci măieria dominală. Fiindcă însă în opid nu erau locuitori de loc, de aceea episcopul Clain chieamă în Blașiu mai multe familii din întregă țera, le asignă loc de case și le și ajută la edificarea caselor. Intre familiile aduse de episcopul Clain în Blașiu au fost mai cu semă familii de neguțatori mici. Er neguțatorii pe aceea vreme fiind mai cu semă greci, așa la popor cuvântul grec însemna negustor și deorece Blașiu se populase cu negustori, omenii le diceau greci și astfel greci le dic până-n ziua de aci. Tergul de săptămână se ținea Dumineca, dar Clain căpeta la anul 1739 încuviințare, ca tergul se se țină Joia, cum e până în ziua de aci.

Episcopul Clain avu de a se lupta cu multe neajunsuri până-și vedu biserica recunoscută (1744) și până câștigă simpatia împăratului pentru meritele lui.

Dar episcopul Clain, pote tocmai pentru zelul seu cel mare, își câștigă și mulți inimizii, cari începura a-l acusa la curte, că ar simpatiza cu neuniții, că ar suferi se se cetescă în biserică cărți



de ale neuniților, că primesce preoți ordinați de Episcopi neuniți ș. a. În urma acestora fu chemat la Viena, unde împărătesa Maria Teresia nici nu l'a primit în audiență, ci l'a trimis să se escuse mai întâiu înaintea cancelăriei Transilvane, și numai după ce s'a dovedit, că-i nevinovat, să se prezenteze înaintea împărătesei.

Dar episcopul Clain lăsă Viena și se duse la Roma, unde se plânse Ponteficelui, despre cele întâmplate, și Ponteficele îl apără înaintea împărătesei. Dar nici inimizii lui Clain nu încetară cu învinuirile și acușele, până aduseră pe împărătesa de demândă confiscarea întregii averi a episcopului Clain, care prin acesta ajunse în așa miserie, încât a fost silit a-și pune ca semn crucea episcopescă, carea o rescumpără mai târziu episcopul Oradei mari.

Intristat în sufletul lui de intrigile ce s'au țesut în contra lui la 10 Maiu 1751 abdică de episcopie și Ponteficele-i mijloci o pensiuie anuală de 1200 fl., care o avu până la morțea-i întâmplată

Următorul episcopului Inocențiu Micu-Clain, episcopul *Petru Paul Aaron* a instalat școlile în mănăstirea din jurul bisericii catedrale la anul 1754. Ele erau la început numai așa o »școlă de obște«, care corespundea cu un fel de școlă primară sau elementară. În legătură cu »școlă de obște« era un curs gimnasial cu 2 clase și o școlă pregătitoare pentru aceia, cari voiau să se facă preoți ori călugări. Tot în mănăstire se afla un seminar, însă nu teologic, ci un fel de internat, în care vre-o douăzeci de alumnii primiau provisiune întregă din averea călugărilor basilitani, fără ca se fie prin acesta deobligați a se face preoți sau călugări. Pre lângă seminariul acesta, instalat în mănăstirea Sf. Treimi de lângă biserica catedrală, Aaron a mai întemeiat un al doilea seminar, numit diecesan, episcopesc sau al lui Aaron. Acesta a fost instalat în zidirea dela porta curții metropolitane. Zidirea acesta s'a făcut cu cheltuța episcopului Aaron și a clerului, dând fiecare preot



(Episcopul Greg. Maior.)



(Episcopul Ioan Leményi.)

la 9 Octombrie 1768. El fu înmormântat în Roma în mănăstirea călugărilor basilitani numită Madona del Pascolo, unde dispusesse prin testament ca se fie înmormântat.

Istoricul Clain enereză, că în ziua, în care a murit episcopul Clain în Roma, a căzut înconă lui, ce și astăzi se află în castelul metropolitan din Blașiu, și s'a așezat pe padiment așa, precum zace omul mort, când îl scot din casă.

Zelul ce l'a avut episcopul Clain pentru înflorirea bisericii și a poporului încredințat, nu l'a părăsit nici chiar când era în exil. De acolo, de nu putea mai mult, se rugă cu pietate bunului Dumnezeu se apere și se scutescă pre poporul său. Timpurile în care a trăit el, erau grele. Programul lui era imosant. Inimizii avu mulți și mari și mici. Nu e deci nici o mirare, că un atare program, între atari împrejurări nu s'a putut realiza deplin. Inse pre lângă toate acestea biserica și poporul vor fi totdeauna recunoscători acestui episcop iubitor de credincioșii sei, și programul lui a rămas ca o ereditate pentru următori.

câte un galbin spre scopul acesta. Tot în zidirea acesta era și o mănăstire pentru călugări, cari se îngrijau de creșterea pruncilor în seminar. În acest seminar erau la început 12, mai târziu 24 alumnii, toți susținuți de Aaron. Precum ne spune istoricul Sam. Clain, se aflau în Blașiu pe timpul eppului Aaron, la 300 școlari, »pe cari episcopul îi ținea cu pâine și la prasnice cu fiertură, pe unii încă și cu haine și cu cărți. Școlile adeseori le cerceta și căuta sporiul. Într'însele forte bine se propunea limba latină și pentru aceea curând se și vestiră!« Cei de întâiu profesori la școlile din Blașiu au fost *Silv. Caliani* și *Greg. Maior*, cari studiaseră în Roma, *Atan. Rednic*, care studiase-n Viena, *Gerontie Cotorea*, care-și făcura studiile în Sâmbăta mare și în fine *Const. Dimitrievici*, care propunea în școlă de obște. Cu aceștia s'au deschis școlile din Blașiu la anul 1754. Gimnasiul s'a dezvoltat treptat atât în ce privește numărul claselor, cât și în ce privește numărul obiectelor de învățământ până la eppul *Ioan Bob*, care, intrând în funcțiune la 1784 reorganiză acest institut după sistemul ce era



atunci în vigore pentru gimnasiile din țară. Astfel gimnasiul căpeta 5 clase, cari se numiau: Principia (I), Gramatica (II), Sintaxa (III), Retorica (IV) și Poetica (V clasă).

Imediat după mórtea eppului Bob s'a înființat la 1831, în legătură cu gimnasiul, și cursul filosofic de doi ani; cari împreună se numiau »liceu« și au rămas în forma acesta până în 10 Maiu 1848, când din cauza revoluțiunei s'au sistat prelegerile. În 1850 liceul s'a redeschis, înse cu nume și organizațiune nouă. S'a introdus planul de învățământ din 1849 pentru școlele din împărăția austriacă și clasele se ridicară la opt, precum sunt și astăzi. Cele două seminare de prunci și-au schimbat în decursul timpului destinațiunea primitivă. Episcopul *Rednic*, care intrase în funcțiune la 1765 a dat ordin, ca nici în seminariul Sf. Treimi, nici în seminariul lui Aaron să nu se primescă alți tineri decât numai aceia, cari voesc să se facă preoți și să îmbrace încă în seminar haina preoțescă. Sub episcopul *Gregorie Maior* la 1781 ambele seminarii s'au contopit într'unul și au format seminariul teologilor, care există până astăzi. Fie-care episcop a

promovat dezvoltarea școlilor din Blașiu: *Inocențiu Clain* le-a întemeiat; *Aaron* le-a deschis și înzestrat; *Rednic* le-a lăsat totă averea sa; *Gr. Maior* a întemeiat fundațiunea de pâne din venitele domeniului episcopesc, ale seminariului și ale fondului basilitan pentru 200 studenți și a lăsat o fundațiune de 120 galbină pentru premiarea școlarilor diligenți; *Bob* a creat salarii din averea sa proprie pentru 5 profesori; *Lemény* înainte de 1848 a plătit pe unii profesori dela cursul filosofic; *Șuluțiu* la 1865 a întemeiat cursul preparandial de doi ani și la mórtea sa a lăsat o fundațiune grandiosă, din care se plătesc două salarii profesoriale și numeroase stipendii pentru studenții din gimnasiu; *Vancea* la 1885 a lărgit seminariul teologic cu o aripă nouă, ridicată cu cheltuiala fondului seminarial și a tipografiei seminariale. În 1884, cu suma dată din caseta sa privată de 36.000 fl. înființă seminariul de băiați și astfel reînvia o instituțiune, care existase mai multe decenii în secolul trecut. Acest seminar în 1892 îl strămută în noul edificiu pompos, care l'a ridicat lângă biserica parochială și pentru care a jertfit dela sine vre-o 47.000 fl., ér edificiul seminarial, ridicat la 1884, îl destină de internat și școlă de fetițe. În 1880 ridică cursul preparandial la 3 cursuri, ér în 1886 îl înzestră cu local nou pentru care jertfi din al seu 10.000 fl. În 1889 ridică cu cheltuiala fondului basilitan frumoasa sală de gimnastică. Pentru procurarea aparatelor de gimnastică și înavuțirea museului de fizică donă tot la 1889 suma de 2000 fl. În 1892 școla de fetiță fu ridicată la rangul de școlă superioară și aședată în internatul de fetițe de astăzi. Tot atunci începu a zidi și asilul de copii cu suma de preste 6000 fl. Imbunătăți salariile profesorilor și se îngrijii de cualificațiunea lor. Pentru fondul de pensiune al acestora dădu 3000 fl. și după mórtea sa, totă averea sa mobilă o lăsa seminariului studenților gimnasiști, așa încât acesta are astăzi un capital de vre-o 25.000 fl. ér din fundațiunea sa, ce o constituie domeniul dela B. S. Miclăuș, studenții și profesorii din Blașiu încă au se capete o parte însemnată.



(Episcopul Ales. Sterca Șuluțiu.)

În 1894 se zidi o nouă aripă la gimnasiu cu bani adunați prin colectă națională și contribuiri din fondurile archidieceesane.

Veđindu-le tóte aceste, iubite cetitor, admiră zelul și binecuvintéză memoria acestor bărbați trimiși de Provedința divină, care ni-au înzestrat cu aceste aședeminte culturale, fără de care — nu știu cum am fi ađi!

În aceste școle au resonat odinioră glasul desceptător al apostolilor românismului: George *Șincai*, Sam. *Klein* și Petru *Maior*, în ale căror scrieri generațiunile române dinainte de 1848 au aflat légănul originii noastre, au cunoscut trecutul nostru dureros și au găsit motive de a se însufleți pentru viitorul poporului românesc. De pe catedrele acestor școle s'a auđit într'un lung șir de ani glasul părintelui filologiei române, Timotei *Cipariu*, ale cărui scrieri chiar și pentru cei ce nu le aprobă întru tóte, formează și astăzi basa ulterioarelor studii de pe câmpul cel vast al filologiei și istoriei limbei române. Intre păreții acestor școle George *Baritiu* a învățat »a rămănea român«, cum se exprimă densus în testamentul său

și a cunoște mijlócele, cu cari un popor póte înainta în cultură și eluptă drepturile sale politice. Din Blașiu a pornit Aron *Pumnul*, ca se trezescă consciința națională a Românilor din Bucovina, și Samoilă *Vulcan* spre a deveni mecenatele literaților români și întemeiatorul gimnasiului român din Beiuș pentru Românii din Ungaria. În Blașiu s'a format aceea consciința națională în sufletul lui Andrei *Murșianu*, care s'a manifestat cu atâta putere și frumsetă în clasicul »Descéptă-te Române« și s'a prefăcut apoi în consciința unui popor întreg. — De pe bancele acestor școle au eșit cei mai mulți bărbați devotați cauzelor noastre, deci se privim ca la tesaurul cel mai scump ce ni l'au lăsat bunii episcopi de piă memoriă și se ne punem vot a cercetă baremi odată în vieță Blașiu cu aședămintele lui culturale, cu aceea venerațiune, cu care cercetéză mahomedanii Mecca lui Mahomed.

Dela anul 1738 încóce s'au ținut în Blașiu o mulțime de adunări românesce, mai vėrtos bisericesce, cari au avut înse mare

înriurire și asupra vieței culturale și politice a Românilor. Dintre aceste cea mai însemnată este adunarea dela 3/15 Maiu 1848 ținută pe Câmpul libertății dela Blașiu unde 40.000 Români au proclamat poporul român de națiune de sine stătătoare și au jurat, că vor lucra pentru emanciparea lui din sclăvia politică. În fine înregistrăm aici și »Pronunțiamentul« din 15 Maiu 1868, care a provocat în contra autorilor lui persecuțiune grea din partea guvernului.

În Blașiu sunt și biblioteci însemnate, cum sunt: cea archidieceesană, cipariană, gimnasială, vancénă și a studenților gimnasiali. *Museul* din gimnasiu are o colecțiune fórte frumoasă de obiecte.

După numărătura cea mai prospėtă în Blașiu sunt 1661 Români și 664 streini. Biserici românesce are Blașiu 3: 1) Biserica catedrală seu mănăstirea, una din cele mai frumoase biserici românesce în tóta Transilvania, cu două turnuri frumoase; 2) biserica parochială cu un cimiter, în care sunt îngropați mulți bărbați vrednici, între cari și metropolitul *Alexandru Șterca Șuluțiu*, *Timotei Cipariu* ș. a.; 3) Biserica curții metropolitane, sub acesta biserică se află



o criptă spaciosă, în care zac osamintele nemuritorilor arhieriei români uniți: Aaron, Rednic, Maior, Bob și Vancea. — Afară de aceste biserici mai sunt 2 capele, una în reședința metropolitană și alta în internatul de fete. Tipografia seminarială din Blașiu, cu localul propriu, este una din cele mai vechi instituțiuni de soiul acesta, în care multe opere de valoare s'au tipărit de un veac și jumătate, er acum edă foia de săptămână „Unirea“.

În Blașiu se află mai multe reuniuni române: »Concordia« pentru ajutorarea, orășenilor, »Reuniunea femeilor«, »Reuniunea pompierilor«, »Casina română«, »Patria« institut de credit și economii și »Reuniunea comercială de consum«, care a fost cea de întâiu societate de felul acesta între Români transilvanieni.

I. P. R.

## Dute dor....

*Dute dor cu dorurile  
Nu turbura inimile,  
Firea ta-i o fire rea  
Dute din inima mea.*

*Dute dor, mie-mi dă pace  
Pretinia ta nu-mi place,  
Căci ești foc ce arde ascuns  
Inima'n care ai pătruns.*

*Dute dor colo'n pustie  
Nimeni se nu te mai scie  
Căci ca tine chin de greu  
Nu cunosc în lume eu!*

*Dute dor în țeri străine,  
Dute, dute dela mine  
Că destul m'ai chinuit  
De trei ani neconținut.*

*Dute dor cu venturile  
Se-mi alin amarurile,  
Căci pe care o-am iubit  
M'a lăsat, m'a amăgit...*

Antoniu Popp.

## GRÂNGOȘA.

(Din datinile și credințele Românilor despre insecte.)

Nu odată se poate observă vara pe drumuri, precum și pe alte căi un felu de gândac negricios trăgând câte o bobolocă<sup>1)</sup> de baligă de vită cornută, cât un ou de pasere, sau purtând câte o blucă<sup>2)</sup> de pământ la picioarele din dărept. Mai adeseori însă se pot vedé trăgând la una și aceeași bobolocă câte doi inși, adică o păreche și a- nume: hărbățelul și femeiușca.

Acest gândac se numesce de cătră Români din Bănat Grângoșă sau Gândac de grâne, lat. *Gymno-pleurus pilularius* F. germ. *Dungpillenkäfer*.

Tot la Români din Bănat esistă despre acest gândac și următorea legendă:

*Se dice, c'a fost odată  
Când era lumea curată,  
Și-a fost o frumoșă fată,  
care  
Pre cât era de frumoșă  
Cu mult era mai lenoșă,  
Că de lenoșă ce era  
De multe ori nu se scula  
Batăr apă ca să bea.*

Muma fetei aceleia era văduvă de mai mulți ani și-și iubea fata ca și ochii din cap.

Dar fata, cu cât mumăsa o iubea și-o cruța mai tare cu atâta se fălia mai mult și nu asculta mai nemică.

Dela un timp, vădend mumă-sa că nu lucră mai nemică, se supără pe dēnsa și începū a o muștră și a o înfruntă pentru lenea ei.

Dar înzădar, că fata se făcea, că n'o aude și nu asculta de loc ce muma ei îi dicea.

Odată, nu sciu cum și ce s'a întâmplat, destul că biata văduvă trebui să mērgă de dimineță la câmp, ca să rēnduească ceva de lucru și acolo, și-a lăsat în grija fetei ca, până ce se va înturnă ea, să măture casa și curtea, care era plină cu bobe<sup>1)</sup> de grâu dela trăierat<sup>2)</sup> dīcēndu-i:

— Veți, draga mea! ești fată mare de măritat; — a-și voi se vină pețitorī, ca să te mărit, dar cine va peți o fată, pre care n'au vădūt'o în viața ei lucrând!

După ce-a rostit cuvintele acestea se duse la câmp și până la amproor isprăvi ce avū de lucrat și se întorse apoi acasă. Când ajunse însă acasă, ce să-i vadă ochii?.. vede curtea nemăturată și pre fata ei somnuroșă, — căci numai atunci se sculase din pat, — împingēnd cu picioarele gunoiul înainte, er mătura ținēndu-o în mână.

<sup>1)</sup> Sub bobolocă pl. bobolocșe înțeleg Români din Bănat un boț mic rotund.

<sup>2)</sup> Blucă = bobolocă.

<sup>1)</sup> Bóbe = grăunțe.

<sup>2)</sup> Trăierat = trierat, îmblătit.



Vedând mumă-sa acesta, deși îi era mamă adevărată și o iubia ca ochii săi din cap, nu și-a mai putut stîmperă mânia, ci înfuriindu-se a început a o muștră și a o blăstema ȳicend :

— Da la ce ȳi-a dat Dumneȳeu mîni, ca sę lucrı cu dęsele ! dar dacę tu mîni (măi) gunoiul cu picioręle, apoi sę te facę Dumneȳeu, ca ȳiua și nօpțea sę tot lucrı, însă numai cu picioręle !

Și se scie cę :

*Blăstemul cel de parinte*

*E ca focul de fierbinte.*

N'a apucat bine a rostı cuvintele acestea și Dumneȳeu, care tօte le scie și le vede, ascultând blăstemul mu-

mei celei supęrate și nęcăjite, prefăcu pre fata ei cea leneșă într'o Gręngօșă, care de atunci în cօce nu mai încetęză de a lucră ȳiua și nօpțea, dar nu cu mînilę, cęcı ea nu are mai mult mîni, ci numai cu picioręle.

Și precum, ca fată, a mָanat ea gunoiul cu picioręle, tot gunoiu mָană ea și acuma ca Gręngօșă.<sup>1)</sup>

S. Fl. Marian. \*)

<sup>1)</sup> Com. de d-l Iosif Olariu, învęțătoriu în pensie în Maidan.

\*) Domnul S. Fl. Marian, profesor în Suceava (Bucovina), membru ordinar al Academiei Române, autorul atător opurı scumpe pentru literatura nօstră, îndatę ce a primit broșura I. a »Revistei Ilustrate« ni-a trimis 2 articli preȳioși spre publicare în Revista nօstră, asigurându-ne cę ne va mai onoră cu scrierı scumpe de ale d-sale. Acesta împregiurare face onօre Revistei nօstre și ne place a crede, cę nu preste mult vom putę ilustră o pagină cu portretul d-sale. Red.

## ROZA DIN ALHAMBRA.

(de Washington Irving, traducere din limba englesă.)

După cucerirea Granadei dela Mauri\*), orașul acesta minunat a devenit reședință favorită și frecventă a domnitorilor spanioli, — până când aceștia s'au înfricoșat de desele cutremure de pământ, în urma cărora mai multe clădiri și turnuri maurice s'au surpat, și așa s'au și mutat ęră într'alt loc.

Mulți ani au trecut așa fără de a mai fi fostă onorată Granada de օspeți regesci. Palatele nobilimei stăteau gօle și închise, ęr cetățuia Alhambra, ca o frumșetă ignorată, sta tristă între grădinile ei neglijate.

Turnul Infanților, odinioară locuința celor trei princese frumoșe maurice, încă era decăduț, pajenginii își întindeau firele, ulii și buhele își făceau cuiburile lor prin odăile acelea, cari s'au bucurat odată de preșența Zaydei, Zorayei și Zorahaydei\*\*). Cu deosebire turnul ęsta părăsit a dat ocașione la iscodirea mai multor credințe superstițioșe printre vecini. Se vorbea cę umbra tinerei Zorahaydei, care a murit aci, s'a vęduț mai de multe ori nօpțea pe lună ședęnd lângă fântāna din curte sau plimbāndu-se prin castel și cumcā mai mulți drumari i-a auđit glasurile celea doioșe din lira ei de argint ręsunānd pe la mieđu noptii.

Dela o vreme orașul Granada iară a fost onorat de curtea regală.

Tօtă lumea scie, cę Philip al V-lea a fost primul Bourbon, carele a învırtit toiagul Spaniei. Tօtă lumea scie cę el în cășatoria a dօua a luat de nevastă pe princesa Elisabeta, sau Isabela de Parma, mai departe și aceea sę scie, cę prin legătura asta a ajuns un prinț francez și o princesă italiană pe tronul Spaniei. Pentru primirea օspeților ęstor iluștri, Alhambra a fost reparată și preparată cum numai s'a putut de frumos. Sosirea curții a schimbat îndatā tօtă priveliscea palatelor ęstor părăsite. Sunete de dobe și trimbițe, tropote de cai prin curți și pe cărări, arme strălucitoare și stęguri, cari fālfaiau de pe bastione reaminteau gloria cea vechiă și ręsboinică a cetățuei.

Dar acum domnia însă un spirit cu mult mai pacinic prin palatele regesci. Prin ambituri sę auđiau vijeind rochięle cele de mătāsă a damelor și glasurile murmurătoare și pline de respect a curtisanilor. O troină de pajı și de domnișore de curte se plimbau și alergau prin grădină, ęr de prin ferestrele deschise se auđiau sunete de musică veselă.

Între ceia, cari se țineau de alaiul monarhului, era și un paj favorit a reginei cu numele Ruyz de Alarcon. A fi un paj favorit a reginei însemneză și o laudă, pentru cę tot insul din sui-

ta acesta strălucitoare a Elisabetei era ales pentru grație, frumșetă și calități complecte. Acesta era trecut togmai de 18 ani, svelt, chipeș și grațios, ca un tinęr Antoniu. Față de regina el era tot plin de respect și de supunere, dar altcum era un fecior îndrăcit, plăcut și temut de fetele de curte și espert între de acelea femeiesci peste vęrsta lui.

Ștręngariul ęsta a ęșit odată într'o diminețā la preumblare pe cāmp în jurul Alhambrei și pentru distragerea sa (proprie) a luat cu sine pe șoimul cel favorit a reginei. Vedęnd el din întęmplare o pasere sburānd dintr'o tufă, îndatā și-a slobođit șoimul după ea. Hօra aceea s'a ridicat îndatā sus în aer, s'a repeđit la biata pasere, dar acesta scāpāndu-i a sburat mai departe — fără a bāga de samă la fluieratele și strigătele pajului.

Acesta a urmat acum cu ochii sborul caprițios al șoimului perfid până când l'a vęduț de ceialaltă parte de Alhambra aședāndu-se pe un turn mai scund și mai mic zidit asupra unei prăpastii. Acesta era togmai turnul acela în care a locuit odinioară cele trei princese arabe. Pajul s'a scoborit în honcā și s'a apropiat de turn, dar n'a aflat nici o intrare din partea asta. Căutānd el în jur după vre-o ușă, a dat de o grădiniță mică încercatā cu iederă la pօlele turnului și plină de flori și așa prin acesta a ajuns la o portiță ascunsă. . . . . Acea era însă încuiată. Prin o crepătură mică el s'a uitat în lāuntru și a vęduț o hală îngustă maurică cu stālpı și päreți de marmură albă cam decăduți, în acărur mijloc se afla o fântānă de alabastru încungiurată de flori. Lângă fântānă stătea acățatā o coliviă aurită cu o pasere cāntărețā în ea, ęr pe un scaun durmea o mătā pestriță între ghemuri de mătāsă și alte lucruri de celea femeiesci. Un guitar decorat cu pantlice sta rāzimat de fântānă.

Ruyz de Alarcon era vęrsat în semnele acestea de gust și eleganță femeiască și s'a mirat mult vedęnd atari lucruri într'un turn așa pustiu. El și-a adus acum aminte de povestile cele multe, cari circulau despre Alhambra și i-s'a pārut, cę mătā aceea trebue sę fie cutare princesă fermecatā.

El a bătut acum încet la pօrtă. O fetiță minunată a aruncat o privire dintr'o feręstră deasupra pօrtii, dar a dispārut îndatā iară. El a stat acum și a așteptat dօră i-se deschide ușa dar în zadar; nici un pas nu s'a auđit, totul a ręmas liniscit. օre sedusu-l'au simțirile, sau fost-a înfățișarea asta minunată Zina turnului! El a bătut acum mai tare. După օre cātva timp fața cea frumosă iară a apārut în ferestă: era o copilă cam de 16 ani.

Pajul îndatā și-a luat baretul împenat a mָană și s'a rugat în accenturile cele mai curtuօse, ca sę-i permită sę între în turn și sę-și prindă șoimul

\*) Sub Ferdinand și Isabella la anul 1492.

\*\*\*) Veđi pagina 103—1897 din Familia: »Iștoria a trei princese minunate«.



»Nu-mi este ertat să deschid porta Senor«\*) — replică domnișora cea mică, roșindu-se la obraji; »mătușa mi-a oprit una ca asta«.

»Vă rog, frumoasă domnișoră, e șoimul reginei și eu nu citez să mă întorc la palat fără el«.

»D-Ta ești unul din cavalerii dela curte?«

»Da, scumpă domnișoră, numai cât eu o să pierd fovorul reginei și postul meu la palat, dacă pierd hora aceea«.

»Sântă Mariă!« Togmai față de cavalerii dela curte în special mi-a poruncit mătușa, ca să țin porta încuiată.

»Față de cavalerii cei răi de bună seamă, dar eu nu-s unul de aceia, ci numai un paj nevinovat, carele se va ruina în tot timpul, dacă nu voiți să-i împliniți rugarea asta mică«.

Inima copilei a fost atinsă de necazul pajului. Ei i-a fost milă de el, ca să-l ruineze prin refuzarea unei rugări așa mici. De bună seamă — s'o cugetat ea — că ăsta nu-i unul dintr'aceia omenii primejdioși, pre cari mătușa-sa i-a descris ca pe un soi de canibali și cari totdeauna sunt gata să se încaere de copilele cele tinere și neprecugetate. Acesta se părea gentil, modest și stătea așa de umilit și de blând cu pălăria a mână și proștiția așa de șarmant. . . .

Pajul cel viclean a observat, că garnisóna începe a se înnoia și din partea sa îndată și-a reînnoit rugarea în așa termini mișcătorii, de n'a fost cu puțință pentru o copilă muritoare ca să-i denege.

Așa sentinela cea mică roșindu-se la obraji s'a scoborât din turn, a deschis porta tremurând și dacă pajul a fost mai ântâiu uimit de copila cea drăgălașă din turn, acum vedându-i totă făptura înaintea sa, a fost pe deplin fermecat. Pieptariul ei de Andalusia și portul cel elegant spaniol i stătea așa de bine pe formele ei delicate și simetrice, cari togmai acum își ajungeau dezvoltarea completă de fecioră, cât pajul a rămas cu totul uimit. Părul ei negru scilpicios era împărțit pe frunte acurat și decorat cu o rosă prospătă după datina țerii. E drept, că fața ei era un pic întunecată de arșița sórelui, dar aceea-i servia numai ca să se i-vedă mai bine ochii cei înfocați și strălucitori.

Ruyz de Alarcon a observat acestea toate c'o privire, dar acum nu s'a opăcit, ci murmurându-și recunoștința, a alergat în turn, de unde acuși s'a reîntors cu șoimul a mână. Într'aceia domnișora s'a așezat în hală lângă fântână și s'a apucat de ghepănat la mătasă, dar în escitarea ei, ea a scăpat ghemul de a mână. Pajul îndată a sărit și la prins și după aceea lăsându-se grațios într'un ghenunchiu la dat înapoi, dar nu fără de a prinde mâna întinsă a copilei, pe care el după aceea a încărcat-o cu sărutări, cu mult mai ferbinți de cum avea datina să facă cu mâna cea frumoasă a reginei.

»Ave Maria Senor«! strigă domnișora roșindu-se și mai tare în confuziunea ei de surprindere, pentru-că ea încă niciodată n'a avut parte de atari salutări. Pajul cel modest îndată a aflat vre-o mie de scuse și de laude asigurându-o, că așa-i datina la curte să-și exprime omul cel mai profund omagiu și respect.

Tinera copilă ușor s'a liniscit, dar confuziunea ei a rămas și mai departe: ea stă aprinsă la obraji cu ochii plecați spre lucrul ei încălcind și mai tare firele pe cari voia să le pună în rând.

Pajul cel pricepătoriu în cauză a vădut confuziunea în tabăra contrară și pôte că ar fi și profitat de ea, dar vorbele lui cele frumose i-au amuțit pe buze, sforțările lui de galanterie au devenit stângace și spre suprinderea cea mai mare a lui, pajul esta isteț, carele se scia învîrti cu atâta grație și vervă printre damele cele esperte dela curte, acum s'a simțit cuprins de sfială și de respect sfânt față de o copilă de 16 ani.

De faptă, o copilă simplă și blândă în nevinovăția ei are păzitori cu mult mai buni decât în porțile și în ușile încuiate, căci unde există un sin de femeie atât de înțepenit, ca să potă rezista la șoptele prime de iubire? Domnișora cea micuță cu totă neștiința ei, din fire înțelegea tot ce pajul cu limba sa împedcân-

du-se voia să spună și inima ei bătea pogan vedând prima dată în viață un adoratoriu așa chipeș la picióarele ei.

Pajul s'a recules acuși din confuziunea lui și era aproape să-și ajungă totă încrederea, când un glas cârțăitoriu s'a și audit din depărtare.

»Mătușa mea vine dela biserică« — strigă copila înfricoșată, — »te rog, Senor, depărtează-te«. »Nu, până când nu-mi dai rosa din pěr de suvenir«.

Biata copilă cu grabă mare și-a desfăcut rosa din pěrul cel negru ca corbul: »Ia-o, țise ea roșindu-se și agitată — numai depărtează-te iute«.

Pajul luă rosa și totodată acoperi cu sărutări mâna, care i-a dat-o. După aceea punând péna în pălărie și luându-și șoimul a mână a dispărut sprinten și sărind prin grădina ducând cu sine și inima Jacintei cei frumoșe.

Cum a sosit mătușa cea păzitoare a și observat escitarea nepótei și confuziunea din hală, dar o vorbă a copilei a esplicat tot. »Un șoim și-a prigonit prada până aici în hală«.

»Domne ajută-ne! Să sbóre o așa uligae aici în turn: Mai audit-a cineva de o așa hora? Nicî pasărea din colivie nu-i sigură!«

Mătușa Fredegonda, carea păzea ziua-noptea de nepotă, era una dintre cele mai vechi și adevărate fete bătrâne. Ei totdeauna îi era gróză și avea o ură mare față de sexul cel contrar — cum țicea ea — cari însușiri încă au mai crescut în decursul vieții ei lungi celibetare. Asta nu dórá pentru că femeia asta bună ar fi suferit vre-odată de răutatea bărbaților, nu domne feresce! căci ea dela nascere a avut un scut bun pus în fața ei, carele a ferit-o de toate apucăturile bărbaților, ci fiind-că așa-i datina, că togmai acelea femei, cari au mai puțină cauză să le fie frică de bărbați, togmai acele sunt totdeauna gata să păzescă mai tare de ispitele vecinelor.

Nepóta asta era o orfană remasă dup'un oficer mort în răsboi. Ea a fost crescută bine într'o mănăstire și nu de mult transferată din asilul acela sfânt su hpaza imediată a mătușei, sub a cărei grijii cari întuneca tot, biata copilă vegetă ca un bobocel de rosă sub o tură de spinii. Asemănarea asta nu-i din tēmplare pentru-că, grăind adevărul, frumșeta ei prospătă și înfloritoare a fost observată chiar și în închisorea asta, ér poporul cel simplu și poetic din Andalusia după datina sa cavalerescă a numit-o »Roza din Alhambra«.

Pe totă vremea cât a stat curtea regală în Granada, mătușa cea prevădătoare ținea un ochi treaz și credincios asupra nepótelei mici și ispititoare, și să lingușă acum, că paza ei a fost plină de succes. E drept că buna femeie era din când în când neliniștită de tincănitelile gitarelor și de cântecele de dor nóptea pe lună în jurul turnului, dar ea atunci provocă copila să-și astupe urechile față de cântăreții acei răi, asigurându-o, că acelea-s tot atâtea apucături viclene a sexului contrar, prin cari copilele cele simple să prind în mreje și să prăpădesc. O! ce svêrcolări de inimă pentru o copilă simplă îndopată cu legi săci față de o serenadă pe lună!

După ore cât-va timp regele Philip și-a întrerupt iute petrecerea sa în Granada-Alhambra și a plecat îndată cu tot alaiul său. Fredegonda cea tréză pândea din porta justiției, dintr'un vêrf de zid, marșul alaiului regesc și când a vădut și cel din urmă stég dispărând din vedere, s'a înturnat plină de voie bună acasă pentru că acum toate grijile ei au trecut.

Când s'a apropiat așa voiosă de turn, ecă-te că vede spre cea mai mare surprindere a ei un roib arab legat de grădinuță nechiezând și trompotind neastēmpărat; spre gróza ei a mai vădut prin tusele de roză un tinăr îmbrăcat frumos îngenunchiând la picióarele nepótei sale. La sunetul apropierei ei, acela și-a luat un adio drag, a sărit apoi iute preste bariera dela grădina în șea și a dispărut din vedere.

Drăgălașa Jacintă în agonia durerii ei a uitat cu totul de neplăcerea mătușei și aruncându-i-se în brațe a început a plânge și a suspina:

\*) Senor = domn în limba spaniolă.



»Ay de mi! Ay de mi!«\*) — duse ea — s'o dus! s'o dus! și nu o s'e-l mai v'ed nici odată!»

— »S'o dus?! Cine s'o dus? Ce tin'er a fost acela, pe care l'am v'edut la picióarele tale?«

— »Un paj al reginei, carele a venit s'e-și ia ȕiua bună dela mine.«

— »Un paj al reginei, copilă! — replică Fredegonda îngândurată; și când ai făcut tu cunoscință cu el?

— »În ȕiua aceia când a sburat șoimul în turn, acela a fost șoimul reginei și el a venit ca s'e-l prindă.«

— » Ah, copilă simplă! s'e scii că falconi' aceia nici pe jum'etate nu-s așa primejdioși ca pagii estia; togmai de copile așa mici și simple au datina s'e se acate mai tare.«

Mătușa s'a simțit indignată v'ed'end tóte aceste și auđind că pe lângă tótă paza ei, tin'erii totuș au făcut cunoscință și au con-venit la olaltă aprópe sub ochii ei. Când a aflat Fredegonda, că nepóta ei pe lângă tóte zidurile și încuieturile, totuși a picat pradă apucăturilor bărbătesci, și mai tare s'a întărit în părerile ei despre sexul cel bărbătesc, dar s'a mângăiat cu gândul, că ea și-a îm-plitit datoria și i-a spus din vreme ca s'e bage de samă.

Până când mătușa s'e mângăia pe sine așa, nepóta își repetă în gând jurămintele de credință a pajului. Dar cei amorul pentru un bărbat, carele călătorește neîncetat? Un riu călătorit, carele s'e îngână cu tóte florile de pe țermur' în trecăt, lăsându-le apoi pe tóte în lacrăm'i.

Au trecut ȕile, s'eptămâni, luni și nimic nu s'a mai auđit despre paj. Se coceau pomegranatele, strugurii s'e îngălbineau, mustul a fiert și ploi de tómnă s'e scoboriau în văli turbure de pe munți. Munții Sierra-Nevada și-au îmbrăcat o mantauă albă de nea, v'entur' r'eci și uierau prin ambitele părăsite ale Alhambrei, dar el tot nu mai sosia. A trecut și érna și éră a venit primăvera cu cântece și cu flor'i, cu zefiri și cu parfumur'i; néua s'a topit de pe munți și numai pe v'êfur'i a mai r'emas un pic de albeță, carea sclipia în aerul cel cald de v'éră. Dar nimic nu s'a mai auđit de pajul cel uituc. —

Într'aceia Jacinta cea mică și s'ermană a devenit palidă și dusă pe gândur'i. Ea și-a părăsit ocupățiunile și petrecerile ei de mai de mult: mătasa ei stătea încălcită, ghitara neîncordată, florile neglijate și cântecile pas'erei ei neauđite. Ochii ei, odinióră mari și luminoși, au devenit acum mici și roși de plânsul cel mult în secret.

Dacă un loc pustiu e în stare s'e mai măr'escă pasiunea de dor a unei copile îndrăgite, atunci de bună s'emă Alhambra e în stare s'o facă asta, unde fiesce care lucru s'e pare a favoriza visur'i plăcute și romantice. Locul esta e un raiu adev'erat pentru îndrăgiți; cât e de réu dară atunci s'e fi singur într'un atare loc, dar nu numai singur, ci și uitat!

Vai de mine, sermana mea copilă! avea Fredegonda cea neprihănită și seriosă datina s'e ȕică, când își afla nepóta așa de desperată; nu ți-am spus eu, că s'e te păzești de bărbății ești rei și înșelători? Ce poți tu aștepta dela o familiă fălosă, tu orfană, care te detragi dintr'o familiă decăđută și s'eracă? Fi sigură, că dacă junele acela ar fi credincios, tatăl lui carele e unul dintre cei mai faloși boieri dela curte, de bună samă s'e va opune la căsătorirea lui c'o fată așa de jos și s'eracă pe cum ești tu. Reculegete și smulgeți gândurile estea slabe din cap!

Vorbele Fredegondei neprihănite numai mai măriau sup'era-rea nepótei, dar ea se trudea ca s'e le suporte în retragere.

Într'o nópte târđie de vară, după ce mătușa s'a culcat, ea a r'emas singură în hala turnului și s'a aședat lângă fântâna cea de alabastru. Aici a îngenuchiat mai întâiu necredinciosul paj și

i-a sărutat mâna; tot aici ia jurat el și credință vecinică! Inima s'ermanei copile era încărcată de suvenir'i dulci și triste, lacrămile i-a început a curge și a pica picur după picur în fântâna. Dela o vreme apa cea cristalină a început a clocoti și a borborosi, până când o figură femeiescă înbracăată frumos în haine splendide arabe s'a ridicat încet din apă. Jacinta așa s'a spăriat, de a fugit din hală și n'a cutezat s'e se mai uite înapoi.

În dimineța următoare ea a spus mătușei ce a v'edut, dar femeia asta bună a considerat aceea numai de o visiune a minții ei tulburate, sau a prepus, că ea a adurmit și a visat așa ceva lângă fântâna.

— »De bună samă tu te-ai gândit la istoria celor trei princese maurice, cari au locuit odată în turnul ęsta — continuă ea — și asta ți s'a repetat în vis.«

— »Ce istoriă mătușă? Eu nu știu nimic.«

— »O, tu de bună samă ai auđit de cele trei princese Zayda, Zorayda și Zorahayda, cari au fost încuiate de tatăl lor în turnul acesta și apoi s'au înțeles cu cavalerii cei trei creștini ca s'e fugă. Cele două din'tăiu au și fugit, dar cea din urmă și-a pierdut curagiul și după cum s'e vorbesce, a murit în turnul ęsta.«

— »Mi-aduc aminte, c'am auđit de așa ceva« — ȕise Jacinta, »și cumcă am plâns de s'ortea Zorahaydei cei gentile«.

— »Ai drept s'e deplângi s'ortea ei, continuă mătușa — pentru-că amozul ei a fost străbunul t'eu. El a deplâns mult iubita sa maurică, dar timpul l'a vindecat de dorul ęsta, și așa s'a căsătorit c'o fată spaniolă dela care te detragi tu.«

Jacinta a început acum a rumege la vorbele acestea. Ce am v'edut eu atunci nu-i fantasiă — își ȕise ea. De asta sunt convinsă. Dacă într'adev'er Stafia Zorahaydei celei frumóse umblă prin turnul ęsta, atunci de ce s'e-mi fie frică? O se veghiez la nópte éră lângă fântâna, doră, doră vine . . .

Cătră međiu noptii, pre când tóte lucrurile erau liniscite, ea s'a sculat și s'a dus la fântâna. Când ciasul în dep'ertare a bătut togmai 12, fântâna éră a început a clocoti și a bolborosi până când din ea s'a ridicat a fată arabă. Aceea era tin'eră și f'orte frumóșă; vestmintele ei erau pline de juvele, ér a mână ținea o liră de argint. Jacinta tremură și era aprópe s'e amet'escă, dar a fost îmbărbătată prin glasul blând și trist a viziunei și prin ținuta cea melancolică.

— » Copilă muritóre, de ce ești așa sup'erată și tristă, de ce îmi tulbură lacrămile tale fântâna mea, ér suspinele și plângerile tale conturbă liniscea noptii?«

— »Eu plâng pentru necredința unui ficior și îmi deplâng traiul meu singuratic și uitat.«

— »Linisțește-te, draga mea, durerile tale o s'e încete. Tu veđi acum înaintea ta o princesă arabă carea, ca și tine, a fost nefericită în amorul ei. Un cavaler creștin, străbunul t'eu, mi-a cucerit inima și a voit s'e mă ducă în ț'era lui și la sinul bisericeii sale. Eu am fost convertită la inimă, dar mi-a lipsit curagiul s'e mă las de legea mea și așa am stat prea mult nehotăr'ită. Pentru asta duhurile cele rele au căștigat putere asupra mea și eu o s'e r'émân tot farmecată în turnul ęsta până când nu se va îndura un creștin curat, ca s'e mă scape de vrăjitura asta. Vrei tu s'e mă scapi?«

— »Vreu« — r'espunsă Jacinta tremurând.

— »Vino dar aici și nu te teme, întinde-ți mâna în fântâna, ia apă în palmă și apoi mă împroșcă botezându-m'e după legea și datina credinței tale; așa vrăjitura va fi nimicită și spiritul meu cel tulburat va avea pace.«

Domnișora a înaintat cu pași șovăitor'i, și a băgat mâna în fântâna și apoi a împroșcat cu apă fața palidă a stafiei. Asta a suris plină de bunătate, a aruncat o liră la picióarele Jacintei și încrușindu-și brațele peste sín a suspinat afund de s'a părut c'o mulțime nenum'erată de picur'i a picat în fântâna și apoi a dispărut.

\*) Vai de mine, în limba spaniolă.



Jacinta s'a întors dela fântână plină de gróză și uimită. Ea totă nóptea abia a mai putut ațipi puțin, dar când s'a crepat de diuă, ea s'a și trezit dintr'un somn tulbur și i-sa părut tot ca un vis. Scoborîndu-se din néța în hală, ea a aflat lira cea de argint sclipind la sóre și așa visiunea ei a fost adevărită.

Acum Jacinta a curs la mătușă-sa, ca să-i spună tot ce a pățit și ce s'a întâmplat și spre adevărarea istoriei sale i-a arătat harfa. Dacă și bătrâna se îndoia mai nainte, acum când Jacinta a atins lira asta, care așa glasuri drăgălașe a dat, chiar și sinul cel rece a Fredegondei neprihănită, regiunea asta de érnă vecinică încă a tresărit și s'a încălzit, s'a convins pe deplin de aventura nepótei. Numai nesce melodii supranaturale au putut produce un atare efect!

Din ți în ți puterea extraordinară a lirei tot mai bine se aușia. Călătorii, cari treceau pe lângă turn se opăciau și steteau uimiți. Paserile cântărețe se adunau prin arborii din apropiere și ascultau tăcute și fermecate.

Vestea a mers și mai departe. Locuitorii din Granada vineau într'adins și se adunau în jurul turnului »Las Infantas«, numai ca să potă auđi vre-o melodie de cele încântătoare.

Artista asta mititică acuși a fost scósă din retragerea ei. Ómenii cei avuți și puternici o onorau adeseori cu invitări, ca se mérgă și să se producă prin salónele lor. Ori și unde se ducea, mătușă păzia ca un bălaor și nu se mișca de lângă cotul ei, spăriind cu înfățoșarea sa mulțimea admiratorilor, cari se grămădeau în jurul lor. Scirea despre puterea lirei a sburat dintr'un oraș într'altul. Malaga, Sevilla, Cordova tóte au devenit pe rând ca și smintite de cap și de nimic altceva nu se mai vorbea în totă Andalusia, numai de artista cea mititică și frumoasă din Alhambra. Cum ar fi și putut se fie într'alt chip la un popor așa musical și galant, cum sunt Spaniolii, când lira avea o putere fermecătoare, ér cântăreța era inspirată de amor!

Până când totă Andalusia era morbosă de musică, la curtea din Spania se petreceau lucruri fórté ciudate. Philip al V, după cum se scie, a fost un hypocondru miserabil și pătimea de tot soiul de gărgăuni. Câte odată nu se scula cu septămânile din pat, ci se tot văieta de dureri întipuite. De altă dată voia se ablică de tron spre necasul cel mare a reginei, căreia îi plăcea tare splendórea dela curte și gloria corónei; ea se precepea la învêrtirea toigului regesc mai bine decât bărbatul ei cel nătărău.

Alt leac mai bun pentru a vindeca pe regele de melancoliă, ca puterea musiceii, nu era; regina totdeuna se îngija ca se aibă la îndămână pe cei mai buni artiști, atât instrumentali, cât și vocali și a reținut multă vreme pe vestitul cântăreț italian Farinelli de doctor la curte.

Pe vremea aceea de cari vorbim noi, érá s'a pus o bulmăcială preste capul ilustrului și înțeleptului Bourbon, carea a întrecut pe tóte cele de mai nainte. După mai multe țile de dureri închipuite, cari au dat de gol tóte strunele lui Farinelli și a orchestrei de curte, monarchul a declarat sêrbătorește, că și-a dat sufletul și acum se consideră absolut de mort.

Asta ar fi mai fost, ce ar fi fost, și pôte era convenitóre atât reginei cât și curtisanilor, dacă regele ar fi zăcut molcom ca un mort, dar el spre gróza celorlalți mai insista, ca să i se facă prohodul și tóte ceremoniile de înmormântare și spre încurcarea lor cea mai mare, el a început a-și perde paciința și a se tânguî amar de lipsa de respect și de neglijință, lăsându-l pe el așa neîngropat.

Ce era de făcut? a nu urma poruncile positive era ceva grozav în ochii curtezanilor slugarnici și punctuoși, dar a asculta de el și a-l îngropă de viu ar fi fost un omor adevărat de rege!

În mijlocul acestei înfiorătoare dileme a sosit vestea și la curte de artista noastră, carea a nebunit totă Andalusia. Regina a trimis îndată o solia după ea și a provocat-o, ca să se grăbescă și se vină la mănăstirea St. Ildefonso, unde era curtea pe atunci.

După câteva zile, togmai pe când se preumbla regina cu damele ei de onóre prin grădinile estea mărețe, cari cu terasele, fântânile și cărările lor pot concură cu cele din Versailles, artista noastră cea vestită a fost condusă înainte ei. Regina Elisabeta a privit cu surprindere la înfățoșarea tinăre și modestă a copilei, carea făcea de nebuneau toți bărbații. Ea stetea modestă cu ochii plecați în costumul ei cel pitoresc din Andalusia, c'o frumsetă prospetă în totă ținuta ei simplă, carea i-a câștigat numirea de: »Rosa din Alhambra.«

Ca totdeuna Fredegonda, care stătea tot lângă nepótă, îndată a povestit reginei totă istoria familiei ei și dacă Elisabeta cea înposantă s'a simțit interesată de înfățoșarea Jacintei, ei acum și mai tare i-a plăcut de ea, după ce a auđit, că se detrage dintr'o familiă bună, deși sărăcită, și cumcă tatăl ei a murit vitejesce pe câmpul de luptă în servițiul țerei și a corónei.

»Dacă puterea ta e așa de mare, ca renumele — țise regina — și dacă tu poți duduî duhul cel necurat, carele s'a încăierat de rege, atunci mă voiți îngrijî eu de norocul têu pentru viitorii și fi sigură, că numai cinste și avuții te-ascéptă.«

Regina curiosă ca se cerce măiestria copilei, a plecat drept în despărțemântul monarchului caprițios.

Jacinta mergea înapoia ei cu ochii plecați printre rândurile de gardiști, și o corónă întregă de curtisani. Așa au ajuns într'o odaiă mare decorată tot cu draperii negre pe pãreți. Ferestile erau astupate ca se nu străbată lumina țilei. O mulțime de luminări galbine de cêră în sfestnice de argint înprăsciau o lumină tristă peste figurile unor gardiști îmbrăcați în haine negre de doliu, cari formau spalier, séu peste fețele cele supërate a curtisanilor, cari alunecau tăcuți tot pe vêrful degetelor.

În mijlocul odăii, pe un pat sau catafalc, zăcea întins regele hypocondru cu mânilé încrucișate pe piept și cu capul așédat între perini de numai vêrful nasului i se vedea.

Regina a intrat încet în odaiă și arêtând spre un scaun într'un corn întunecat, a făcut semn Jacintei ca să șéđă și se începă.

Ea mai întâiu și-a atins lira cu mâna tremurând, dar adunându-și încredere și curagiú după cum înainta, a produs o așa harmoniă dulce și aerială, de toți cei de față abia puteau crede că-i ceva pămêntesc.

Ce privește pe regele, ésta îndată și-a închipuit, că se află în lumea spiritelor și gustă acum din melodiile ángerilor sau a sferelor. Tema s'a schimbat gradat și copila a început a acompănia lira și cu gura. Ea cânta o legendă vechiă, carea tracta mărirea trecută a Alhambrei și vitejiile Maurilor. Tot sufletul ei intra în glas pentru că aducerea aminte de Alhambra era împreunată cu dragostea ei nefericită. Sala de înmormântare resuna de tremuratură corđilor însuflețite. Sunetele acestea au intrat și în inima cea rece și întristată a monarchului. El și-a ridicat capul și a privit în jur, apoi s'a sculat de pe catafalc, ochii lui cei stênși au început a sclipi și cum a eșit din odaiă a poruncit, ca se-ducă spada și cuirasa de oțel.

Triumful musiceii, sau mai bine țis a lirei încântate, era pe deplin; duhul melancoliei a fost alungat și un om mort reînviat. Ferestriile dela odaiă îndată s'au deschis, ca se între sorisceea cea strălucitóre a sórelui din Spania. Toți ochii căutau pe vrăjitórea cea drăguță, dar lira ei i-a fost alunecat de a mâna și ea amețită era se pice leșinată, dar în clipa următóre ea a fost prinsă în brațe și strînsă la pept de Ruyz de Alarcon.

În scurt timp după aceea părechia fericită s'a căsătorit cu mare pompă, dar stăi! togmai aud cetitori întrebând, că ce scuză a avut Ruyz de Alarcon pentru tăcerea lui cea lungă. O, la aceea a fost de vină opunerea tată-so celui fălos și închipuit, pentru că tinerii, cari se nărăvesc împreună, îndată se înțeleg la olaltă și îngropă tóte necazurile trecute când se întâlnesc érá. Dar cum a fost fala bătrânului închipuit împăcată cu alianța tinerilor?



O, scrupulile lui ușor au fost resturnate de o vorbă, două a reginei, cu deosebire după ce favorita Monarhilor a fost încărcată cu avuții și demnități. Afară de aceea, lira Jacintei avea o putere fermecătoare, carea putea pleca și cele mai țepene capete și înmoia și cele mai împetrite inimi.

Și ce s'o ales din lira asta încântată?

Asta a ramas ore câțva timp în posesiunea familiei, dar dela o vreme a dispărut și după cum se țice a fost ștersă, (pilită, cio-

plită = furată) din jalușiă curată de cântărețul Farinelli. La mărtea estuia a ajuns în alte mâni în Italia, cari necunoscându-i puterea vrăjitoare, au vîndut argintul dela ea, ăr corderle le-au pus la o ceteră vechiă de cremonă. În cordile estea au mai ramas ore-și care putere vrăjitoare, cari mai pe urmă sub numirea de violina lui Paganini au cutrierat și fermecat lumea.

Lavinia.

## Geniul școlii.

(Poveste.)

— Sciți voi, dragi copii, cine e povățuitorul cel mai bun?

— Sărăcia, căci ea povățuie pe Ghiță.

— Mergî, luptă, asudă, cercă-ți norocul, îi țise.

Toți cunosceau pe Ghiță în sătulețul unde se născuse și-și petrecuse cei dintâi ani ai copilăriei sale și toți căți îl cunosceau, procoeau, că el va se devină odată un om brav, de-orece era isteț și de omenie.

Așa țicea și d-l învățător, ăr țisele sale le adeveria și cinstia sa părintele duhovnic Spiridon.

— Ar fi mare pagubă, dacă ar învăță numai lângă tatăl său măiestria cōsei și a sapei, — țiceau unii.

Desigur era ușor a țice d'al d'acestea. Dar durere, nimeni nu-i spusese lui Ghiță, cum trebuie se începă și ce are se facă.

Ce-i drept, nici el nu întrebese pe nimeni, el își avea planurile sale, ăr aceste erau de mult făurite.

Odinioră, în frumoșa lume a poveștilor, era și mai ușor ca ați. Copii săraci apucau bătă în mână, bătă de oțel și opinci de fier, și apoi mergeau, mergeau și ăr mergeau, preste nōue țeri și nōue mări și numai după aceea intrau în curtea cutărui craiu sau boieriū se-și cerce norocul ca servi.

Adi împrejurările sau schimbat. Cel ce voiesce se ajungă la ceva: intră în serviciul sciinței. Și dacă învață cu sirguință devine om de dai Dōmne.

Așa făcu și Ghița. De-odată numai, vesti părinților săi iubiți, că plecă la oraș, la școla cea mare de acolo, care n'avea păreche în întreg ținutul.

Inzădar obiectă tatăl său iubit, că el nu-l pōte ajutoră cu nimic, deorece el e serman ca vai de capul lui și că are copii mulți și mititei, căroră le agoniscesc pânea cea de tōte țilele în sudōrea feței sale.

Ghiță își luă rēmas bun; declară, că nu-i trebuie nime, decât *învoirea și binecuvēntarea tatălui său*.

Ce erau se facă sermanii de părinți?! Se învoiră. Adunară cele vestminte ale lui Ghiță, îi puseră drept merinde, o bucată de slănină și o jumătate de pâne. Adunară și cei filerași, ce-i aveau la casă, deși puțin și-i deteră lui.

— Să aibă, sermanul de el, se-și acopere baremi lipsele cele mai arđetōre: se-și cumpere cărți și alte mērunțisuri de lipsă neapērată. Apoi pachetară într'o năframă

tot ce-i pregătiseră și-l binecuvēntă; ăr el plecă spre oraș singur singurel. Tatăl său nu-l potū însoți, deorece era dricul lucrului și ar fi perdat o ți două de lucru, ceea ce nu se îndura se o facă.

Ghiță mergea ca un leu, se ducea la lupta cea mare a vieții. Dar cât de străin i se părū când ajunse la oraș și se vedū singur, ca cucu. Nu cunoscea pe nimeni, n'avea unde se-și aplece capul. Ce se facă? Incătrău se apuce? Dela cine se ceră sfat? Până când se frământa astfel, etă că zăresce o promenadă mare și frumoșă. Intră în ea, se aședă pe o laviță și începū a-și țese planurile vieții.

Cum ședea, cum nu, etă că zăresce de odată o ființă aerică admirabilă de frumoșă. Era o zină albă ca zăpada, care plăna asupra-i coborîndu-se spre el. Mai mititică ca degetul cel mic, dar cu aripă și pe cap înpodobită cu o coronă strălucitoare. Mititica invită pe Ghiță se-i urmeze. Ghiță se sculă și îi urmă. Zina îl conduse la școla cea mare. Nu-l părăsi nici acolo, ci îl conduse până la cancelaria direcțiunei. Aci se aședă pe umerii d-lui director și așa i se părū lui Ghiță cași când i-ar fi șoptit ceva. Directorul întrebă pe Ghiță cu prevenire, dacă are vre-un atestat. Ghiță îi predete scrisorile sale. Intre aceste se afla atestatul dela școla primară. Distins și numai distins, era plin de distinși. Avea și o scrisore dela Cinstia Sa d-l duhovnic, care îl recomanda atențiunei binevoitoare a tuturor omenilor onesti și iubitori de progres și cultură.

— Așa dar fiule, te vom primī la școlă. Dōr se va alege ceva din tine. Pōte, că vre-un profesor mai tiner va ave lipsă de ceva ajutoriū, ăr pân'atunci rēmai la mine. Nu disperă! Luptă și trudesce! Mulți elevi sermani au absolvat astfel studiile . . . și ție îți va ajutā D-đeu.

Ghiță se bucură nespuse de mult auđind cuvintele de îmbărbătare a d-lui director. A alergat și asudat mult și de câte-orī începea a se obosi, tot-deuna apărea minunea minunilor, mititica zină și-l încurăgia și-l împintena.

La începutul prelegerilor cei mai mulți și-au vedut zinișorele. Ele tot-deuna planau asupra elevilor mai mici, le umpleau inimile cu perseveranță și curagiū. De multe orī saltau în jurul dlor profesori, de altă dată în jurul școlii. Par' că păziau totul, cese petrecea a colo. Ghiță nici odată nu le-a vedut în jurul elevilor rēi și leneși. Zinele



cu aceștia nu se ocupau, nici se interesau de ei. Ele în-  
biau numai elevii silitori, ascultători și buni.

Odată întrebă Ghiță pe colegii sei, dacă și ei cred în  
zine?

Dar a pățit'o șod cu întrebarea sa.

Unii riseră de el, er alții îl priviră de nebun, care  
nu se rușinează să-și perdă timpul cu astfel de povestii  
scrintite. Dar au fost și de aceia, cari i-au răspuns, că și  
ei își ved zinișorele lor, cari îi împintenă și încurăgiază.

Nu preste mult se convinsă Ghiță, că numai elevii rei  
și leneși nu știu nimic de zine, ceea ce el nu înțelegea.

Odată însă își povestii povestea sa și d-lui director  
și l'a întrebat curios, dacă știe D-Sa ceva despre zine,  
dacă le cunoște?

— Cum se nu, fiule. — Le cunosc foarte bine. Ele  
sunt: geniul școlii. Trăiesc aici împreună cu noi, spi-

ritul lor cel binefăcător ne conduce în toate lucrările noastre,  
ne întărește și dă perseveranță celor diligenți. De-asupra  
fie-cărei școle planează câte un astfel de spirit, fie-care elev  
bun îl vede și poate simți în sufletul său ființa lui în apro-  
pierea sa. Până când îl vezi și simți spiritul lui, poți ști,  
că îți împlinesci lucrurile tale cu scumpătate. Dar când  
nu-l vei mai vedé, poți merge, te poți depărta de aici,  
pentru că acesta ar însemna, că nu mai ești demn de  
acest lăcaș sânt, — de palatul muselor.

— Știi voi, dragi copii, ce s'a ales din Ghiță?

— Om brav, om cum se cuvine să fie omul.

Geniul școlii l'a condus pe căile cele fericite ale  
diligenței, perseveranței și onestității și prin ele a invins  
toate greutățile și miseriile.

Brad, Martie 1898.

Dr. P. Oprișu.

## Câteva cuvinte despre igiena femeii însărcinate.

(Hygienă).

Să ved mai în tot-déuna o mulțime de femei, cari fiind  
însărcinate, nu au fericirea de a ajunge la ultimul termin de a  
nasce; ci mai înainte de termin ele lapedă fructul concepțiunii lor.

În alte țări învățații se ocupă foarte mult și cu mare interes  
de cauzele scăderii numărului populațiunii. Noi însă ne ocupăm  
de dimineața până seara de orî-ce, numai de grija sănătății, care  
este comora noastră cea mai scumpă, nu ne ocupăm. Copii mor  
cu sutele, atât la țară cât și la orașe, și multe mame mor înainte  
de a nasce séu chiar în timpul născerei, din cauza nesciinței și a  
superstițiilor lor.

Toate acestea devin din cauza relei îngrijiri în timpul sarcinii  
și din nepăsarea, ce are femeia asupra viitorului séu copil și chiar  
asupra corpului séu.

Așa dar aicea vom da câte-va reguli igienice, cum trebuie  
femeia însărcinată să se păstreze spre a avea un copil bine format  
și o facere bună.

Femeia însărcinată trebuie să se nutrească cu mâncări nutri-  
tore și care se digestsă (mistuesc) lesne. Să nu mănânce nici un  
fel de mâncări stătute séu prea sărate și prea grase, care se mis-  
tue greu. Va înlătura mâncările iuți și făinoase, care pot produce  
constipație (încuierea stomachului), care este foarte vătămătoare în  
timpul sarcinei.

Dacă o femeie însărcinată are scârbă de mâncările obicinuite,  
i se poate permite să-și alégă altele, însă nu este bine de-a înde-  
plinii toate dorințele femeii, mai cu seamă dacă cere lucruri cu totul  
neobicinuite séu vătămătoare. Frica că prin neîndeplinirea celor ce  
dorește femeia însărcinată, s'ar putea întâmpla un abort (lăpedare)  
este foarte greșită.

Beuturile alcoolice (spiritose) trebuiesc cu totul înlăturate,  
din cauză că sunt foarte vătămătoare pentru copil. Asemenea ca-  
féua și céiul (teiu) trebuiesc luate în cantități moderate, dacă este  
obicinită a le lua; căci aceste două substanțe sunt prea excitante  
sunt vătămătoare, atât pentru mamă cât și pentru copii.

Cam pe la finele sarcinei femeia suferă foarte mult de con-  
stipație, trebuie deci să facă în fie-care zi clistere cu apă caldă, două  
linguri cu sare mărunță și o lingură de glicerină; dacă nu are séu  
nu se găsesce clistir, se ia una séu două linguri de olei de ricină.  
Acest olei este cam grețos și multe femei, mai cu seamă în tim-  
pul sarcinei, nu'l pot lua; așa dar spre a-i lua gustul cel neplăcut,  
să se ia o lămâie, să se storcă zama dela jumătate lămâia într'un

păhar, în urmă să se pună oleiul de ricină, și ér de-asupra ole-  
ului să storcă zama dela jumătatea cealaltă ia lămâie și așa să  
se bea. —

Séu să se ia dela farmacie (pătică) următoarea compoziție:  
olei de ricină 25 grame; sirop de rheum (revent), și alcohol de  
vin, din fiecare câte 15 grame, și olei de mentă (ismă) una  
séu două picături; — să se amestece bine într'o sticlă (glajă séu  
uiagă), și să se ia la trebuință câte una séu două linguri de masă.

Camera de locuit și cea de dormit trebuiesc bine aerite în  
fiecare dimineață și depărtate toate necurățeniile, ce ar putea vătămă  
sănătatea. Ori-ce fel de mirosuri sunt vătămătoare pentru femeile  
însărcinate, pentru-că produc dureri de cap și de multe ori chiar  
leșinuri.

Femeia însărcinată trebuie să se culce în tot timpul sarcinei  
de timpuriu și regulat. Să evite balurile și adunările, căci ori-cine  
știe, câte leșinuri și alte vătămări nu se produc prin aflarea femeii  
însărcinate în aerul cel stricat al localurilor, unde se adună multă  
lume, precum: în teatre, biserici, baluri etc.

Este foarte bine și folositor a face mișcări în aer curat, însă  
fără a se osteni, fiind-că ori ce mișcare cu ostenelă, precum jocuri,  
sărituri, umblete mai repezi cu trăsura, mai cu seamă pe drumuri  
stricate, ridicături de greutate mari, provocă hemoragii (scargerii  
de sânge din uter, mitră) și chiar aborturi (lăpedături).

Să nu stea nici odată în picioare mult timp fără mișcare;  
ocupațiunea în casă cu lucruri ușore este folositoare: dar este foarte  
vătămător de a sta prea mult în casă fără ocupațiune, căci lene-  
vindu-se trupul să slăbesce puterea nervilor. Acele femei, cari de  
obicei séu din felul ocupațiunii lor trăesc în nemișcare, precum  
sunt cusătoresele, trebuie să facă pe totă ziua câte o preumblare de  
cel puțin o oră, dar fără să se obosescă.

Femeilor însărcinate le sunt cu totul oprite băile calde séu  
recl, pot însă face băi vara pentru curățirea corpului séu rēco-  
rirea, dar nu trebuie să fie calde, ci trebuie să fie de cel mult 25°  
(grade). Curățenia este foarte trebuinciosă femeii însărcinate, mai  
cu seamă pentru părțile genitale, care trebuiesc spălate în fie-care  
zi, séu mai bine seara în timpul culcării cu apă caldă și cu săpun.

Imbrăcămintea femeii însărcinate trebuie să fie potrivită cu  
temperatura, să nu se strângă cu corsete, care sunt foarte vătămă-  
tore sănătății, fiind bine constatat, că astăzi cele mai multe bóle  
la femei provin din cauza corsetului: *Corsetul dar trebuie cu totul*



*lăpdat dela începutul sarcinei*, pentru-că orî-ce apăsare produsă pe pînțele opresce dezvoltarea copilului și se nasce cu capul diform, cu colóna vertebrală (șira spinărei) cocoșată, etc. Apăsarea dar a corsetului pe pînțele oferă primejdii foarte grave atît pentru mamă, cît și pentru copil.

Legislatoriî greci și romanî cu drept cuvînt făcuseră o lege, care oprea pe femeile însărcinate de a-și strînge talia cu încingători, și le sileau să poarte haine largi, pentru ca copilul să se desvîlce în totă libertatea.

Se întîmplă că unele femei la o anumită lună pierd seu lapedă; în acest cas trebuie să ia o bună precauțiune, ca femeia decă zile înainte de timpul când scie că a pierdut altă dată, și decă zile după acel timp se stea în pat, se nu se dea jos de loc.

Femeile însărcinate trebuie să aibă mare grijă de mamele (țîțe) și mai cu semă de sfîrcul țîței, ca să nu se strivescă seu să se frece mult de îmbrăcăminte; trebuie dar ca sînul să se lase liber pentru dezvoltare și să se ferescă de răcelă. În lunile din urmă ale sarcinei, trebuie ca în tôte diminețele și sările să se spele sfîrcul țîței cît și prin prejurul lor cu vin roșu, rachiu de drojdiî seu spirt îndoit cu apă; prin acêsta sfîrcurile, care sunt

mai moi și cu piele subțire, se pot apăra de crepături și alte rane, ce provin mai tîrziu din sugerea copilului.

Femeia însărcinată trebuie să fie în cea mai mare linisce, așa ca se nu se supere seu să se sparie și nici să se impresioneze prea mult, de o bucurie mare și repede venită, căci tôte acestea sunt vîtamătoare, producînd abort (lăpdare) seu hemoragii uterine (scurgeri de sânge din mitră).

Câte odată la femeia însărcinată în a două jumătate a sarcinei, pînțele dezvoltându-se, uterul (mitra) se deviază prea mult la dreapta și înainte, și mai cu semă la femeile, cari au avut faceri foarte dese. În asemenea cas trebuie neapărat să se încingă pînțele femeii cu o cingătoare anume făcută pentru acest scop; er care nu dispune de mijloce, să se lege cu o pânză lată înfășurîndu-se de două seu trei ori, ca să țină uterul (mitra) într'o pozițiune mai bună.

Acestea dar sunt regulile igienice, cari trebuiesc păstrate cu cea mai mare sântenie de cătră femeia însărcinată.

În broșura următoare vom arăta îngrijirile ce trebuiesc date femeii ce nasce și copilului nou născut. —

Prof. Dr. Elefterescu.

## IUBESC.

*Ai aprins în mine dorul unui traiu frumos și lin  
Și mi-ai stîns din al meu suflet suferințe și-orî-ce chin,  
Mai făcut să cred că'n lume nu e tot numai amar,  
Viața m'ai făcut să-mi pară ca cel mai plăcut nectar.  
Mi-se pare scurtă ziua, noptea numai cît o clipă  
Pe ruina vieții mele, astăzi buha nu mai țipă,  
Și ca rozele'nflorite trec minutele acum,  
Oh! ași merge anî cu tine pe al fericirii drum,  
Și popasuri dor ași face numai ca să cat la tine  
Și să-ți spun alături ție, cît mă simt acum de bine,  
Si cum nori de pe frunte s'au împrăștiat, s'au dus,  
Ale mele gânduri negre, tôte, tôte au apus...  
Spune-mi, de și tu, ca mine, simți în peptul tău iubirea,  
De ți-e cugetul ca vorba...*

*Ah! mă tem de amăgirea  
Ce atît amar de vreme eu în lume-am îndurat,  
Spune-mi, dragă, spune-mi spune, de ți-e gândul tău curat,  
De pe buza ta îmi spune, de culeg nectar seu fiere,  
De te-am întîlnit în cale ca să-mi fi de mîngădere,  
Seu vre-o nouă suferință, sôrtea mai mi-a pregătît  
Și ai fost tu ales de densa să mă turburi,*

*Negreșit.*

*Ești o uneltire orbă, vii să-ți împlinesci porunca,  
Vi cu zimbetul pe buze, dar ești împietrit ca stînca!  
Amîndoi ce vreți din mine să mai faceți*

*Ah! fugiți*

*Mă-ngrozesc de firea voastră, tu și sôrta mă mințiți.  
.....  
Ai surîs?*

*Sermane prietin, tu nu te îngrozi de mine,  
Căci în lume pînd-acuma n'am gustat din nici un bine,*

*Suferințe încătușară viața mea*

*Numai suspin*

*Fostu-mi-a copilăria*

*Tinerețea tot venin.*

*Mau mușcat ai mei, ca șerpit, m'a înveninat iubirea  
Pînă astăzi nu știut'am nici ce este mulțămirea,  
Ca să mă deprind cu densa 'mă vine, se'nțelege, greu  
Xrênul vermele când lasă, móre pentru amarul seu!  
Fericirea?*

*Și ea omoră, ca și cea mai grea durere  
Tot așa nu trec de iute și minute de plăcere,  
Spune-mi tu, îmi spune tôte, te înțeleg și te ascult,  
Spune-mi pentru ce pe tine nu te-am întîlnit de mult?  
Omenirea pôte astăzi nu mi-ar fi atît de negră,  
Ca s'o înțeleg eu pôte n'azi fi dat o vieță întregă,  
Rënd pe rënd, iubite, tôte tu mi-ai fi destăinuit,  
Și vești traiul ca ș'acuma mi-ar fi fost de liniscit.  
Că urăsc atîta lumea, sunt eu, ore, eu de vină?  
Vinovați au sunt păgânii, idolilor de se'nchină,  
Seu e însă a lor părinte prea măritul Dumneșeu  
Căci li-a făturit în creeri chip de idol și de deu?  
Vina mea să fie ore de n'am adorat nimica  
Și de tot ce este în lume mă lua groza, mă lua frica,  
Orî acelu ce tot rele înaintea mea mi-a scos  
Ascunzîndu-mi ce-i mai dulce, ce-i mai nobil, mai frumos?*

*Te slăvesc d'acuma, Dîmne, cu căldură me'chin Ție  
Tată bun, ca bunătatea, știu că-mă esci d'acum și mie,  
Îmî plec genunchii înainte-Ți și pe Tine te slăvesc,  
Că m'ai inspirat o Dîmne, ș'acum știu să și iubesc.*

*Bucuresci, Mai 1894.*

*Smara.*



## Partea popoarelor după tradițiunea bulgară.

Națiunea bulgară, carea năzuesce așa cu de-adinsul spre cultură, fără însă de a se fi scuturat până acum de lanțurile barbariei și carea nu pe nedreptul a fost numită pruşii slavilor, se interesează, asemenea Românilor, de tot mult de literatura poporană, adunând poezii, snove, proverbe, gâciturî, și a le face accesibile și popoarelor apusene. Din colecțiunea Dōmnei Şişmanoff, apărută de curund la Paris \*) scōtem un mit, care în situația politică de față, merită un deosebit interes; nimenea nu ne cunoșce mai bine decât vecinul nostru.

Când hotărî Dumneđeu sōrtea fie-cărei națiuni, Turcii fură cei dintâi, cari împlorară un dar dela dēnsul. Dumneđeu le dete cu plăcere: Puterea. Când auđiră Bulgarii, că Dumneđeu împarte popoarelor daruri, veniră și ei în grabă, ca se capete ceva.

»Ce vĕ aduce aici, Bulgarilor?» întrebă Dumneđeu.

»Am auđit, o Dōmne, că cinstesci popoarele și de aceea te rugăm se binevoiesci a ne dá și nouĕ ceva.»

»Și ce voiți se vĕ dau?»

»Noi am vrĕ bucuros se avem Puterea.»

»Puterea am dat'o Turcilor; cereți alt-ceva!»

»Ce lucru ai făcut Dōmne! De ce ai dat puterea altora? Acea o am fi dorit'o noi, dacă ar fi fost cu puțință.

»Cu asta s'a isprăvit. Vouĕ Bulgarilor vĕ dau binecuvĕntarea mea, însă cuvĕntul nu mĭ-l retrag. Vouĕ vreu se vĕ fac alt dar: L u c r u l. Mergeți în pace,» ġise Domnul.

Judeii asemenea prinseră veste de treabă și se arĕtară înaintea feței lui Dumneđeu. Domnul îi întrebă:

»Pentru ce a-ți venit aici, Judeilor?»

»Am venit, ca se ne dăruesci cu ceva.»

»Ce dar voiți?»

»Dar . . . noi vrem Puterea!

»Puterea au căpĕtat'o deja alții.»

»Ce calcul rĕu ai mai făcut cu asta, Dōmne! De ce ai dat puterea altora? Chiar aceea am fi vrut'o noi!»

»Calculul» se fie partea vōstră, ġise Domnul.

\*) Légendes religieuses bulgares. Paris E. Leroux, 1896.

Francesii încă se duseră la Dumneđeu, ca se-l rōge pentru vre-un dar. Domnul i întrebă:

»Pentru ce a-ți venit la mine?»

»Pentru ca se ne dai un dar.»

»Ce fel de dar voiți?»

»Hei, noi am voi se avem Puterea.»

»Durere, Puterea au luat'o deja alții.»

»Ce mai Invențiune rea este ceea ce ai făcut! Pentru ce ai dat altora Puterea?»

»Bine, partea vōstră se fie invențiunea,» ġise Domnul.

Apoi veniră Țigani.

»Ce căutați aici, Țiganilor?» îi întrebă Domnul.

»Am venit se ne dai vre-un dar.»

»Și ce ați vrea ca dar?»

»Noi am vrea se ne dai Puterea.»

»Cu atât mai rĕu. Puterea au căpĕtat'o alții.»

»O, ce miseria! aceea am gândit se o căpĕtăm noi, ġiseră Țiganii.

»Bine dar, luați miseria, trăiți din milă și miseria vōstră se vĕ nutrĕscă! ġise Domnul.

Mai pre urmă de toți veniră Grecii.

»Ce căutați la mine?» îi întrebă Dumneđeu.

»Am venit, o Dōmne, ca se ne dai nouă un dar mai mare decât tuturor.»

»Ce dar vreți așadar?»

»Noi vrem Puterea!»

»Ah, Grecilor, voi ați venit de tot târđiu. Eu am împărțit aprōpe tōte darurile și vouĕ mai că nu mai am ce vĕ cinsti. Puterea au căpĕtat'o Turcii, Bulgarii: lucrul, Judeii: calculul, Francezii: invențiunea, Țiganii: miseria.»

»Cărei intrigă îi datorim, o Dōmne, că noi nu am sciut, că trebuie se venim mai de vreme, pentru ca se căpĕtăm ceva?» strigară Grecii înfuriați.

»Nu vĕ mâniați,» le ġise Domnul. »Și voi se aveți parte de un dar; se nu vĕ duceți cu mâinile gōle de aici. Intriga se fie partea vōstră!»

(din nemțeșce.)

Enea Pop Bota.

## SAHARA.

*In Africa — vĕzduh de aur  
Sahara stă sub cer albastru  
Pe 'ntinsul ei pustiū și tainic  
Ca sufletul unui sihastru.*

*Apar din când în când ființe  
Și 'n urmă sub nisipurĭ zac,  
Cum nasc și mor atâtea doruri  
In pieptul unui om sĕrac.*

*Sahara, dac' a ta pustie  
Și viețile ce-n ea se sting  
Pe unĭ îi înflorezi, —  
Pe mine mă silesc se plâng.*

*Un suflet fără de iluzii  
Și ars de a suferinței pară,  
Se asemănă atât de strașnic  
Cu tristul teu pustiū — Sahară!*

G. Țusu Nădmirescu.



## Strigarea preste sat.

(Datină vechiă.)

Cel mai vechiu judecător al omului este conștiința lui. Conștiința a muștrat pe Adam când a păcătuit, de a mâncat din pomul cunoscinții binelui și al răului; conștiința a muștrat pe Cain după-ce ucise pe fratele său Avel, aceea îl tortură, îl făcu să fugă prin păduri pustii. Conștiința a făcut pe mulți de s'au prăpădit, ori ori au nebunit. Dar când conștiința a prins a nu mai muștra pe om pentru faptele sale rele, a venit la mijloc alt judecător: opinia publică, gura lumii. Când nici acesta n'a mai folosit, s'au format judecătoriile, care pe baza legilor și paragrafilor judecă faptele celor răi. Nu stau bun, că și cărțile spun așa, că cele cărți multe nu am avut de unde ceti, ci după a mea părere cred că așa a fost.

Și eată de ce cred eu așa:

Este până în ziua de azi datină în multe părți, că opinia publică pedepsește faptele necuviincioase dându-le cunoscinței obștesci în anumite timpuri.

Așa în unele părți e *bricelatul*, er în țera Hațegului, în jurul Blajului, pe valea Jiului și pe aiurea, este până în ziua de azi *strigarea preste sat*, care în valea Hațegului se întâmplă în modul următor:

*Mercuri seara*, adecă în sera spre Joia Pascilor se adună feciorii și copilandrii din sat toți pe dealul din apropierea satului. Ear copii mai mic, cum sunt cei de școlă, se sue prin arbori în grădinile părinților.

Cei de pe deal fac *motoșint* de pae, le pun în băte și le aprind și fac diferite jocuri de foc. Cei mai mari îmbracă câte o rotă stricată cu pae, o aprind și-i dau drumul pe deal la vale. În timpul acesta strigă din răspunerii câte unul ori toți laolaltă vorbele acestea:

»Aure — maure e e !!!«

Ear ceata de feciori, ce-i postată pe alt deal îi răspunde:

— »Ce ți-ê maure, ce ți-ê?!«

— »M'a îndires (= îndemnat, mi-a poruncit)

— »Cine te-o îndires?!«

— »M'a îndires Petru Plopenilor se-i fac un pod de aur până la Firuța Păunescilor.«

Asta-i o strigare măgulitoare, semn că Petru cu Firuța își sunt dragi și s'or luă după Pasci. Dar vin altele batjocoritoare, la adresa celor ce au făcut ceva rău. Ací se strigă publice tôte defectele ori-și-cărui sătean, bunăoră ca:

— Aure — Maure e e!

— Ce ți-ê, maure, ce ți-ê?

— M'a îndires.

— Cine te-a îndires?

— M'a îndires Istode al Totescilor se abat apele pe la Măriuca lui se se spele de cenușă. (Ací dau în Măriuca că umblă cu *țolele* (hainele, vestmintele) nespălate, ori că ea-i tot *camită* (nespălată) ori:

— Aure — maure e e!

— Ce ți-ê maure, ce ți-ê?

— M'a îndires.

— Cine te-a îndires?

— M'a îndires Sofica Silvășenilor se duc de prânz la Todica ei, că ea nu scie unde i?

— Tu scii unde-i?

— Ba!

— Dute la jupânul Ițig și întrebă, că de nu-i acolo, atunci de bună semă-i la jupânul Ștroll!

Ací, precum vedeți, bate în Todică, că-i bețiv. Ori:

— — — — —

— Cine te-a îndires?

— M'a îndires popa, mă, se merg la Nastasia Ursuțului se-i gat cusuturile, că șuba n'are mâneci, cămașa n'are spate, opregul nu-i deloc. . . Ací bate în fata leneșă. Ori:

— — — — —

— M'a îndires popa, mă, se merg la Ionul primariului se-i spun se stee cu furceriul de-a îndemână, că vine Rusalina ai strigăie și-i duce laptele dela vaci și dela oi!

Atunci strigoile la care li-se strigă numele nu mai pot de necaz pe feciori și alergă după ei, dar atunci nu au putere. Nici o strigăie nu rămâne cruțată atunci.

Nenumărate sunt batjocurile ce se strigă atunci preste săteni cunoscuți, ca cuprinși de ceva patimă: beția, lenea, lux, fudulie, neghiobie, cămătărie, avariție etc. Dar junii pentru aceea nu sunt trași la nici o răspundere, nu sunt pedepsiți ca calumniatori. — Tôte strigăturile se încep cu »Aure — maure e e!«

Atunci, în *Mercuria de Pasci seara*, nu se lasă nici o *țolă* (haină, vestmânt) pe afară, că vine *Joia marii* și le spurcă.

În timpul din urmă însă a început a se cam părăsi această datină, parte că ce trecuse în abus, de strigau vorbe proste fără cumpăt preste persoane nevinovate, parte că s'au amestecat oficialii administrativi și i-au întercat pe feciori dela aceste datini. Dar pe ascuns, colo noptea târziu tot practiséză această datină, ci mai cu băgare de semă și mai cu rezervă ca de altă dată.

Hațegamul.

## CRAIUL ISVORULUI.

### I

A fost odată, ca nici odată, prin țera Ardélului unde isvoresce Mureșul o mașteră, asta a avut și o fată dulce, afară de o fată mașteră. Vê spui drept, domnișorule, că veduva aceea a trăit numai din o grădină cu flori. Lina, fata mașteră, a lucrat mai mult ca Anuța, fata dulce. Amândouă erau mândre de și sft. sóre se mira de ele. În mijlocul curții au avut o fântână. Se spui drept, fata mașteră, trăgea apă în totă ziua de acolo, dar Anuța nici că nu scia, cei se tragă apă? — Meri, îi dicea mama ei, nu ți rușine eu 90 de ani, am trăit și tot trag mai multă apă ca tine.

Anuța plângea când o îndemná, dar Lina, nici că-i păsa, că domne multe vorbe și multă bătaia a căpătat, cât dacă ar fi plâns totdeauna, i s'ar fi uscat ochii de atuncia, cât drept se spui, decând era de 4 ani mănca pita mașterei, și đeu acum era fată mare de 17 ani. De multeorii s'o dus pe-la babe și vrăjitoare s'o scape de mașteră, dar nimic n'o folosit. A făcut ea tôte lucrurile dar, totuși se temea, că dacă mai mere mult așa, móre de necaz și durere.

De multeorii a auđit ea dela babe, că sunt zine, cari pe fețele bune, necăjite le duc cu ele, dar acum era încredințată și de aceea, că nu sunt zine, că dacă ar mai fi de acelea, ar fi dus-o și pe ea. Totuși adeseori când trăgea în sus vedrea cea grea suspina:



— Oh! dacă ar fi vre-o zină de apă, ar pute veni și se-mi dea sfat, cum se scap de sorțea asta grea.

Într-o zi chiar suspina și trăgea vedra, care era acum mai grea ca altă dată. Tare s'a spăriat când a vădut în vedră un pitic, cu barbă lungă de tot. Lina așa s'a spăriat, de a fugit în casă și a strigat »uită cei acolo.« Când maștera auzi strigătul, înspăimântată, că i-ar fi cădut Anuța în apă, fugi acolo și vedând piticul în vedră întrebă:

— Cine ești și ce cauți pe pământul meu? — Eu sum primul ministru, al regelui izvórelor, răspuse el, numele meu e Tărilă.  
— De unde și de ce ai venit Tărilă?

— Apoi se-ți spui eu totă povestea: »Pe mine m'a tras Lina, din apă. Adecă m'am pus în vedră, pentru că am auzit, că ai 2 fete, una dulce, alta mașteră, și nóue ne trebuie o fată mândră, trebuie să duc una, că se-ți spui drept, craiul nostru a înghețat de 10 ani, și acum suntem în jale. Am întrebat noi de babe vrăjitoare, dar nici una nu ne-a putut ajuta. Acum un an a venit un grec și i-am spus, că craiul a înghețat când l'a înghițit pe tată-său un pește și s'o dus cu el. — Bătrânul ne-o răspuns: dacă va veni o fată frumoasă și își va jertfi viața, adecă va sări în o fântână de bună voie, craiul se va trezi. Vre-o 76 de fete am rugat să se jertfescă, dar nici una n'a voit.

— Da ce poftă prăstă-i asta, domnule ministru, că o fată se se ducă în apă și se nu mai vie înderept.

— Dór noi nu cerem pe nimica, nemuritor le-am da 50 saci de aur, de argint și rubine cu diamante.

— Nó, dar eu nu mi-aș jertfi fata mea, pe Anuța, răspuse baba, da chiar Lina dac'ar merge, aș lăsa-o.

— Așa nu ne trebuie, numai dacă vine ea de bunăvoie.

— Stăi, minten vorbesc cu ea, domnule ministru, aduc fata.

Într'acestea Lina sta în casă și când îi veni maștera, ea o întrebă, că ce a fost aceea, vedenie ori ce? Maștera îi povesti totă întempleră din fir în pěr și în fine adause:

— Dór și așa ca orfană ai o vieță amară. — Eu nici odată nu m'am gândit se mă omor, cu atât mai puțin se sar în fântână, răspuse Lina liniștită.

— Da de m'ai ajuta pe mine cu jertfa ta și mi face bogată, ér eu îți voi pune o cruce de marmoră, și voi purta 3 ani doliu pentru tine.

— Ce-mi folosesce mie, dacă trebuie se mă înec, ca craiul să se trezescă?

— Ba da, că D-déu va privi acesta de o binefacere și craiul trezindu-se, îți va ierta peccatele. Dacă nu-mi cređi hai la Tărilă. Nė așteptă în grădină. Eu nu te silesc, dar îți spui înainte, că numai până la 20 de ani te țiu, apoi te vei pute duce, unde te vor duce ochii. Destul m'am necăjit cu tine.

Auđind asta Lina a început să plângă.

— Nó se merem, s'auđim ce dice domnul ęla, care vré să-mi pue capët.

Apoi s'au dus la piticu. Acesta așteptă ședénd pe o petró, netezindu-și barba. De departe ia zimbít Linei, cași cum ar vré să-i dică, nu-ți fie frică.

— Aicea mi fata, Lina, ęisē maștera catră pitic.

— Na copilă, începú piticul, te-ai puté jertfi pentru craiul unei țeri nefericite și prin asta se-ți îmbogătescú nemurile.

— Dar din asta n'así puté avé nici un folos, ęise Lina posomorită.

— Iubită copilă, fiindcă știu, că totă viața ți a fost nefericită, pe urmă tot te vei omori, mai bine acum decât mai târđiu.

— Pe mine se nu mă învinovătescú nime, strigă maștera ca arsă, eu cu destulă grijă am crescut-o, că tata ei a murit de mult. Mie nu imi pasă se trăescă chiar 1000 de ani sub mâna mea. În modru mai bun n'o pot ținé, i-o spui. Trăim cu amărăciune de pe o ęi pe alta. Trebuie se lucre cu noi.

Lina vru să se rețină, dar lacrămile au năpădit-o.

— Dómne, dór nu aflu în nimic bucuriă, suspinà ea, dar viața asta tot imi place.

— Na, eu nu te silesc, că cu sila nu merge treba, n'o se folosescú.

— Dar totuși gândescete, continuà piticul, să-mi implinescú dorința, 8 ęile îți dau răgaz, în al 9-lea să sai în fântână!

— Și eu mintení voiú căpăta bani? întrebă meștera lacomă.

— Indată ce va sări fata în fântână vei găsi bani pe prag. Acum mă duc. Insemnați-vé bine, că nu-e nici o silă. De bună voie trebuie făcute tóte.

Apoi se pusé în vedră și se cufundă în fântână.

— Tu ești próstă Lino, că ți-ar și scăpa viața acolo, dacă mai este o țeră, ęise maștera, — ce-ți plătesce tótă viața orfană! Ori cređi, că îi prosti pe vr'un pețitor de-a Anuței? Nici nu gândi, că dacă un bărbat pășescă în casă, tu nu-l vei vedea. O astfel de fată nu merită bărbat.

Din ęiua acesta n'o căpătat Lina alta de mâncat, decât un pic de pită negră și puțină sare. Asta-i era prânzul și cina. Fata plângea ęi și nópte. Când s'a vădut în oglindă, s'a spăriat și oglinda i-a ęis:

— Veđi tu fată sęracă, cum îngălbinescú ęi de ęi? Ce-ți prețuesce viața, dacă ți amar tot minutul. 'Îți va fi mai bine, dacă mori, pe pământ numai acela póte fi fericit, care e bogat.

— Da se mă sinucid? întrebà ea.

— Așa cred c'ar fi mai bine.

Lina se gândea. A început se slăbescă, lucrul nu-l putea gâta și maștera o bătea.

În ęiua a șesa când s'a sculat i-a călcat mâța, Anuța a început se plângă, că era mâța ei. S'a dus apoi la ea, a bătut-o până-ce i-s'a pornit sângele pe gură și pe nas, de ce a vrut se-i omóre mâța ei?

— Anuța dragă, plângea Lina când o bătea, eu n'am vădut mâța și . . . . .

— Cei, îi întrerupse vorba Anuța, ție nici nu ți milă de mâța? Da de ți-aș călca pe grumazi? ha? Așa și așa na na . . . na . . . na se sci de altădată cu cine ai trebă, nemernică!

Când i-a pornit sângele așa a trântit-o pe ușă afară!

— Te învęț și eu, strigă maștera, se nu mai faci de astea.

Și așa o palmă i-a tras, de tot stele verđi vedea înaintea ei, și amęise. Când se trezi, se vădú lângă fântână. Ii era frig. Pe nime n'a vădut. Vântul sufla . . . . Era miezul noptii. Buhele nerușinóse o loveau cu aripa. Era o situațiune de nesuferit.

— Oh, de ce se trăesc, se gândi ea, se sufer? Voesc se mor.

Se ridică, se apropie de fântână și sare înuntru, numai atâta a strigat:

— Unde ești piticule?

## II.

70 de ministrii șed în salonul în care e înghețat craiul Undila, și se rogă în continuu. Tronul era gol, dar în mijlocul salonului era un cristal mare de ghiață.

Și hainele i-i erau de ghiață, de 10 ani. Au venit medici, dar nu i-au ajutat. Nici înmormenta nu l'au putut. S'au temut, că se va rupe. Aceptau numai pân' ce va sări vre-o fată în fântână, dupăcum i-a sfătuit grecul. Într'o dupăameđă stăteau acolo bătrênii ministrii posomoriti, numai odată craiul își ridică mâna dreptă, după nemișcare de 10 ani. Într'acesta vine prim ministru Tărilă, după el 4 pitici, cari aducéu o fată.

— Craiul e mântuit, ęise cu bucuriă, și de pe toți au cădut hainele negre și s'au schimbat în haine de aur, cu rubine și diamante. Deodată tresar toți, ghiața cade de pe craiú și el apare în purpură.

— Credincioșilor — ęise el — spuneți-mi ce minune s'a întemplat, de eu după amortală de 10 ani acum sum om ca toți omenii, am putere în corp și mă simt bine.

— Pe tine măria ta, te-a scăpat o fată bună, care și-a jertfit viața de bună voie. Privesce-o, e mai mândră ca zina zinelor. Și craiul o privesce, îi netezesce pletele aurii și o sărută pe frunte.

— Acui e zina acesta? întrebà el.



— Ea se trage din o familie nobilă. Tatăl ei a căzut la Plevna. Dar mama-i mașteră a chinuit-o.

— Chemați-mi doftorii iute, strigă el înfocat. Ca să-i redeie viața.

— Nu-i trebuie doftorii, țise Doftorilă, uitați cum își deschide ochii.

Lina se trezi. Întrebă unde este? o luminară. În urmă craiul țise:

— A mea să fii tu, care mii scăpat viața ești vrednică să ne împărțim domnia. Primesce corôna asta.

Lina plângea de bucurie, gândea că e vis. Dar nu era. Preste 2 zile și-au serbat cununia, cum numai rar s'au pomenit, mâncările erau ca zama de pere, hainele de aur.

În dimineața cealaltă, maștera găsi bani, și lacomă de bani cum era, îi țise Anuței, până ce și ea a sărit în fântână, dar ea nu se cufundă plângând și a murit. Maștera a scos-o și a blăstămat pe Lina, dar s'a prins de ea. De atunci s'era prostă și tot strigă pe uliță.

— »De ce mi-ați luat fata? Dați-mi o!«

\* \* \*

Totă povestea a fost visul unei maștere, care se purta rău față de Lina. Dar acum a învățat-o în vis D-țeu și se poartă bine.

I. S.

## Jurământul din Vinerea cea mare.

*La vechile popore ce au trecut prin lume  
Lăsând în a lor slavă abia un singur nume,  
Se spune că din vécure era un obicei,  
Ca și altele mai multe având de legi temeii  
Că dacă întempleră făcea să se găsescă  
Vr'un mort pe vre-o cale ce da se bănuiescă  
C'o mână sacrilege viața 'i-a răpit,  
Chemau vecinătatea la corpul cel găsit,  
Și toți căta să jure aci solemn, pe dată,  
Că mâna în ăst sânge nu-l'este vinovată.*

*La noi ați în Golgota în Vinerea cea mare,  
Un mare mort să află, ucis de mână bărbare.  
Străpunsă are fruntea de ghimpă ascuțită.  
Din rane pică sânge; Creștinilor, priviți!  
Picioare, mână legate, pre lemnul de tortură,  
Cu cue pironite; ș'acea deschidetură,  
Adâncă între coste, adesea dovedesc  
Turbarea, împetrirea a celor cel urșc*

*Est mort ce aci se află, e Melul fără pată,  
Dreptatea prigonită, Blândeța încarnată.  
Apropie-te dară, oră cine tu vei fi,  
Cu mâna p'al tei cuget, și jurate și ții  
Că nu ești vinovat  
În ăst sânge curat.*

Prelucrare de J. C. R.

## Bricelatul său alegerea de Crai noi în țeră.

Cu cât un popor este mai vechiu, cu atâta este trecut prin mai multe faze și deci nu este nici o mirare, dacă-l aflăm adesea atât de metamorfosat, atât de depărtat de aceea ce fură moșii și strămoșii lui, încât ați numai puține note îi sunt comune, cu celui de odinioară; numai abia semănă copilul cu moșnegul. Dar apoi cu atât e mai surprinzătoare întempleră când dăm preste poporă, cari în sute și mii de ani trecură prin spațiul timpului rămânând aproape neschimbate; când vedem părădându-se generațiune după generațiune și păstrându-se totuși ca și când tôte ar fi fost numai o generație; când vedem poporă, cari în decursul timpului și-au schimbat și locuința, câștigându-și altă patrie, și acólea, în noua patrie părădându-se generații după generații, ocolite sau încungiu-rate de nemuri heterogene, cu streine limbi, legi, datini, porturi, obiceiuri și totuși în aceea depărtare, în acel caos purtând nimbul străvechiu! Un astfel de popor este și al nostru. Rupt de cătră trupina sa vechie, adus din Italia ferice și din alte provincii romane aci, în Dacia sterilă, între ómenii de neam cu totul deosebit; esterminând pe unii și amalgamând pe alții el își păstrează până ați celea mai multe datini ce le avea la el acasă, ear de nu le pôte esercia întogmai, din multe cauze, cel puțin le simboli-

sază, după-cum îndată vom vedé că se întempleră și cu ocaziunea alegerei de crai noi.

Era o vreme în Roma-vechiă când oficiile și onorurile se împărțiau numai celor în adevăr demni, numai celor fără maculă, numai celor virtuoși, cari trăiau și muriau numai pentru binele patriei. Atunci se adună poporul, își alegea oficianții de cari avea lipsă, pe timpul cât cerea trebuința. Acest obicei îl păstrează poporul nostru în multe casuri până în ziua de ați, pre lângă alte obiceiuri eređite din moși strămoși.

Dar ați în cele mai multe casuri este numai simbolizat acest obicei devenind numai jucăreia, ceea-ce odată fu realitate.

E vorba de crai noi, nu de crai nou.

Se țice că un ucenic de ciobotărie alergă pe stradele Vienei strigând cât îl luă gura — »nu ne mai trebuie împărat!« nu ne mai trebuie împărat!« Păzitorii stradelor l'au prins și dus la căpitanul orașului, care-l întrebă, că de ce strigă el pe strade, că nu ne mai trebuie împărat? Ear el rēspunse:

Dór avem unul, nu ni-om mai cere mai mulți!

Craii și împărații ați nu se mai aleg, ci se continuă din tată în fiu, urmând regulamentului care este în casele domnitóre; apoi



fie fiul cum va fi, dacă-i vine vremea urmază tatălui pe tron și guvernază țera, bine, rău, cum scie și cum poate, cum îl ajută cei ce-l ocolesc. Cu totul altcum se întâmplă în vechime. Atunci (în Roma) se alegea un dictator și-i ținea dictatura cât cerea trebuința, și unul, care ar fi voit a-și perpetua dictatura, o plătea ca Iuliu Cesar, (care peri în senat sub 23 lovituri de pumnale ale conjuraților republicanți) deore-ce din dictatore se urcase la rangul de rege absolutistic; republica o privia drept regat.

Întru aducerea aminte despre alegerea dictatorilor s'au păstrat mult timp în Dacia-Traiană unele datini între junți, cari firesce — ca mai toate celea aduse din Roma și Italia păgână — după încreștinare luară caracter mai mult ori mai puțin religios, după-cum era populațiunea, ori barem se esecutau în unele sărbători creștinesci.

Între mulțimea ăstor fel de datini, cari, daună, se perd pe ți ce merge, cu deosebire dela revoluțiunea din 1848 în cōce și și mai tare dela intrarea călei ferate, care ne aduce datini nouă și ne duce pe ale noastre de unde nu mai este reîntorcere; între mulțimea ăstor fel de datini ăc, este și *Bricelatul său alegerea de crai noi*. Datina acesta a fost când-va în tot Ardélul, ba poate în totă Dacia-Traiană, ađi însă numai ici-cōlea mai este observată și — temându-ne să nu între și acesta în sacul cel fără fund al veciniciiei, de unde nici de nume nu-i mai auđim — ne punem a o perpetua barem pe mult răbduria hărtiă. Bine ori rău facem, vor judeca cei competenți din presinte, dar cu deosebire cei din venitor; una o susținem din capul locului, că adecă Bricelatul e mai vechiū decât strigatul preste sat, ori barem de-odată. După a noastră părere a fost mai ântăiū bricelatul ori vârgelatul, ér numai cu timpul s'au modificat respective muiat în strigarea preste sat. Scopul era unul și același la amēndouē: păstrarea tineretului în stare de moralitate, hărnicie, cruțare, numai cât bricelatul îl admoniă în mod simțitor corporalmente, precând la strigarea preste sat suferă numai simțul pudōrei. Pōte că vor susține unii scrutători, că strigarea preste sat este mai veche, dar deore-ce probe nu mi-or da — precum nici eu nu am de unde da — îmi repet aserțiunea demonstrându-o cu împregiurarea, că în timpul din urmă sunt oprite chiar și autoritățile recunoscute de legea țerei (gendarmii, solgăbiraiiele, esecutoriū) de a folosi pedepse corporale, cu atât mai puțin ar fi permis unui juriu compus de flăcăi, acărui stăpânie ține de joi până mai apoi și nu e recunoscută decât de semenii lor, ca prin tradiție.

Puțin ne împōrtă însă care din acestea datine este mai vechiă, ori de stau în ceva legătură între ele ori ba? Datorința ce mi-am impus-o este să o descriu așa, după-cum am căpētat scire despre ea.

În pruncia mea auđiam vorbind pe tata — fie ertat — cu vecinii și cu cumetrii ce se adunau la noi în serile cele lungi de érnă, despre multe datini cari se practisau și la noi, în pruncia lor, dar care mai târziu s'au stîns, ca să se adeverească și aci ăcala:

*Nimic sub ceriu statornic  
Ci tot deșertăciune.*

Îi auđiam vorbind cum în nóptea spre Rosaliū furau boii lui Lidi — că el avea cei mai frumoși boi — cum junii îi păsceau totă nóptea pe unde vreau ei să pască, ér diminēta împēnau boul cu flori, cu frunđe de paltin, cu clopoței și zurgălaue și ducea boul împēnat la curțile domnesci unde flăcăii primiau daruri și beuturi; mai în urmă mergeau cu boul înstruțat la posesor, érá acela încă omenia pre feciori cu beuturi și cu bani.

Tot atunci-i auđiam vorbind și despre *crai noi*, cum era odată, de bătea pe flăcăi în talpele picioarelor ocolind biserica în ăiua de Pasci, între liturgiă și vecerne și după vecerne; mai povestiau cum mai demult scăldau pe cel-ce eșia mai ântăiū cu plugul ș. a. din cari a rămas numai amintirea, și slabă amintire, că rēndul de ađi de omeni nici a spune ceva despre acelea datini, nu mai scie; cei mai bătrâni omeni din sat spun, că unele

datine le-au apucat ca copii rēi (mici), altele numai din audite le cunosc și rēu.

Sunt câțiva ani de când conveni la băile Vălei-Vinului, din sus de Rodna, cu dl jude Vērtic din Bistriță. Preumblându-ne nițel povestirăm mai de una mai de alta, până ajunserăm la literatura poporală.

Nu-ți este cunoscut »Bricelatul« mă întrebă dēnsul.

— Nu!

— Nici sci ceva despre crai noi?

— Nici despre aceia nu sciu nimic.

— Hm! îmi ăcea d-lui, cum se pierd datinele din bătrâni, de nici urmă nu le mai rămâne. Apoi îmi spuse cât de mult i-au plăcut Călandarele d-lui Mangiuca, căci conțin datini cari prind a eși din us. După aceea îmi spuse că pe timpul când d-lui era copil, în locul natal al d-sale, adecă în Mocod, esercia bricelatul în una din ăilele Pascilor, dar că nu mai scie bine tot decursul acelui obicei, fără cât își mai aduce-n minte, mi-l spune cu drag.

Acum firul bricelatului îmi fu aflat, mai restă să merg prin Mocod ca să dau după adevărata descriere a ceremoniei. Aceea încă o făcui. La trecerea prin Mocod odată rugaiū pe dl înv. Romulus Densușan să binevoiască a scruta și studia ăst obicei și a mi-l face cunoscut, pentru completarea studiului meu de literatură poporală. D-sa bun ca mai toți dascălii, și făcui ce putu și-mi trimise descrierea ăstui obicei. Mai conveni și eu cu mocodenii și-mi spuseră una alta despre bricelat. Din tot ce putui afla până acum rezultă următoarele:

În ăiua de Pasci, îndată după vecerne, se adună flăcăii satului înaintea bisericei, unde se sfătuesc în prezența întregului popor adunat spre acest scop. Ací după consultări seriose, se aleg doi inși dintre flăcăi, pe cari îi cugetă de mai vrednicii între toți, cu purtări alese și bravi în totă privința. Alegēndu-i îi rōgă să primescă slujba de crai și să se dechiare dacă vor și pot primi ori ba? Dacă doră careva din o causă ori alta nu poate primi — ceea-ce rar se întâmplă — atînci de sine se înțelege că urmeză altă alegere, până când junii au crai noi, a căror domnie durează un an de ăile, adecă până la Pascile viitoare. (Ací nu-s lămurit: De se însoră careva dintre crai ori de merge la oste, ce se întâmplă în acel cas? Să alege alt craiū în locul lui ori este tot el privit de atare și substituit prin alt flăcău?)

Ar fi bine să ne lămurescă mocodenii.

Craii ăst inoi, după-ce primesc onorificul oficiu de crai, nu capēta diplome ca drept întărire că sunt ceea-ce sunt, ci sunt ridicai de mulțime în sus, ér de câte-ori îi ridică strigă mulțimea: »Crai noi în țeră!« apoi după repetarea de trei ori îi pun pe tronul crăesc, care este un scaun lung, pe care se încapă comod amēndoi craii.

După pontul acesta, se sue un flăcău în turnul bisericei și de acolo strigă respicat de trei ori:

*„Crai noi în țeră!  
Grău de primăvară  
Mierța de secară  
Cu 80 de parale  
Mierța de grău  
Cu un florin,  
Cupa de vinars  
Cu un cinceriu  
Și tăbacul cu cinci zlofi!»*

Și după-ce sfârșese această strigătură de trei-ori, aruncă de acolo din turn un suman jos, care însă este prins și spriginit de flăcăi, că nu-i ertat să atingă pământul.\*)

\*) Ore nu era o vreme, când vestitoriul alegerei de crai noi sărea însuși de pe ridicătura de unde vestea și era spriginit de mulțime; ear ađi este simbolisată sărirea lui prin aruncarea sumanului, pōte că s'au întâmplat nenorociri?



După acestea începe bricelatul, care se întâmplă în modul următor:

Craii stau pe scaunul lor de onoare, lângă fie-care craiu doi junii voinici ca brații stau în picioare gata de ascultat și împlinit porunca crailor. Acești patru sunt numiți din partea crailor, ei dar nu sunt aleși (daună că nu aflăm cum se numesc acești 4 esecutori ai poruncilor crăesci). Stând astfel ocoliți de tot poporul din comună un craiu întreabă:

»Cine, ce are de dat înainte?»

Atunci unul dintre flăcăi, care scie despre altul, că a comis ceva faptă rea, d. e. că a pierdut ceva dela car, a bătut rău vitele, și-a uitat toporul ori altă uneltă acasă, când ar fi trebuit să o ducă la câmp, a rupt ceva la car ori plug din lene ori negărire de sêmă, ori doră a răsturnat carul, a suduit de celea sfinte ș. a. această faptă o aduce înaintea crailor cam în modul următorii:

Înălțați crai! Petrea lui Pahonea Cârcului a răsturnat pe loc neted ca palma carul încărcat cu grâu curat; ori: Niculae a Ursuțului a plecat la fân cu gândul la drăguță, și în loc de furcă și greblă și-o luat numai toporul și merindea; ori: Ion Ciocan al dăscălișii, a bătut boii fiind-că nu voia să treacă cu car cu tot preste gard, ori Pavel Herța trecând pre lângă ograde lor s'a aburcat pe gard și și-o umplut mânecile sumanului de pome și li-o dus în ședătoare etc.

Pre junele acesta, aci publice poruncesc craii, de mi ți-l prind cei patru slugitori și mi ți-l ridică pre sus doi de mâni doi de picioare, așa că acusatul vine cu fața la vale și corpul întreg întins, er de subsuori mai ridicat, ca corpul să aibă pozițiune costişe. Acești patru flăcăi au misiunea, ca să porțe odată pe sus pre cel vinovat în jurul bisericeii, er cei doi ce-l țin de picioare, având nescai lopățele de lem, cu acelea dau în talpele picioarelor celui vinovat mai multe lovituri, la fie-care corn de biserică numărărate după versul următor:

*Nu te bate bricela  
Ci te bate vina ta  
Asta-i dela mine,  
Asta ți-se cuvine  
Pentru ce n'ai făcut bine“.*

Numărătura se întâmplă după modul cum numără pruncii până la 15 pe versul: tocă, popa, tocă — tocă de alun, botă de gorun, 5 popă 5, 15 aici.

După finirea acestei ceremonii, duc pe cel bătut înaintea crailor; Craii apoi îl întreabă, că este mulțămît ori ba cu pedepsa primită? nu cumva l'a pedepsit prea aspru, adecă nu cumva careva fecior a dat prea tare? ori prea încet? Atunci pedepsitul spune tot ce are de spus, și de cumva aieva careva din flăcăi a dat fără milă în cel judecat, atunci respectivul flăcău capătă pedepsă, care a abusat de încrederea crailor noi, și adecă capătă atâtea lovituri, câte primise cel dinaintea lui. Și așa se re-

peșce până nu mai vin de nicăiri încuse, dar nepedepsit nime nu rămâne din cei incusați publice, înaintea crailor și a tot poporului.

Acesta-i bricelatul.

După sfârșitul bricelatului se duce tineretul la locul de joc, numit prin fostul district al Năsăudului »bere«, unde sunt astrinse toate fetele și se începe jocul.

A doua zi de Paști, tot după vecerne, se pun craii pe un scaun lung și astfel ședând, îi ridică patru flăcăi pe sus și-i duc până la riul ori valea cea mai deapropo și-i aședă pre termure unde apoi îi întreabă că ce vor să plătescă celor ce i-au purtat pe sus atâtea loc?

Craii prima-dată dic, că așa li-se cade să fie purtați, dacă sunt crai, dar apoi și flăcăii dic că togmai fiind-că-s crai trebuie să-i cinstescă mai bine; așa se tot mănăncă-n vorbe, unii una, unii alta, până flăcăii vrău să arunce pe crai în apă, dacă nu-i cinstesc cu ceva; atunci craii promit un cuant anumit de beutură, flăcăii se dau la tânguie, ha o cupă, ha o feriă, ha 2 cupe — ha șapte cupe, și așa unii tot pun, alții tot lasă până ce se unesc.

După procedura urmată cu craii se întâmplă și cu omenii însurați. Pre cela ce-l sciu, că a eșit mai întâiu cu plugul, dau să-l moie, să-l scalde, îl pun pe scaun ca pe crai, ridică scaunul și-l avântă ca-și-când aieva ar voi a-l arunca. Acesta firesce n'ar avea gust de scaldat, chiar în sărbătorile Paștilor și cu hainele cele mai bune cu tot, că sciu lucru este, că Paștile — pretutindenea — sunt sărbătorile esteriorului, a hainelor, precând Crăciunul e sărbătorea internului, adecă a mâncărilor, deci prinde a promite și acesta beutură, numai să-l slobodă. Tângul se face lesne și cu acesta, după dicala: »darea trece marea.«

Uneorea se și duc de gustă din beutura promisă ca răscumpărare pentru scaldă, alte-ori merg de-și continuă jocul sciind că făgădușul (promisiunea) nu-l mănăncă lupul.

Locul de petrecere (berea) mai totdeauna este la unul din crai.

A treia zi de Paști fie-care fată are să ducă la bere de ale mănăncărei, în deosebi au să ducă fie-care baremi câte o pască, un ou alb nefiert și altul fiert — roș, er feciorii au să ducă beutura, de regulă vinarsul. De sine se înțelege, că Craii au să premergă cu exemplu, ei dau câte o miertă de grâu curat pentru pâne și o feriă ve vinars.

După-ce s'au întrunit toți, cu flăcăi cu fete se pun la ospet, mănăncă și beu, er mai în urmă se pune pe mesă *papa cea mare* făcută din toate oușele celea albe nefierte, ce le aduseră fetele.

Din acesta mănăncă împreună toți, ca semn de iubire și prietinie ce este între tineret.

După ospetul acesta se începe jocul, care durază până sera pe murgit, atunci fie-care fecior și fie-care fată mulțămesce crailor pentru petrecere și se duc apoi pe la casele lor.

Așa se petrec paștile în Mocod, așa se întâmplă alegerea Crailor, bricelatul și simbolisarea prieteniei.

I. P. R.

## BLASTEM.

*Dacă nu rămâi cu mine  
Și te duci în calea lungă,  
Fie-ți calea ta suspine  
Doruri grele să te-ajungă.*

*Să n'ai nici o bucurie,  
Nici în drumul tău noroc,  
Fie-ți inima pustie  
Lacrimele fie-ți foc.*

*Și să crești ca mea iubire  
Sinceră nefățărîtă  
A fost vecinic zi și noapte  
D'al tău dor caluzită.*

Teodor Oltean.



## Câteva doveđi pentru unitatea culturală a Românilor.

Cu mare plăcere am cetit poeziile populare din Basarabia, publicate de G. Madan sub titlul »Suspine« în nrul 138 al »Bibliotecii pentru toți.« Dar care n'a fost surprinderea când am dat de nrul 46, care sună astfel:

*Frunză verdi di mohor,  
La livadă, la Ion  
Toate păsările dorm,  
Numa una n'ari somn  
Și înblă din pom în pom  
Și strigă Ion, Ion!*

Cele ce urmăză pare că nu se țin de poezia asta, cel puțin nu ne interesează aici.

Am vrut adecă numai să pun lângă aceste versuri celea de aici din Bihor publicate în »Fôia literară« :

*La liveđile lui Ion  
Toate paserile dorm,  
Numai una nu mai doarme,  
Toată noaptea strigă Ioane.*

Cam asemenea în »Boierii și ciocoi« partea I, cap. 7 (din București):

*Pe Pod pela Spiridon  
Toate paserile dorm,  
Numai păsărica mea  
Toată noaptea ciripea.*

Nrul 54 sună astfel :

*Așa-i plăși babiț meli  
Să si poarti cu mergeli,  
Pi la dejți cu ineli,  
Fi la urechi cu șerșei,  
Da în gură n'ari măsali.*

La Petigd și altunde în Bihor se cântă astfel :

*Așa-i place babiț mele  
Să se poarte cu mărgelē,  
Pela dejte cu inele,  
Și'n gură n'are măsele:  
Când înghite horțăiește,  
Când vorbește, te stropește.*

Cele două viersuri din urmă se află fără îndoială și în Basarabia, dar editorul, precum se vede, nu le-a publicat fiindcă păreau prea puțin estetice.

O așa procedură nu se poate condamna destul de hotărât, căci nici arta, nici știința n'au nimic a face cu prefăcătoria (pruderia, Zimperlichkeit), care arată numai stricăciune, căci: curățitor tote le sunt curate, cum țice Sfta. Scriptură.

Dar asta nu se ține de obiect, am vrut se arătăm numai, că doinele și horile românesce sunt aproape din cuvânt în cuvânt aceleași dincolo de Prut și pe lângă Criș.

S'ar pute scrie o carte întregă pe tema asta, dar credem, că cetitorii se vor îndestulă și cu acestea.

Oradea-mare.

W. Rudow.

## Cum se fac descântecetele?

Cum-că descântecu-i »de leac«, nu se mai îndoiesce nici o babă, fie ea și numai de 99 de ani. Dar cum se fac descântecetele — acesta-i un secret. Adese-orî însă și secretele devin publice. Așa e și descântecul. Te miri numai din ce tufă iesă iepurile! Câte-o bolundatică, pe care n'ai da o groșită rea, descântă de merge pârjol: îi merge numele din ședătore la mără, din mără-n priveghiū și de acolo în tot satul și ținutul. Îi iese numele de »muiere, care scie multe«, muiere, cu care nu-i bine să te ai rău; muiere »îndemânatică«, dar și »primejdiosă«.

Țice că mai amu s 50—60 de ani era într'un sat de lângă Târnava un domn de pământ forte avut și șugalnic. În satul lui era o bohândocă de muiere care trăia din cerșit: slută, șepeliă și credulă, ca toți ce nu sciu să cugete.

Odată merge ea la domnul acela să cerșesca ceva. Țr domnul, fiind în tone bune, o muștră rădend, că de ce nu lucrează ea ceva, de umblă a cerși?! — Nu sciu, domnule, nu sciu nici un lucru, și sunt slabă, neputinciosă.

— Dar fă-te descântătoare, descântă la ómenii, și la vite și-i tră-i cu banul în ladă. — Că nu sciu descânta, . . . hai de mă-n vață!

— Bucuros, țice domnul. Uite ici: Când te chiamă la vr'un bolnav, iai apă într'o olă nouă, pui în ea un cărbune aprins și aninând pe bolnav pe cap țici așa: »Al dracului a fost moșul țeu, al dracului a fost tatăl țeu, al dracului ești tu, mai ai dracului vor fi copii ței!

Apoi mai pui un cărbune — și țici așa; și în urmă mai pui un cărbune țicend așa, apoi speli bolnavul la frunte și-i dai să bea din apa descântată. Nu-i uita? — Nu!

Dar la vite tot așa să țic?

— Ba nu. La vite faci așa: Măsură vita cu palma dela cefă pân la codă țicend: »de aici pân aici, o păreche de opinci; de aici pân aici o păreche de opinci. Înțeles-ai? — Înțeles.

Din minuta aceea cine era descântătoare mai vestită decât »bolundatică«? Unde mergea ea de descânta, gândiai că ia durerea cu mâna, fie dela om, fie dela vite; descântecetele ei erau de léc; numele ei mergea din ședătore în privechiū, din privechiū la mără, și dela mără giur împregiur cale de o poștă. De »bolundatică cea meșteră« sciau acum și copii frică, nu o mai amutau cu câni, nu strigau după ea, nu-i arătau cu mâna cum trag clopotele — de care lucru se mânie orî ce bolundatic. Ea era bine



vêdută, bine primită, cinstită și omenită pe tot locul. Nici nu mai âmbra acum a cerși, ședea locului acasă și-i veniau tóte de a gata. O muiere venia cu o legătură mare de fărină de grâu și cu un blid de urdă: Să faci bine se-mi descântî la un copil, că nu scin biata-i e, că tot buiguesce prin somn. — Eacă merg.

Altă muiere vine cu o legătură de fărină de cucuruz și cu o olă mare plină de lapte: Se faci bine se vii se-i descântî la vacă, că nu sciu ce-i e de tot mugesce și nu prea vrea se stee la muls. — Eacă merg . . .

Și tot așa și ér așa, tot satul âmbra pe lângă ea cu »fă bine« și de unde eșia toți îi dăceau: amu nu ți-oiu mulțămî se fie de léc. Imbrăcată era tot ca o morăriță, că și baine căpăta pentru farmecul descântecelor ei.

Preste câțiva ani nu o-ai fi mai cunoscut, așa âmbra de găi tată. Și sătenii par că nu credeau, că-i bolundatica de odată.

Dar dă D-déu de se bolnăvesce domnul din satul acela. Dómna trimite pe la doftorii, dar pace, nu-i găsesce lécul. Umblă biata dómna ca prin pământ de supărată.

Atunci o muiere din curte dăce: Dómna, dar se cercăm cu descântătorea cea vestită, cu bolundatica? Ci că-i tare de léc descântecul ei, fie la om fie la dobitoc. De a folosí, bine de bine, de nu, sciú că n'a strica.

D'apoi, de cercat putem cerca, dar puțină nedejde am.

Și chiemeră pe bolundatica se-i descânte.

Și se duse bolundatica și umplu o olă nouă cu apă, și adiind pe domnul, care dormia, preste cap, prinse a descânta: al dracului a fost moșu-to, al dracului a fost tatăl tēu, al dracului ești tu, mai ai dracului vor fi copii tēi!

Atunci domnul se desceptă și sciind ce descântec rostesc bolundatica, îl plesni rísul. Dar — minune! Atunci se și vindecă. Că avusese în grumazi o bubă, de care nu se putea apropia doftorii se o taie, ér acum rișind, aceea se sparse și el rămase sănătos. Și, dacă nu el ar fi învățat pe bolundatica descântecul, îi venia se credă în puterea lui, cu atât mai vėrtos că nimenea nici un cuvėnt nu înțelegea din el, cum îl șepelia bolundatica.

Acum sciți cum se fac descantecele?

I. Pop Reteaganul.

## Descantece.

### Descântec de friguri.

Săteanului nostru când i se bolnăvesce unul dintre ai casei om sau vită, nu alergă îndată la medic, ci mai bucuros merge la cutare babă din sat, se le descânte. Baba e doftorul săteanului român, ea se pricepe la tot felul de morb: de ochi, de stomac, apoi la scrintituri, receli, friguri etc. cu un cuvėnt ea pentru tóte are léc. Ei mai preferesc a merge la babe după remedii, din mai multe puncte de vedere: că nu-i costă așa de mult lécurile și apoi mai multă încredere au în babele satului, ca în medici.

Bolnăvindu-se vita ore-cărui țeran, în loc de a chieamá pe un veterinarit, mai bine aduce vre-o câteva babe și le pune se descânte.

Țeranul când e récit, bea rachiu cald cu piperiú, se culcă după cuptoriú și se scolă sănătos ca pescele. \*) Dacă cineva e morbos de friguri, chiamă iute o babă, care-l întinde cu pantecele pre cuptoriú și începe se-l tragă rostind de mai multe-ori următórele cuvinte: Vină párcălabă, că eu am venit și frigurile n'au mai vin't și dacă n'au vin't pán' acum, n'au ce se mai cate, că

\*) Acest descântec l'am auđit în Veneția-inferióră, dela o babă.

le oiú da »pâne cu sare«, după ce s'a finit acesta procedură ia pâne cu sare și pune pre un par din gard. Apoi tot-de-odată mai face și lecuri pentru cel morbos: într'un păhar cu apă bagă piperiú, cenușă și apoi stinge cărbuni în apă. Din acesta medicină trebuie se bee de câteori îl apucă frigurile.

Cul. de *Liviu Penciu*,  
stud. Blașiú.

### Descantece de uimă.

Mai întâiú iei o *băbăruța* (piesă de argint, care valorează 10 crucerí austr.) și întingí cu ea în *smolă*; faci cruce pre uimă cu băbăruța așa mánjită de smolă. In timpul cât faci cruce preste uimă daci cuvintele următore:

„Rădăcină, mătăcină  
„Secă uimă 'n rădăcină  
„De rodu se nu prindă“.

Acesta se face mai ales Miercurea și Vinerea de dimineță pe nemăncat. —

Descântătorea face cu cutea semnul crucei preste uimă de 3 ori dăcend:

Se nu te faci nici-odată  
Că m'oiú suí pe drugă călare  
Și voiú trece preste mare  
Și atâta i rămânea de mare  
Cât un fir de mac  
În patru despícat. —

### Descântec de fapt.

Se luă omul negru — ponegru  
Să duse-n pădurea negră — ponegră,  
Și tăie lemnul negru — ponegru  
Și făcură plugul negru — ponegru,  
Și prinse boii negri — ponegrii  
Și făcură arătura negră — ponegră.  
Da de sēmēnat — ce-a sēmēna?  
Cenușă . . .

Atunci ia cenușă și semănă-n apă. Așa decântă de 3 ori după olaltă, apoi dă bolnavului se guste o lecă de apă descântată și cu cealaltă se se spele. — Se descântă în trei rēnduri, ori în ce timp și ori în ce di.

### Descântec de vermi

Mergi la un boz ori la un soc și-i plecí o crengă înainte de rēsăritul soarelui și dăci:

— Bună diua bozule (ori socule)  
— Sănătate bună N.  
Da la ce ai venit tu la mine?  
Eu am venit la tine  
Se scoți vermi pân'a treia di  
De acolo de unde sunt  
Că de nu-i vei scóte  
Jos te-oiu pleca  
Și-n temniță te-oiu băga,  
Și acolo te-oiu robí  
Până acolo-i perí.

Se dăce de trei ori.

din Reteag, c. d. I. P. R.



## Țeraniî noștri din giurul Sibiiului.



Vindători de pui in Sibiî.

Mândru ciobănaș  
Din fluer doinaș.

Un laborator de cojocărie in Seliște.

## Poesiî poporale.

Culese din Câmpia Transilvaniei.

Strigă lumea și țera  
Pe mine și pe badea,  
Ore strige ore ba  
Că de-om fi dragi ne-om lua  
De-om fi urîți ne-om lăsa,  
Și, de oi fi dragi la badea  
M'a lua, nu m'a lăsa  
Să mă judece lumea,  
Că lumea-i clevetitoare  
Judecă omul pân moare.

Bădiți dragostea noastră  
Cresce ca florea pe costă  
Dî de dî crește mai mare  
Noi ne iubim tot mai tare,  
Dî de dî crește mai mult  
Nici odată nu te uit  
Până m'or duce în pământ.



Frunza verde de secară  
Fugi urâte dute în țără  
Că cu tine n'am tignela,  
Frunza verde de căline  
Fugi urâte dute în lume  
Să nu fii altu cu mine,  
Fugi urite la dracu  
Nu mă negură altu  
Că mă-ai negurat bugăt  
Amu aș vrea să nu te ved.

La fagădăul de petra  
Stau feciorii să se bată  
Pentru-n tăbuiet de fată,  
Stați feciorii nu vă bateți  
Că mai vine — un tăbuiet.

La mândra, n'am fost de ieri  
Pare că-o trecut trei veri,  
La mândra n'am fost de-asară  
Parec' o trecut o vară.

Măgierean de sub omăt  
Ne-am iubit mândră bugăt  
Amu-aș vrea să nu te ved.

Peste deluri vine un nor  
Dela badea vine-mi dor,  
Peste deluri vine vânt  
Dela badea vine-mi gând  
De-atunci decând l'am iubit;  
Peste deluri vine sora  
Dela badea vine-mi jale . . .  
Vine-mi jale și ură  
Decând noi neam despărțit,  
Vine-mi jale și bănat  
Decând noi ne-a depărtat.  
Și așu vine de ferbinte  
Să stau-n loc m'aș aprinde,  
Numa atâta am noroc  
Că mă duc, nu stau-în loc.

Măgierean din-gă fântână  
Am o mândră cam bătrână,  
Frunza verde de urfică  
Sede-n vatră încolăcită  
Când aude cetera  
Iși tocmesce costița  
Și ea dice că-u juca.

Pentru tine mândruliță  
Imi stă capul tot la ducă  
Și picioarele la fugă,  
Pentru tine mândră dragă  
Imi stă capul tot la pörtă.  
La portița mândrușii  
Unde mă latră câni;  
Și am o mândră ca o schintea  
Umblă hădu să mi-o iee  
Umblă hădul cel de oue  
De îl apuc îl rup în două,  
Umblă hădul cel de handuri  
De-l apuc îl fac tot țandură.

Mă uitai din del în șes  
Nu vedui ca a mândrui mers  
Că așa umblă de frumos  
Pare că scrie pe jos  
Și așa umblă din călcăe  
Ca condeiul pe hârtie.

c. de dómna Maria din Câmpia.

## Din spiritul altora.

Măi Mitre, mă, se nu te superi, că ăic și eu o vorbă, dar  
im vine nu știu cum, când mă gândesc, ce faci tu.

— Ce fac eu?

— D'apoi îți dai fata după sărăntocul ăla, și ar lua-o ca  
pască Toderu Onului, cel mai mare bocotan din sat.

— Cred, frate Pavele, dar vești, că eu caut la fata mea mai  
bucuros un om fără stare, decât o stare fără om, și suntem cu fata  
p'un gând!

\*

Educația te face »liber«. A: »Dér, iubite amice, unde-ți  
sunt ciurdele de porci și de vite?« — B: »Apoi, de, porcii mi i-a  
studiat feciorul, ér pentru vite acum îmi înveță fata clavir.«

\*

Critică. A: »Dér cum sunt poeziile mele?« — B: »Eu compă-  
timesc pe corector«. A: »Pentru-ce?« — B: »Pentru-că el a trebuit  
se le cetescă tóte!«

\*

Oficerul. »Cugetă, frate, am câștigat la loteriă 50.000 fl.!«  
— Al doilea oficer: »Ferice de tine. Acum nu mai ai trebuință  
să te însori!«

## Bibliografii.

Mișcări literare și culturale. Mult valorosul nostru literat,  
domnul Dr. I. G. Sbiara, profesor la universitatea Francisc Iosefină  
în Cernăuți, membru al Academiei române, a îmbogățit literatura  
noastră cu un op de mare valoare, intitulat: „Mișcări culturale și  
literare la Români din stânga Dunării în răstimp dela 1504—1714.  
L'a tipărit în Cernăuți (Bucovina) în tipografia lui R. Eckhard,  
1897, și se estinde pe 328 pag. tipar des, format octav mare,  
prețul 6 corone. Nu avem destule cuvinte de-a recomanda tuturor  
Românilor acest op, care ne înveță istoria culturii și literaturii  
nostre din vécul al 16 și 17, nici putem din destul felicită pe no-  
bilul lui autor, dela care suntem îndreptățiți a mai spera atari  
opuri, nu de mai puțină importanță decât acesta.

„Crâmpeie“. In editura Lito-tipografiei „Populară“ din Bu-  
curești, Pasagiul Român nro 12, a apărut un drăgrălaș opșor de  
Dumitru Stăncescu, intitulat »Crâmpeie«. Are trei părți: *Păreri și  
Impresii, Notițe biografice și Treizeci de zile în Elveția*. Cartea,  
format de buzunar, hârtie fină, tipar bun, curat, se estinde pe 167  
pag. costă 2 lei. — O recomandăm cu căldura meritată.

„Risete și Zimbete“. In tipografia »Aurora« A. Todoran în  
Gherla (Szamos-Ujvár) a apărut o cărticică de glume sub nume:  
„Risete și Zimbete“. Conține 254 anecdote adunate de dl Tit V.  
Gheaja.

Epigrame, de Iulian Devale au eșit de curund din tipografia  
archidieceșană din Sibiiu. Conține 63 epigrame drăguțe, tipărite  
cu îngrijire, pe hârtia fină. Eță două:

Birtășului meu.

Ce-i drept, fără ăse fost-a  
Carnea care mi-o ai dat,  
Dar un os de mi-ai fi dat  
Mai ușor l'aș fi tăiat.

Fidel.

I-a jurat că pân la mörte  
O va iubi ne'ncetat;  
Și vrënd sincer să rămână  
Preste-o lună s'a 'mpușcat.



## Foile ce ne vin în schimb:

„Gazeta Transilvaniei“ diar quotidian apare în Braşov, anul 61. (Cel mai vechiu diar românesc. Director Dr. Aurel Murăşianu, Redactor Gregoriu Maior. Costă pe an 12 fl. (40 franci). Tipografia A. Mureşianu. Braşov.

„Telegraful Român“, apare Marţi, Joi şi Sâmbăta în tipografia archidiecezană din Sibiu. Redactor dl Dr. Elie Cristea. Preţul abonamentului pe an fl. — 8 fl. — Este în anul al 46 al existenţei. —

„Familia“ revistă ştiinţifică literară, apare în Oradea mare în anul al 34-lea, în fiecare duminică; proprietar-editor şi redactor dl Iosif Vulcan. Format quart mare, hârtie bună, tipar îngrijit, are şi ilustraţiuni. Dela început până azi tot acelaşi redactor. Are meritul de a fi cea mai veche revistă pentru familie. Nrul 8 dela 22 Febr. (6 mart.) a. c. conţine: *Cum a câştigat Todorică raiul?* (poveste). *Minciunt* (poesiă). *Primăvara amorului. Expediţiunea ungara la Vidin 1235. Tămna amorului. Sfaturi bune* (poesiă) *Strigoii la Români* (studiu comparativ). *Dute lună* (poesiă). *Schiţe din Italia. Salon. Viorei din Bihor. Literatură şi artă. Ce e nou? Anunţuri şi Poştă redacţiunii*. Ilustraţiuni în acest nr. aflăm: *Prinţul Ferdinand al României. Precupeţi de pînă în Franciu şi maiorul Valsin-Eszterházi* — Preţul pe an 8 fl. (20 lei).

„Transilvania“, organul Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român. Anul 29-lea. Director Dr. C. Diaconovitch primul secretar al Asociaţiunii. Preţul pe an 5 fl. (dece franci), er pentru membrii Asociaţiunii gratis. Editura Asociaţiunii în Sibiu. Apare în broşură lunară, de câte 3 côle, octav mare, nr. 1. pro Ian. şi Febr. a. c. conţine: Despre tuberculoză de Dr. I. B. Un articol igienic foarte bun. Cestiuni ortografice de I. Trăilă. Cercilă, pov. de G. Todică. Apoi: Ştiinţă, literatură şi artă şi în fine: Partea oficială, — procesele verbale, consemnarea publicaţiunilor întrate la biblioteca Asociaţiunii, conspectul membrilor cari şi-au achitat taxele pro 1897.

„Biserica şi şcola“, foia bisericescă şcolastică, literară şi economică, iesă în fiecare duminică la Arad în tipografia diecesană; redactor respons. Augustin Hamsea. Costă pe an 5 fl. Apare în anul al 22.

„Unirea“ foia bisericescă politică. Anul VIII. Blăşiu. costă pe an 6 fl. Redactor Dr. Victor Smigelski. Tip. seminar. archidiec.

„Fóia diecesană“, organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeşului. Apare duminică. Preţul pe an 5 fl. Este în anul al 8-lea al existenţei. Tip. şi edit. tipogr. diecesană în Caransebeş, redactor resp. Dr. Petru Barbu.

„Revista Orăştiei“, foia politică săptămânală, apare în fiecare Sâmbătă în Orăştie, anul al IV-lea, editor Aurel Popoviciu-Barcian, director; proprietatea institutului tipografic »Minerva« din Orăştie, Preţul pe an 3 fl.

„Albina“, revistă populară, apare în fiecare duminică în Bucuresci, strada Mântulesă, anul I. Comitetul de redacţie: P. Garboviceanu, C. Radulescu Motru, G. Coşbuc, I. Otescu, P. Dulfu, G. Adamescu, N. Nicolaescu, Const. C. Pop, Taşcă şi V. Stoicănescu. Abonamentul pe an 8 lei pentru noi, er pentru cei din regatul român 5 lei. — Sumarul nrului 21 din 22 Februar: *G. Coşbuc*, Tradiţi şi legende din popor; *Dr. N. Leon*, Omişile şi mijlocele de a le stîrpi; *Stelian Petrescu*, Fonograful; Cuvânt de îngropare pentru Stefan Vodă; *C. I. Ţomulescu*, Speranţa; *C. P. T.*, Sarea de bucătărie în medicină; *I. N. Ciocan*, Povestea lui Dragoş şi a Bourului; *Elena Mih. Demetrescu*, Imperătesa şi bancherul; *Aster*, Bolele oilor; *Magniet şi Radianu*, Recolta richitei; *C. Popescu*, de ale lui Păcală; Informaţiuni; voci din presă; Adrese către redacţie. Ilustraţiuni: Elementele fonografului Edison, Fonograful, Bogdan-Dragoş, Zgrăvelă din biserica Trei Erarchi din Iaşi.

„Fóia pentru toţi“, revistă enciclopedică populară şi pentru familie, sub direcţia dlui *Dumitru Stăncescu*, costă pe an 10 lei (6 fl.) şi esă în anul al II-lea, acum odată pe săptămână. E o revistă foarte bună şi-o recomandăm onoratului public cu totă căldura. Se abonează la »Tipografia populară« în Bucuresci, Pasagiul român Nr. 12. — Nrul 6 (92) are următorul bogat sumar: Ciudăţeniile firei (cu ilustraţiuni); Pernei, poezie de G. I. Becescu; Frumuseţea bătrâneţii, de Nacla; Cele trei rodii aurite, basm de P. Ispirescu; Respiraţia la vespă; Diarul Tatălui; Lupta dintre năpîrcă şi ariciu; Definiţia bugetului; Cursele de cai (urmare şi fine) de Petrea Vestescu; Amabilitatea; Invocarea muzei mele, poezie de M. Nandrea; Păstorul şi turma de Alex. D. Daniel; Mitologie: Ce-ţi o urs urşitórele, şi A avea putere să sfidezi pe Orfeu, de Gr. D. Simonescu; Obiceiuri japoneze, Bicicleta de hârtie; Fecunditatea unui bob de grâu; Intrebuintarea firelor de păianjen; Igiena: Un nou desinfectant; Un om distrat; Care e omorótorul (roman, urmare); Un curios fenomen; Fisiologie, Jocuri şi Petreceri; Cum ajunge cineva poet; Sfaturi.

„Vięta nouă“, revistă pentru litere, arte şi ştiinţe, a început a apărea dela 1 Faur a. c. în Bucuresci, strada Academiei 5, de 2 ori pe lună. Un număr costă 20 bani (10 cr.) Sumariul Nr. 1; *Literatură*: Decăderea literaturii contimporane de C. Dobrugeanu Gherea; Sugestia în artă de Harry; *Poesii*: Asra de N. Gh. N.; Mormântul de Elena Văcărescu; Cuvânt în urmă de Carmen Sylva; Cântec de G. Coşbuc; Cucuvéua de Nigrim; Mariei de I. Costin; Romanţă de D. Karr. *Nuvela*: Somn uşor de Alexandrina Mihaescu; Stingheri de G. Silvan; In Valea Sălciei de N. Mihăescu. *Bibliografie*: Th. Văcărescu de V. N.; Alfons Daudet; Emil Zola; *Filosofie*: Despre Dumneşeu de Camile Flammaricon. *Istoria*: Cetăţuia din Bucuresci de V. Caseili; Apariţia primelor Calendare în Europa. *Sociologie*: Mişcarea feministă de Graur. *Geografie*: In mijlocul gheturilor de D. C. *Critică literară*: In faţa morţii de V. Stroe. Gândiri, Maxime, Verietăţi. Nu mai puţin interesant e nrul 2.

„Desceptarea“ apare de 2 ori pe lună în Cernăuţi, e fóia cea mai populară a Bucoveninilor. Redactor Ilie Dimitrovici.

„România musicală“, o bună revistă artistică-literară, apare în Bucuresci, anul al IX., de două ori pe lună şi costă pe an 14 lei pentru Austro-Ungaria, er pentru România 12. Director: *C. M. Cordonianu*. Redactor literar: *Iuliu I. Roşca*. Secretar de redacţie: *Ilie Demetrescu*. O recomandăm celor ce se ocupă cu musica.

Despre foile şi revistele ce ne vor veni în schimb de aci în colo, vom face amintire atunci.

## Turturiceii jurul Lugoşului!

## Scumpă Turturică!

De mult, de mult nu mai ştiu nimic despre Tine! — dar se nu creşii, că Te-am uitat! — din contră, Te doresc, şi iubesc acuma mai mult, ca totdeuna, şi chiar pentru aceea cu permisiunea on. Redacţiunii a preţuitului diar »Revista Ilustrată« Ţi trimit asigurarea nestrămutatei mele pretenii. — Avându-o pe acesta, sigur mă vei erta, că așa de mult nu Ţi-am scris, er ertându-mă Vei avea bunătatea a-mi răspunde la următoarele întrebări!

Cum e portul românesc pe la Voi?

Cum e cusut şi din ce stofă? Ce colori? şi cam ce modele?

Dacă ai câteva pose cu diferite costumuri dela persoane de etate diferită, Te rog frumos, se ni-le trimiteţi, în schimb eu Ţi voi descrie şi trimite costumuri de pela Abrud şi Sibiu şi jur.

Aşa-i iubită, că Tu vei împlini cererea mea? Altă dată mai mult. Acum adio! Fi dulce sărutată de

Sibiu 2 Martie 1898.

Porumbiţa.



## Logogrif

de I. P. R.

Ca pe un D<sup>eu</sup> te adoră  
 A pământului popora  
 Câtă vreme stai cum ești;  
 În tine de mai primesci  
 O consună — atunci în lume  
 Toți blastema al teu nume!  
 Litera primă de om sci  
 Cu alta a'nlocui  
 Vom afla pe cel ce scote  
 Dela griji a lunei glote!!  
 Acel, ce va descifra,  
 De'un cadou s'a bucura.

### Deslegarea gâciturii din broșura I:

Rama	} Roma.
om	
moara	
arma	

Bine au deslegat-o stimatele domnișore: Elisabeta Gabudeanu din Filea inf., Ilena Filipu din Batta; Eva N. Bata-Perșani; Porfira Negrescu în România, S. Cordescu din Fofentea, L. Hordoan, Bileag și domni: P. P. R. în Z., Oct. Popu de Ludișor stud. în Blașiu; S. Sohorca și M. Domide în Sângeorgiul român; I. Constantinovici înv. în pens. în Bozsor; N. Someșan în Husmezeu; V. Costăchescu înv. Solvănesci, jud. Suceava (România); Ioan Moldovan preot în Ujfalău; I. Pop paroch în Comana inf.; Demetriu L. Todoran înv. Căpâlna; Gr. Paliciu înv. Jebel; Ion Negrescu în România și Ioan Buchevschi.

### Telefonul Redacțiunii.

Dr. E. Elefterescu în Bucuresci și Dr. P. Oprișă în Brad. Cu bucurie Vă numărăm între colaboratorii Revistei noastre. Cred că Vă merge Revista. Salutare!

Maria din Câmpia. Vă mulțumim de cele trimise. Continuați numai cu diligență la adunarea materialelor aflate prin poporul nostru de pe Câmpia Transilvană și bucuroși îi facem loc în Revista noastră. Tote cele amintite vor fi bine venite. Complimente!

Lavinii: Tot ce vine dela D-ta e bun și frumos și dacă nu putem pune mai mult decât o bucată de-odată — *spaciul* e de vină; ci — ceea ce strică spaciul, se sperăm că va corege *timpul*. Salutare și frăție!

Lilian: „Dona“, „Curcubeu“, „Speranță“, „Mamei“ nu se pot publica. Se țile înapoiem? — „Strigoii“-i vei vedea la Sft. Georgiu, numai te pune în ușa grajdului, dar acopere-te cu grapa, căci altcum poți păți cu ei, te miri ce. — Părerea noastră ar fi: Nu compune, ci culege din popor. Și numai atunci compune, când îți vine vre-o inspirație ca ceea, știi . . . Salutare!

D-lui Enea T. Bota în Șard. Primit toate. Mulțămitele noastre. Cât ni-a lăsat spaciul, am pus, precum vedeți. Celelalte pe rând, pe rând. Altcum ne place a crede, că vei fi tovarăș nouă, ceea ce te și rugăm. Am dispus să vă mergă Revista noastră. Ați primit-o? Salutare!

D-lui Adrian Ungurean: Cu plăcere vă dăm locul ce vi se compete, precum vedeți. Sperez, că ați primit Revista. E bine adresa? Salutare!

D-lui Gh. Ungurean în Mărgău: Mitul muntelui Vlădeasa l'am primit. Mulțămim. Il vom publica, îndată ce vom avea spaciul de ajuns. Revista s'a spedit la adresa indicată. Venind din călătorii sperăm a ne mai onora câte cu ceva. — Salutare!

D-lui A. Când ești singur mai scrie-ne câte ceva. Loc pentru scrisorile d-tale aflăm noi, ci nu te supăra, dacă ale d-tale ca ale unui prietin, le conservăm pentru zile grele, când nu ni-or îmbulzi alții. Vine vestitul sezon al crastaveților, p'atunci păstrăm ale prietinelor, că scim că nu s'or supăra. Salutare!

D-lui V. E. M. în B. „Cheia Turzii“ o avem și noi. Vom publica ori pe a d-tale ori pe a noastră, vom vedea. Mai trimite-ne de acestea, ci fi bun scrie-le chiar după cum le spune poporul, fără înflorituri, simplu și curat popular. Revista cred că o primesci.

**Cuprinsul broșurei 3 și 4.** „Stelele“, (poes. orig.) pag. 41; „Gazeta Transilvaniei și Iacob Muresianu“ (cu ilustrațiune) pag. 42—44; „Desiluzionare și după morte“, pag. 44—45; „Ludișorul“, pag. 45—46; „Influența moșului“, pag. 46—53; „Descrițiunile topografice, Blașiu“, pag. 53—61, (cu 8 ilustrațiuni); „Dute dor“, (poesii org.); pag. 61.; „Grângoșă“, pag. 61—62; „Rosa din alhambra“, pag. 62—66; „Geniul școlii“, pag. 66—67; „Hygienă“, pag. 67—68; „Iubesc“ (poesie reproducă) pag. 68; „Partea popoarelor după trad. bulgară“, pag. 69; „Sahara“, (poesii reprod.), pag. 69; „Strigarea preste sat“, pag. 70; „Craiu isvorului“, pag. 70—72; „Jurământul din Vineea cea mare“, (poesii) pag. 72; „Bricelatul său alegerea de crai noi în țară“, pag. 72—74; „Blastem (poesii) pag. 74; „Câteva dovezi pentru unitatea culturală a Românilor“, pag. 75; „Cum se fac descântecul“, pag. 75—76; „Descântecul“, pag. 76; „Țerani nostri“ (ilustrațiuni) pag. 77; „Poesii populare“, pag. 77—78; „Din spiritul altora“, pag. 78; „Bibliografi“, pag. 78—79; „Turturicea“, pag. 79; „Logogrif“, „Deslegarea gâciturii“ și „Telef. Red“, pag. 80.

Proprietar și editor: Ioan Baciū. — Redactor responsabil: Ioan Pop Reteganul. — Tipografia Carol Csallner, Bistrița.

St. D<sup>omne</sup> Elena Voronca: Primit. Mulțămim. Vă rugăm a continua.

Mars. V'am scris epistolă. Sperăm că ați primit-o. Salutărilor noastre.

Meteor. „Pățania prietinelui Cornel“ nu-i de publicat. „Măța cea năsdra-vână“ poate, dar nu stăm bun. Scrie-ne d-ta povești și mituri și în fine ori ce literatură populară de pe la d-văstră și fi bun însemnă de unde e? Apoi folosesc termenii poporului. — Revista o ai primit?

Octavian în S. Ai talent, tinere amic, cultivă-l cu diligență, că poți deveni mare. Dăia bună de dimineața s'arată. Un lucru fi bun și-l ține în minte: Nu cumva se neglije datorințele de studinte pentru exerciții stilistice și poetice. Mai întâi datorința trebuie împlinită cu sfințenie, apoi, de mai ajunge timp, cetesce ce crești că-i bun și scrie ce crești că poți. Bucuros te vedem lucrând la Revista noastră. Salutare!

D-lui Petre D. în Craiova. Cinci poezii ni-ai trimis, și toate rele; mai bine ne trimiteai una și bună. Căcă-ți norocul în alte părți cu ele, că noi nu le putem publica. Trimite-ne alt-ceva, literatură populară bună oră, d<sup>or</sup> cu aceea-i fi mai norocos. Alt cum am accentuat în mai multe rânduri: ori bun, ori nimic. Multe teancuri ni-au sosit, cari mai curund vor vedea fața focului decât fața tipografului.

Newton. *Drama de prima April*, scrisă de doi, în două forme, ci din unul și acelaș isvor, nu se poate publica. „I s'a oprit r<sup>em</sup>dășagul în gât“, nu cred că o vom pute folosi. — D-ta sci scrie și mai bine și mai lesne de cetit, fi bun și ne trimite astfel de scrisori. — Primit'ai Revista?

I. Negrescu, Tecuci (România). „Ursit<sup>ore</sup>le pădurilor“ se vor publica. — „Impărțala Țiganului“ asemenea, dar celelalte nu cred, deși sunt foarte . . . multe. Mai mare bucurie ni-ai face cu puțin dar bun decât cu mult și de — — post.

I. Morar, Peleş (România). „Am ras“, „Mi-a tors“, „Moș Dan“ nu-s pentru Revista noastră. Puteți dispune de ele. — Cererea, relativă la primirea Revistei pe credit, o adresați d-lui editor Ion Baciū în Șoimuș (Nagy-Sajó), ci nu cred să v'o deie înainte de ai trimite prețul barem pe 1/2 an.

„Năierul caută spre ceruri“ și manuscrisul caută spre corfă, de nu-l reclamă pe speșele proprii.

D-lui Ion Diugan în Betlean. Tradiția Rușilor e bună, povestile asemenea, deci rămân aci și le pun în Revista, îndată ce le află loc potrivit. Legende și mituri se ne poți afla pe acolo despre stâncile dela Ierusalim și despre alte deluri ori pesceri. N'ai auzit dumniata de smei, draci, priculici, strigoii, bălauri, cum își fac ei treburile? De acele ne scrie, ci simplu și scurt. Salutare!

D-lui T. P. R. Găcitura de șach o vom publica numai în cazul, când vom dispune de spaciul, ceea ce nu credem se fie curând, că ocupă loc mult. Dacă d-ta însă dispui de timp și voi, ni-ai face un bun serviciu scriind legendele delurilor și vâilor de p'acolo. Veșți legendele Beneșului și ale Detunatei; — așa ceva publicăm numai decât. Aveți acolo dealul „Țidovul“, apoi în apropiere stogurile cele de stâncă ș. a. nu au acelea legendele lor? En căutați și întrebați pe moșnegi, că vor spune ei. Apoi fiți bun a le scrie simplu, fără înfrumșetări, numai cum es de pe buzele poporului și, în cât e posibil, chiar cu vorbele lui. Salutare!

I. M. în B. *Fata birăului*, bunișoră; *Tuculene*, asemenea; *Țiganul și gășcele* e prea cunoscută; din *Poesiile populare* unele pot fi folosire. De reflectezi a primi Revista gratis, fi bun a ne trimite ceva mai de valoare. Stil ai bun, ci cauți subiecte mai valorose. Tradiții și mituri sunt și pela d-văstră; asemenea balade, descântece, credințe deșerte. Indată ce ne vei trimite de acelea cât se chibșuim, că avem material barem de 1/2 colă tipărită, vei primi Revista gratuit, respective în schimb pentru muncă.

„România Musicală“, Bucuresci. Primim schimbul; Revista noastră vi s'a spedit, ci noi nu primim din „Rom. Mus.“ decât nrul 5 și 6. Vă rugăm de ceialalt.

Onoratele Direcțiuni ale foilor, cari primă schimbul cu Revista noastră, sunt rugate a publica cuprinsul broșurei prezente.

Ilustrațiunile din broș. II. pag. 37 și 40 sunt după fotografiile de a fotografului român d-l Ion Stoică în Ormindea, p. u. Boița (Hunyad); asemenea și cele din broș. prezente pag. 77; er cea de pe pag. 55 e după fotografia d lui Al. Roșu în Bistrița.

Abonamentele (6 fl. seu 15 franci pentru ediția de salon și 3 fl. seu 7 franci, 50 bani pentru ediția populară) sunt a se trimite la editor în Șoimuș p. u. Nagy-Sajó; manuscrisele la redactor în Reteag (Retteg, Transilvania). *Trimiteților* de manuscrise fie bun a declara: manuscrisele nepublicabile se le nimicim ori se li le înapoiem pe speșele lor proprii? — *Autorii* și *editorii*, cari vor se le facem anunțul opurilor lor, fie bun a trimite un exemplar la adresa editorului și un exemplar la adresa redactorului acestei Reviste.

Abonamentele se trimit la editor în Șoimuș (Nagy-Sajó), manuscrisele la redactor în Reteag (Retteg) Transilvania.